

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босне и Херцеговине

Predmet br: S1 1 K 014365 14 Kri

Datum: objavlivanja: 11.5.2015. godine
pismenog otpravka: 16.7.2015. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu: sudija Božić Zoran, predsjednik vijeća
sudija Smajlović Mira, član vijeća
sudija Pašić Mediha, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE
PROTIV
RACKOVIĆ VITOMIRA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Muratbegović Dževad

Branilac optuženog: advokat Pavlović Petko

Sud Bosne i Hercegovine, Sarajevo, ul. Kraljice Jelene br. 88

Telefon: 033 707 100; Fax: 033 707 155

IZREKA	5
I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA	11
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES	11
B. DOKAZNI POSTUPAK.....	12
1. Dokazi Tužilaštva, odbrane i Suda	12
II. PROCESNE ODLUKE	12
1. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ.....	12
(a) Prijedlog Tužilaštva	13
(b) Izjašnjenje odbrane	13
(c) Odluka Suda - Pravni osnov	14
(d) Kriteriji za odlučivanje o predloženim činjenicama	15
2. Izuzetak od neposrednog provođenja dokaza	17
3. Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BIH)	18
4. Odluka o isključenju javnosti.....	18
2. Dodatne mjere zaštite za svjedoka RV-13.....	19
3. Prigovor branioca na ulaganje dokaza tužilaštva T-3	20
4. Prigovor branioca u vezi identifikacije optuženog u sudnici od strane svjedoka	21
5. Udaljavanje optuženog iz sudnice	22
6. Mjere zaštite svjedoka	22
7. Vještačenje svjedoka Tužilaštva RV-12, RV-13 i Aličehić Derviše	23
8. Dopunsko vještačenje svjedoka RV-12 i RV-13	24
9. Odbijanje dokaznih prijedloga odbrane	25
III. ZAVRŠNE RIJEČI	27
1. Tužilaštvo BiH.....	27
2. Odbrana optuženog Racković Vitomira	28
IV. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA	28
V. STANDARDI DOKAZIVANJA	30
VI. ALIBI OPTUŽENOG – ZAGLAVAK I RANJAVANJE	32
A. ZAGLAVAK.....	32
B. RANJAVANJE OPTUŽENOG	34

VII. NALAZI SUDA –OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE	36
A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ	
ČL.172. KZBiH.....	37
1. Postojanje širokog ili sistematičnog napada.....	38
2. Da je napad usmjeren protiv civilnog stanovništva.....	38
3. Da je optuženi znao za takav napad i da su njegove radnje dijelom tog napada(nexus)	38
1. Postojanje širokog ili sistematičnog napada	38
2. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva	44
3. Radnje optuženog su bile dijelom napada i on je znao za napad (nexus)	45
B. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI (TAČKE OSUĐUJUĆEG DIJELA PRESUDE)	48
1. PROGON IZ ČLANA 172. STAV 1. TAČKA h) KZ BiH U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI.....	49
2. DRUGO TEŠKO ODUZIMANJE FIZIČKE SLOBODE SUPROTNO OSNOVNIM PRAVILIMA MEĐUNARODNOG PRAVA IZ ČL.172. STAV 1. TAČKA E) KZ BiH (TAČKE 1 i 2 OSUĐUJUĆEG DIJELA IZREKE).....	53
(a) Tačka 1 osuđujućeg dijela izreke	54
(b) Tačka 2 osuđujućeg dijela izreke presude	59
3. SILOVANJE IZ ČL.172. STAV 1. TAČKA G) KZ BiH (TAČKA 3 OSUĐUJUĆEG DIJELA IZREKE)	65
(a) Tačka 3 osuđujućeg dijela izreke presude	66
4. DRUGA NEČOVJEČNA DJELA (Tačka 1 i tačka 4 osuđujućeg dijela izreke).....	75
(a) Tačka 1 osuđujućeg dijela izreke	75
(b) Tačka 4 osuđujućeg dijela izreke	86
VIII. OSLOBAĐAJUĆI DIO	90
1. Općenito	90
2. Pojedinačke tačke oslobađajućeg dijela presude	91
(a) Tačka 1 oslobađajućeg dijela presude	91
(b) Tačka 2 oslobađajućeg dijela presude	92
(c) Zaključak u odnosu na tačke 1 i 2 oslobađajućeg dijela presude	93
IX. ODMJERAVANJE KAZNE	94
X. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKO PRAVNI ZAHTJEV	95

A. ANEX I	97
B. ANEX II – DOKAZI	99
1. Dokazi Tužilaštva	99
(a) Svjedoci Tužilaštva	99
(b) Materijalni dokazi Tužilaštva	100
2. Dokazi Odbrane.....	104
(a) Svjedoci odbrane	104
(b) Materijalni dokazi odbrane.....	105
3. Dokazi Suda	109
(a) Vještak Suda	109
(b) Materijalni dokazi Suda	109

Broj: S1 1 K 014365 14 Kri
Sarajevo, 11.5.2015. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Božić Zorana kao predsjednika vijeća, te Smajlović Mire i Pašić Medihe kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika Vahida-Ramić Sanide u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Racković Vitomira zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama e), g) i k) u vezi sa odredbama člana 29. i 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0008050 13 od 26.11.2013. godine (potvrđena 9.12.2013. godine), a koja je izmijenjena 18.2.2015. godine, nakon održanog javnog glavnog pretresa, na kojem je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Muratbegović Dževada, optuženog Racković Vitomira i branioca optuženog, advokata Pavlović Petka, donio je, a predsjednik vijeća dana 11.5.2015. godine javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

Optuženi:

RACKOVIĆ VITOMIR, *od oca Mile i majke Stanojke, rođene Novaković, rođen 13.3.1950.godine u ..., gdje je i stalno nastanjen u ulici ...na broju..., JMB..., ..., državljanin ..., pismen, po zanimanju rukovaoc građevinskih mašina, u penziji, oženjen, otac troje punoljetne djece, odslužio vojsku 1969/1970 godine u Zaječaru, posjeduje čin desetara bivše JNA, lošeg imovnog stanja, nije osuđivan*

K R I V J E

što je,

U periodu od sredine mjeseca maja do sredine avgusta 1992. godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Republike Srpske i paravojnih formacija, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad, znajući za takav napad, prvo kao pripadnik Teritorijalne odbrane Srpske

opštine Višegrad, a kasnije kao pripadnik IV čete Višegradske brigade u VP 7158 Višegrad, učestvovao u progonu civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad, na nacionalnoj i vjerskoj osnovi i to: drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisiljavanjem druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na seksualni odnos (silovanje) i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, na način da je:

- 1. Dana 31.maja 1992. godine obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa više uniformisanih i naoružanih pripadnika srpske vojske i policije, učestvovao u nezakonitom lišavanju slobode oko dvadeset civila Bošnjaka iz sela Osojnica, Kabernik i Holijaci u opštini Višegrad, tako što je u selu Kabernik došao pred kuću Bećirević Mehe, a zatim civilima Omanović rođ. Korda Muniri, Omanović Hanki, RV 14 i Bećirević Raziji, po izdanoj naredbi da izađu iz kuća i da se popnu na karoseriju vozila „Tamić“, što su one i učinile, odakle su odvezene na Počivale, gdje su ostale Omanović Hanka i Bećirević Razija, rekao srpskim vojnicima da civile Omanović rođ.Korda Muniru i RV 14 povedu u pravcu sela Holijaci, što su ovi i učinili, kojom prilikom je oštećenu Omanović rođ.Korda Muniru udario kundakom puške u predjelu leđa i rekao da je neće pustiti dok ne nađe oca i da ide na Počivale i da ga tamo čeka, a jednom vojniku rekao da čuva RV 14, pa je zatim na lokalitetu Vlasinje, sa karoserije vozila „Tamić“ povremeno pucao u pravcu šume, dok su vojnici P.M., T.N. i dr. u selima Kabernik i Holijaci, benzinom zapalili kuće Kešmer Aziza, Bećirević Mehe i dr., nakon čega su vojno sposobne civile Bošnjake iz pomenutih sela, bez ikakvog pravnog osnova, zatočili na spratu Osnovne škole u Orahovcima u opštini Višegrad, a potom u toku noći u prizemnoj prostoriji škole zajedno sa P.M. i T.N. udarao zatočenike Šabanović Salku, Džananović Esada i Mlinarević Ramu, tako što su ih udarali rukama i nogama po glavi, usljed kojih udaraca su zatočeniku Šabanović Salki oštetili četiri zuba, nanijevši pri tom oštećenima snažne fizičke i duševne bolove,*
- 2. Dana 12.juna 1992.godine u popodnevnim časovima u zaseoku Čančari i u selu Kabernik u opštini Višegrad, obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa više uniformisanih i naoružanih automatskim puškama pripadnika srpske vojske, učestvovao u nezakonitom lišenju slobode civila Čančar Omera, Čančar Alije, Čančar*

Besime, Memeledžija Esada, Tvrtković Hameda i Tvrtković Huseina, tako što je u zaseoku Čančari civilima Čančar Omeru, Čančar Aliji, Čančar Besimi i RV-2 naredio da izađu iz kuća ili će ih pobiti i da se popnu na karoseriju vozila „Tamić“, što su oni i učinili, za koje vrijeme je pucao iz puške u zrak, odakle su odvezeni u selo Kabernik u opštini Višegrad iznad kuće Tvrtković Hameda, gdje je naredio civilu RV-2 da siđe sa karoserije vozila, a da se na karoseriju „Tamića“ popnu civili Tvrtković Hamed, Tvrtković Husein i Tvrtković Rašid, što su civili Tvrtković Hamed i Tvrtković Husein i učinili, dok je civil Tvrtković Rašid, po odobrenju optuženog Racković Vitomira da ode u kuću da donese džemper, pobjegao sa lica mjesta, a civilu Tvrtković Himziji, na njenu molbu da ne vodi njenog supruga Hameda i sina Huseina, rekao da prekine dok i nju nije ubio, poslije čega su civile Čančar Omera, Čančar Aliju, Čančar Besimu, Memeledžija Esada, Tvrtković Hameda i Tvrtković Huseina na karoseriji pomenutog vozila odvezli u pravcu Donje Lijeske u opštini Višegrad, od kada im se gubi svaki trag.

- 3. Dana 5. jula 1992.godine u naselju Crnča u opštini Višegrad, obučen u vojnu uniformu i naoružan, a nakon što se vozilom kombi, zajedno sa još jednim neidentifikovanim srpskim vojnikom, dovezao nedaleko do kuće Veljan Safeta i Veljan Sulje u naselje Bikavac u Višegradu, u kojim kućama su boravile žene Bošnjakinje sa svojom maloljetnom djecom, naredio oštećenim RV-1, RV-3, RV-4, RV-5, RV-6 i RV-9 da izađu iz kuća i da uđu u parkirano vozilo kombi, što su one i učinile, odakle ih je preko Novog mosta u Višegradu, odvezao u naselje Crnča, opština Višegrad, gdje su oštećenim RV-1, RV-4, RV-6 i RV-9 naredili da izađu iz vozila, odakle su nepoznati vojnici oštećene RV-1, RV-4, RV-6 i RV-9 odveli prema napuštenim kućama gdje su ih silovali, a zatim naredio oštećenoj RV-5 da pređe na prednje sjedište vozila, što je ona i učinila, gdje je prisilio na seksualni odnos, tako što joj je zaprijetio da će nositi srpsko dijete, a zatim naredio da se skine, a kada je ona to odbila i molila ga da joj ne čini zlo i odgurivala ga rukama od sebe, vukao je za odjeću, koju je oštećena RV-5 u strahu od njegovih prijetnji skinula, a potom je silovao, za koje vrijeme je neidentifikovani srpski vojnik na stražnjem sjedištu vozila silovao oštećenu RV-3, nakon čega je oštećene RV-1, RV-3, RV-4, RV-5, RV-6 i RV-9 pomenutim vozilom vratio u naselje Bikavac u Višegradu.*

4. Dana 15. avgusta 1992. godine u selu Gornja Lijeska u opštini Višegrad u Osnovnoj školi, a nakon što je civil Berberović Adem, u toku noći između 14. i 15. avgusta 1992. godine, prilikom povratka iz Međeđe na lokalitetu Kopito iznad sela Kočarim, koje je bilo pod kontrolom IV čete Višegradske brigade, zarobljen od strane srpskih vojnika i doveden u pomenutu školu, obučen u vojnu uniformu, zajedno sa P.M. i još nekoliko neidentifikovanih pripadnika srpske vojske učestvovao u ispitivanju i premlaćivanju civila Berberović Adema, tako što je oštećenog Berberović Adema prilikom ispitivanja o naoružavanju bošnjačkog stanovništva, broju vojnika i koliko su donijeli dinamita, udarao šakama po glavi i stomaku, pod bradu mu stavio nož čija je dužina oštrice oko 30 cm, govorio mu da će ga zaklati i opsovao mu balijsku majku, usljed kojih udaraca se oštećeni Berberović Adem onesvjestio, te i danas ima posljedice po vid na lijevo oko i probleme sa disanjem, nanijevši mu pri tom snažne fizičke i psihičke bolove.

dakle, kao dio širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad, znajući za takav napad i da njegove radnje čine dio tog napada, učestvovao u progonu bošnjačkog civilnog stanovništva na nacionalnoj i vjerskoj osnovi, drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisiljavanjem druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na seksualni odnos (silovanje) i drugim nečovječnim djelima slične prirode učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,

čime je počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) (progon) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine i to:

- tačkom e) u odnosu na tačke 1. i 2. izreke

- tačkom g) u odnosu na tačku 3. izreke

- tačkom k) u odnosu na tačke 1. i 4. izreke

sve u vezi sa članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a

u odnosu na tačke 1, 2. i 4. izreke i u vezi sa članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

pa ga Vijeće Suda BiH za navedeno krivično djelo, na osnovu odredbe člana 285. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, uz primjenu članova 39, 40 i 48. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

O S U Ā U J E

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 12 (dvanaest) GODINA

***

Nasuprot navedenom, na osnovu odredbe iz člana 284. tačka c) ZKP BiH,

Optuženi Racković Vitomir,

OSLOBAĀ SE OD OPTUŹBE

da je,

U periodu od sredine mjeseca maja do kraja avgusta 1992. godine, u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Republike Srpske i paravojnih formacija, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad, znajući za takav napad, prvo kao pripadnik Teritorijalne odbrane Srpske opštine Višegrad, a kasnije kao pripadnik IV čete Višegradske brigade u VP 7158 Višegrad, učestvovao u progonu civilnog bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad, na nacionalnoj i vjerskoj osnovi i to: drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisiljavanjem druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na seksualni odnos (silovanje) i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja, na način da je;

1. *Dana 14. maja 1992.godine u popodnevnim satima u selu Crni Vrh u opštini Višegrad u kojem su živjeli Bošnjaci, obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa*

grupom uniformisanih i naoružanih srpskih vojnika, učestvovao u nezakonitom lišenju slobode civila Čakar Adila i Čukojević Muhameda, tako što su im naredili da pođu sa njima, da podignu ruke u vis i da krenu u pravcu Donje Lijeske, u opštini Višegrad, u kojim su živjeli Srbi, gdje su srpski vojnici u prisustvu optuženog Racković Vitomira, udarali civile Čakar Adila i Čukojević Muhameda puškama i nogama po čitavom tijelu, dok su oni ležali na asfaltu, poslije čega su ih srpski vojnici odveli u Višegrad i predali u Policijsku stanicu Srpske opštine Višegrad, odakle je civil Čakar Adil nakon dva do tri dana zatočenja pušten, dok se civilu Čukojević Muhamedu gubi svaki trag.

2. *Dana 11. juna 1992. godine u selo Kabernik opštini Višegrad u kojem su živjeli Bošnjaci, obučen u vojnu uniformu i naoružan automatskom puškom, zajedno sa grupom uniformisanih i naoružanih srpskih vojnika, pucajući po krovovima bošnjačkih kuća, zapalili kuće u vlasništvu Mulaomerović Ešefa i Mulaomerović Hameda i vikendicu Kadrić Esada, koje su bile prekrivene lesonitom, uništivši na taj način samovoljno i vojnim potrebama neopravdano imovinu u vlasništvu oštećenih Mulaomerović Ešefa, Mulaomerović Hameda i Kadrić Esada.*

čime bi,

počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) (progon) zatvaranjem ili drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava i drugim nečovječnim djelima, sve u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

***

Na osnovu odredbe iz člana 188. stav 4. ZKP BiH, optuženi se oslobađa dužnosti naknade troškova krivičnog postupka.

***

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Tvrtković Rašid, RV-5, Čukojević Alma, Memeledžija Rašid, Tvrtković Himzija, Tvrtković Haris, Džananović Sija, Omanović Munira, RV-2, RV-9, RV-11, Berberović Adem i Cero Jasmin se sa imovinskopравnim zahtjevima upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I. TOK KRIVIČNOG POSTUPKA

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0008050 13 od 26.11.2013. godine (potvrđena 9.12.2013. godine), a koja je izmijenjena 18.2.2015. godine, optuženom Racković Vitomiru je stavljeno na teret krivično djelo zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama e), g) i k), sve u vezi odredaba člana 29. i 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

2. Glavni pretres u ovome predmetu je počeo dana 12.2.2014. godine čitanjem optužnice i izlaganjem uvodnih riječi Tužilaštva i odbrane. U svom uvodnom izlaganju, tužilac je istakao da će Tužilaštvo predloženim dokazima i utvrđenim činjenicama iz presude u predmetu *Mitar Vasiljević pred MKSJ*, dokazati da je optuženi, kao pripadnik VRS, počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti progonom civilnog Bošnjačkog stanovništva na području opštine Višegrad. Nasuprot tome, branilac je ukratko iznio činjenice i okolnosti koje, po stanovištvu odbrane, čine okosnicu strategije odbrane. Istakao je i da odbrana, slijedom svoje strategije, neće u uvodnom izlaganju iznositi prijedloge dokaza, te da će odbara optuženog osporavati opće i posebne elemente djela, naročito pitanje diskriminatorne namjere, te dovešće u pitanje identitet optuženog kao i pripadnost optuženog određenim vojnim formacijama u određenom periodu. Optuženi se saglasio sa izlaganjem branioca.

3. Vijeće je, obzirom na rezultat provedenih dokaza, preciziralo činjenični opis u nekim tačkama osuđujućeg dijela presude, pri tome vodeći računa da ne povrijedi objektivni identitet optužnice, što će biti predmetom analize u daljem obrazloženju u okviru naslova – **VII. Nalazi Suda.**

4. Tako je Vijeće, u uvodu činjeničnog opisa, a prilagodivši navod iskazu neposredne žrtve - svjedoka Berberović Adema, koje postupanje prema istom od strane optuženog je posljednje dokazano postupanje u vremenskog okviru predmetnih

događaja, navod "do kraja avgusta 1992. godine", zamijenilo navodom "do sredine avgusta 1992. godine".

5. U odnosu na tačku 1 osuđujućeg dijela izreke, a oslanjanjem na izvedene dokaze, riječ „preko“, Vijeće je zamijenilo riječju „oko“; riječ „naredio“ zamijenilo riječima „po izdanoj naredbi“; zatim, na mjestima gdje se navode saizvršioци optuženog, u svrhu prezumpcije nevinosti, ispustilo je puno ime i prezime i naznačilo samo inicijale; Vijeće je riječ „premlatio“ zamijenilo riječju „udarao“, te je ispustilo činjenični navod počev od „odakle su zatočenici...“ do „u opštini Žepa“, nalazeći da navedena kriminalna količina nije ni dokazivana u okviru odgovornosti optuženog, niti se ista optuženom stavljala na teret.

6. U odnosu na tačku 4 osuđujućeg dijela izreke, na mjestu gdje se navodi saizvršilac optuženog, u svrhu prezumpcije nevinosti, ispustilo je puno ime i prezime i naznačilo samo inicijale; isto tako, Vijeće je navod „dužina ostrice 30 do 40 cm“ zamijenilo navodom „dužina ostrice oko 30 cm“, prilagodivši činjenični opis iskazu nesporedne žrtve- svjedoka Berberović Adema.

B. DOKAZNI POSTUPAK

1. Dokazi Tužilaštva, odbrane i Suda

7. Tokom predmetnog postupka saslušani su brojni svjedoci, i uvedeni su obimni materijalni dokazi, koji su pobrojani u Anexu II ove presude, dok Anex I sadrži listu prihvaćenih utvrđenih činjenica iz predmeta Tužilac protiv Mitra Vasiljevića (predmet br. IT-98-32-T, presuda Pretresnog vijeća MKSJ od 29.11.2002. godine).

II. PROCESNE ODLUKE

1. Odluka o djelimičnom usvajanju prijedloga Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

8. **Rješenjem Suda broj S1 1 K 014365 14 Kri od 25.2.2014. godine,**

djelimično je prihvaćen prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica broj T20 0 KTRZ 0008050 13 od 24.1.2014. godine. Činjenice utvrđene u presudi MKSJ u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*¹, navedene u **Aneksu II** ove presude, prihvataju se kao dokazane prema članu 4. Zakona o ustupanju u obimu kako je to precizirano u Aneksu.

(a) Prijedlog Tužilaštva

9. Tužilaštvo BiH je u predmetu protiv optuženog Vitomira Rackovića dana 24.1.2014. godine, podnijelo Prijedlog za prihvatanje utvrđenih činjenica na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju (Prijedlog). Prijedlog sadrži ukupno 25 činjenica. Činjenice koje optužba predlaže izvorno potječu iz presude pretresnog vijeća MKSJ donesene u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*, predmet br. IT-98-32-T.

10. U prijedlogu se se, između ostalog, ističe da prihvatanje predloženih činjenica ni na koji način direktno i indirektno ne inkriminira optuženog Vitomira Rackovića.

(b) Izjašnjenje odbrane

11. U svom izjašnjenju na prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica, branilac optuženog Vitomira Rackovića, advokat Petko Pavlović je istakao da odbrana osporava predložene činjenice nalazeći da iste ne ispunjavaju kriterije koji su utvrđeni sudskom praskom MKSJ-a i Suda BiH.

12. Obrazlažući pojedinačno prijedlog, branilac je naveo da činjenice pod r. br. 8 i 15 ne ispunjavaju kriterij jasnosti, konkretnosti i prepoznatljivosti predloženih činjenica navodeći da su izvađene iz konteksta. Nadalje, osvrćući se na činjenice pod r. br. 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 22, 23, 24 i 25 branilac navodi da se odbrana istima ne protivi, navodeći da se radi o opštepoznatim činjenicama.

13. Istovremeno, za činjenice pod r. br. 1, 3, 4, 6, 8, 11, 13, 14 i 15, navodi da su irelevantne za predmet protiv optuženog u konkretnom slučaju. Zaključno, kad je riječ o

---

¹ *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*, predmet br. IT-98-32-T, presuda Pretresnog vijeća od 29.11.2002. godine

činjenicama pod r.br. 17, 20 i 21, branilac navodi da iste mogu dovesti u vezu sa krivičnom odgovornošću optuženog.

(c) Odluka Suda - Pravni osnov

14. Članom 15. ZKP BiH propisano je da pravo Suda (...) da ocjenjuje postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima (slobodna ocjena dokaza). Prihvatanje utvrđene činjenice kao dokazane u sebi sadrži pretpostavku pravne valjanosti takve činjenice. Ona, naime, predstavlja dokaz u postupku čime je podložna diskvalifikaciji od suprotne strane, dok će se po provedenom dokaznom postupku, a slijedom slobodne ocjene dokaza u smislu citirane odredbe iz člana 15. ZKP BiH, i vrednovati.

15. Međutim, Zakon o ustupanju je u konkretnom slučaju *lex specialis*, i to član 4. Zakona o ustupanju *in concreto*, koji propisuje da Sud može, nakon saslušanja stranaka, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka (što je u konkretnoj situaciji i slučaj), odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku.

16. Glavni cilj prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim je osiguranje efikasnosti i ekonomičnost postupka s jedne strane, uz istovremenu zaštitu prava optuženog na pravično suđenje, s druge strane. Štaviše, time će se sprječava ponovna traumatizacija svjedoka, budući da će se isti poštediti ponovnog svjedočenja o istim događajima. Na koncu, ovakvim postupanjem se također osigurava pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, kako je to zagantovano članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP).

17. U smislu prava optuženog slijedom odredbe iz člana 6. stav 2. ZKP BiH, odbrana ima mogućnost da svojim dokazima osporava utvrđenu činjenicu koja je kao dokazana prihvaćena u postupku pred ovim sudom.

18. Nadalje, članom 3. Zakona o ustupanju predmeta, propisano je da dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred sudovima u BiH, međutim, sudovi ne mogu zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na prethodnim iskazima svjedoka koji

nisu dali usmeni iskaz na glavnom pretresu. Analognim tumačenjem navedene odredbe, a vezano za okolnosti u konkretnoj situaciji, Sud ne može zasnovati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na dokazima, u konkretnom slučaju činjenicama, koji nisu neposredno izvedeni na glavnom pretresu. Tako Sud ne krši prezumpciju nevinosti optuženog po članu 3. stav 1. ZKP BiH i članu 6. stav 2. EKLJP.

(d) Kriteriji za odlučivanje o predloženim činjenicama

19. Član 4. Zakona o ustupanju, kao ni ZKP BiH ne daju smjernice na koji način Vijeće treba cijeniti takve činjenice. Međutim, u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*², navedeni su kriteriji prihvatljivosti predloženih utvrđenih činjenica dokazanim, koji kriteriji su prihvaćeni praksom ovog suda, a koje u konkretnom slučaju prihvata i ovo Vijeće.

(i) Činjenica mora biti jasna, konkretna i može se identificirati;

20. Činjenica mora biti uzeta iz jedne ili više određenih tačaka presude pretresnog ili žalbenog vijeća MKSJ i ne smije biti nejasno ili uopćeno vezana za presudu. Ona mora biti razumljiva sama po sebi, tj. i onda kada je izvučena iz konteksta. Formulacija činjenice mora biti slična izvornoj tački, ali da bi se osigurala razumljivost, ona može biti neznatno izmijenjena. Vijeće konstatuje da većina činjenice navedene u Aneksu rješenja zadovoljavaju ovaj kriterij, međutim ne i činjenice pod r. br. 2, 5, 8, 11, 12, 14 i 15, prijedloga, obzirom da iz istih ne proizilazi na koji vremenski okvir se odnose, kao i na koji što ih čini nejasnim.

21. Vijeće, naime, primjećuje da su navedene činjenice semantički nastavak određenih prethodno navedenih činjenica, međutim, imajući u vidu da su navedene činjenice i predložene zasebno, kao samostalna činjenica, Vijeće je našlo da iste ne zadovoljavaju kriterij jasnosti, konkretnosti i autentičnosti.

(ii) Činjenica mora biti relevantna za tekući postupak;

---

² Predmet br. IR-00-39-T, Rješenje po prijedlozima optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno i za prihvatanje pisanih izjava svjedoka shodno Pravilu 92 *bis*, od 28.02.2003;

22. Suprotno stanovištu odbrane, Vijeće nije našlo da prihvaćene činjenice ne ispunjavaju ovaj kriterij. Naime, sve predložene činjenice se odnose na vremenski i geografski okvir iz optužnice, zbog čega ih je Vijeće našlo relevantnim za tekući postupak.

(iii) Činjenica čini dio originalne presude na koju nije izjavljena žalba, koja je pravosnažno riješena po žalbi, ili potpada pod pitanja koja nisu sporna u toku apelacije;

23. Sve činjenice koje je Tužilaštvo BiH predložilo i koje je Sud prihvatio, ispunjavaju ovaj kriterij. Vijeće je, naime, nakon izvršenog uvida u prvostepenu presudu u predmetu *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*, ustanovilo da sve predložene činjenice ispunjavaju i ovaj kriterij, odnosno da predložene činjenice predstavljaju autentične činjenice iz pravomoćne presude, te su kao takve i prihvaćene dokazanim i temeljem ovog kriterija.

(iv) Činjenica se ne smije temeljiti na sporazumu između stranaka u izvornom postupku;

24. Vijeće je utvrdilo da činjenice ne potječu iz presuda koje se zasnivaju na sporazumu o potvrdnom izjašnjavanju o krivnji.

(v) Činjenica nije predmet razumnog spora između strana;

25. Vijeće je pregledalo i razmotrilo razloge koje je naveo branilac optuženog i utvrdilo da se predložene činjenice pod r.br. 17, 20 i 21 tiču krivične odgovornosti optuženog, zbog čega je iste valjalo odbiti. Slijedom navedenog, sve ostale prihvaćene činjenice, zadovoljavaju ovaj kriterij.

(vi) Činjenice se ne smiju odnositi na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog;

26. Vijeće je ustanovilo da su sve prihvaćene činjenice u skladu sa ovim kriterijem. Međutim, a što je naprijed i u okviru kriterija 5) navedeno, predložene činjenice pod r.br. 17, 20 i 21 dotiču se krivične odgovornosti optuženog, a što je i branilac ispravno prigovorio, zbog čega je iste valjalo odbiti.

(vii) Činjenica mora biti ograničena na zaključke o činjenicama i ne sadržavati pravne karakterizacije;

27. Vijeće nalazi da sve predložene, a zaključno i prihvaćene činjenice, zadovoljavaju i ovaj kriterij.

2. Izuzetak od neposrednog provođenja dokaza

28. Slijedom nalaza i mišljenja vještaka prim. dr Ćemalović Omera (slijedom navedenog pod: Vještačenje svjedoka Tužilaštva RV-12 i dr), na pretresu održanom 9.7.2014. godine, pročitani su iskazi svjedokinja Aličehić Derviše, koji je uveden u dokazni materijal pod r.br. T-19.

29. Isto tako, na pretresu održanom 4.6.2014. godine, pročitani su iskazi svjedoka Mulaomerović Ešefa, dat MUP, Sektor krim.policije Goražde broj 07-02/3-1 od 23.3.2004. godine (T-4a).

30. Naime, odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH je propisano da se, izuzetno, zapisnici o iskazima iz istrage, mogu po odluci sudije, odnosno vijeća, pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, odnosno ako je dolazak ispitane osobe znatno otežan iz važnih uzroka, što su situacije u konkretnom slučaju. Naime, ispitani svjedok Mulaomerović Ešef je umro koju činjenicu Tužilaštvo dokazuje Izvodom iz MKU (T-4), a svjedokinja Aličehić Derviša, slijedom nalaza vještaka Ćemalovića (T-19), je procesno nesposobna da u postupku učestvuje u svojstvu svjedoka, slijedom čega je njen dolazak pred Sud znatno otežan iz važnih uzroka.

31. Shodno navedenom, Sud je nakon čitanja iskazā navedenih svjedoka od strane

tužioca, dozvolio odbrani da se izjasni o pitanjima koja bi odbrana postavila svjedocima da su svjedoci neposredno saslušana pred Sudom, što je branilac optuženog i učinio, dok optuženi nije imao pitanja.

32. Imajući u vidu navedeno, Sud je vodio računa o dokaznoj snazi pročitanih iskaza svjedoka Mulaomerović Ešefa i Aličehić Derviše iz istrage obzirom da se na istim, u odlučujućem dijelu, ne može zasnivati presuda.

3.Odluka o ponovnom početku glavnog pretresa (član 251. stav 2. ZKP BiH)

33. Tokom dokaznog postupka, između nastavaka glavnog pretresa od 3.9.2014. i 8.10.2014. godine, protekao je rok od 30 dana. S tim u vezi, stranke i odbrana su konstatovala da se ne protive probijanju roka od 30 dana između dva nastavka glavnog pretresa. Na nastavku glavnog pretresa 8.10.2014. godine, ponovo je otvoren glavni pretres, dok u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, a uz saglasnog stranaka i odbrane u tom pravcu, Sud nije ponovo izvodio dokaze već su svi ranije izvedeni dokazi prihvaćeni u ovom postupku.

4. Odluka o isključenju javnosti

34. Na nastavcima glavnog pretresa održanim 26.2, 23.4, 14.5, 3.9. i 8.10.2014. godine, te 21.1.2015. godine, Vijeće je djelimično isključilo javnost, a u cilju razmatranja prijedloga Tužilaštva za određivanje mjera zaštite za svjedoke RV-7 do RV-14. Isto tako, na pretresu održanom 19.2.2014. godine, Vijeće je djelimično isključilo javnost u cilju identifikacije vrste i sadržaja mjera zaštite koje su prema svjedoku RV-5 određene od strane MKSJ.

35. Pri navedenom, Vijeće je imalo u vidu odredbu člana 235. ZKP BiH, koja nalaže da od otvaranja zasjedanja pa do završetka glavnog pretresa sudija, odnosno vijeće, može u svako doba, po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranaka i branitelja, ali uvijek po njihovom saslušanju, isključiti javnost za cio glavni pretres ili jedan njegov dio, ako je to potrebno radi zaštite ličnog i intimnog života oštećenog odnosno radi zaštite interesa svjedoka.

36. Slijedom citirane odredbe, u slučaju svjedoka RV-7 do RV-14 radilo se o svjedocima pod prijetnjom (čl. 3 stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka) obzirom da su se svjedocili plašili za sigurnost sebe i svoje porodice zbog svjedočenja u predmetom postupku, slijedom čega su mi i dodijeljene mjere zaštite u vidu zaštite ličnih podataka. Nadalje, u slučaju svjedoka RV-9, Vijeće je imalo u vidu da se radi o ugroženom svjedoku koji je traumatizovan predmetnim događajima (čl. 3 stav 2. Zakona o zaštiti svjedoka). Isto tako, u slučaju svjedoka RV-5, koji je svjedočio 19.2.2014. godine, javnost je bila isključena djelimično u cilju razmatranja okolnosti vrste i sadržaja ranije određenih mjera zaštite za ovog svjedoka od strane MKSJ, obzirom da je navedeni svjedok svjedočio u predmetu *Tužilac protiv Lukić Milana i Lukić Sredoja*.

37. S tim u vezi, uz uvažavanje razloga svjedoka, Vijeće im je i dodijelilo mjere zaštite, kako je to navedeno i pod: *Mjere zaštite za svjedoke*, dok je istovremeno, nalazeći razloge koje su svjedoci naveli osnovanim, Vijeće je u smislu odredbe člana 235. ZKP BiH, djelimično isključio javnost za vrijeme svjedočenja navedenih svjedoka.

2. Dodatne mjere zaštite za svjedoka RV-13

38. Na nastavku glavnog pretresa 8.10.2014. godine, tužilac Tužilaštva BiH je predložio dodatne mjere zaštite za svjedoka RV-13. Naime, obrazlažući predmetni prijedlog, tužilac je predložio da se svjedoku osim mjera zaštite u vidu zaštite identiteta (obrazloženo pod: *Mjere zaštite za svjedoke*), dodijele dodatne mjere zaštite u vidu omogućavanja svjedoku da svjedoči uz korištenje tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka. Pri navedenom, tužilac je istakao da je imao u vidu i nalaz vještaka Ćemalović Omera od 8.8.2014. godine, koji je predložio da se, imajući u vidu psihičko stanje svjedoka RV-13, istom dodijele sve raspoložive mjere zaštite, slijedom čega je tužilac i predložio dodatne mjere zaštite prema svjedoku – u vidu svjedočenja uz korištenje tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka. Odbrana se nije protivila izjavljenom prijedlogu Tužilaštva, ostavivši konačnu odluku na ocjenu Sudu.

39. Shodno iznesenim razlozima od strane Tužilaštva, a pri tome imajući u vidu saglasnost svjedoka „RV-13“ u pogledu vrste i sadržaja izrečenim mjera zaštite, a sve u skladu sa članom 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka koji glasi “Svjedok pod prijetnjom je onaj svjedok čija je lična sigurnost ili sigurnost njegove porodice dovedena u

opasnost zbog njegovog učešća u postupku, kao rezultat prijetnji, zastrašivanja ili sličnih radnji koje su vezane za njegovo svjedočenje, ili svjedok koji smatra da postoji razumna osnova za bojazan da bi takva opasnost vjerovatno proistekla kao posljedica njegovog svjedočenja”, Sud nalazi opravdanim dodijeliti svjedoku traženi pseudonim, kojim će se oslovljavati u daljem toku postupka, obzirom da, imajući u vidu sadržaj njegovog svjedočenja, postoji razumna bojazan da bi njegova sigurnost bila dovedena u opasnost.

40. Pri navedenom, Sud je imao u vidu da se potpuna svrsishodnost izrečene mjere zaštite identiteta svjedoka postiže i zaštitom lika svjedoka od javnog objavljivanja istog u sredstvima javnog informisanja i drugim elektronskim medijima i uređajima, zbog čega je i dodijelio izrečenu mjeru u njenom sadržaju i obimu kako je to izrekom i precizirano.

41. Dodatno, cijeneći navode Tužilaštva osnovanim, pri tome imajući u vidu nalaz vještaka Ćemalović Omera od 8.8.2014. godine, koji je predložio da se, imajući u vidu psihičko stanje svjedoka, istom dodijele sve raspoložive mjere zaštite, pri čemu se i odbrana saglasila sa prijedlogom, kao i svjedok u skladu sa članom 5a) Zakona o zaštiti svjedoka, to je Sud našao da je prijedlog Tužilaštva osnovan.

3. Prigovor branioca na ulaganje dokaza tužilaštva T-3

42. Na nastavku glavnog pretresa održanom 12.3.2014. godine, branilac je prigovorio ulaganju dokaza T-3 (Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 17-04/2-04-2-39/08 od dana 17.1.2008. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 16-13/3-1-132/12 od dana 10.5.2012. godine), navodeći da se radi o zapisnicima koji su sačinjeni suprotno ZKP-u, u smislu da nisu navedena postavljana pitanja svjedoku.

43. S tim u vezi, Vijeće je imalo u vidu odredbu člana 86. ZKP BiH koja tretira pitanje saslušanja svjedoka. U tom smislu, u relevantnom dijelu, odredba člana 86. stav 7. ZKP BiH propisuje da se poslije opštih pitanja (u skladu sa stavom 3. člana 86. ZKP BiH), svjedok poziva da iznese sve što mu je o predmetu poznato, a zatim će mu se postavljati pitanja radi provjeravanja, dopune i razjašnjenja.

44. S tim u vezi, činjenica da u uložnim zapisnicima nisu navedena postavljena pitanja svjedoku, nije u suprotnosti sa odredbama procesnog zakona. S druge strane,

imajući u vidu odredbu člana 273. stav 1. ZKP BiH, koja tretira pitanje iskaza iz istrage, isti su dopušteni kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom direktnog ili unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda ili u odgovoru na pobijanje, nakon čega se prilažu kao dokazni materijal. U ovom slučaju, osobi se može dati mogućnost da objasni ili pobije svoj prethodni iskaz.

45. Međutim, a o čemu će i u nastavku biti više riječi, Vijeće se u svojoj odluci prevashodno oslonilo na neposredno svjedočenje svjedoka pred Sudom, dok je, imajući u vidu citiranu odredbu člana 273. stav 1. ZKP BiH, kao i odredbu člana 15. ZKP BiH koja propisuje pravo Suda da ocjenjuje (ne)postojanje činjenica u krivičnom postupku nije vezano niti ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima, Vijeće imalo u vidu iskaze svjedoka iz istrage u slučaju kada postoji mogućnost da svjedok pobija svoj raniji iskaz, odnosno ukoliko postoji potreba da isti objasni, a o čemu se uvijek tražilo pojedinačno izjašnjenje svjedoka u tom pravcu.

4. Prigovor branioca u vezi identifikacije optuženog u sudnici od strane svjedoka

46. Na nastavku glavnog pretresa održanom 2.4.2014. godine, branilac je prigovorio načinu identifikacije optuženog u sudnici od strane svjedoka Liska Remzije, odnosno općenito načinu identifikacije optuženog u sudnici od strane svjedoka. Naime, branilac je u tom smislu naveo da nijednom licu nije problem da u ulozi optuženog identifikuje osobu pored advokata koji nosi togu.

47. Međutim, za Sud takva identifikacija optuženog nije ni bila od presudnog značaja budući da prepoznavanje optuženog u sudnici pretstavlja sastavni dio iskaza svjedoka, a ne posebne radnje dokazivanja u okviru istražne radnje prepoznavanja osoba (čl. 85. stav 3. ZKP BiH), te je Sud na taj način i pristupio vrednovanju tog dijela iskaza.

48. Naime, kada je riječ o prepoznavanju optuženog u sudnici, svjedoci bi, opisujući inkriminirani događaj, samoinicijativno i spontano pokazali u pravcu optuženog, odnosno, na upit tužioca bi se u tom pravcu izjasnili, što je, potom, od strane predsjednika vijeća i konstatovano na zapisnik, pa je i jasno da se u konkretnoj situaciji, ne radi o prepoznavanju optuženog u smislu člana 85. ZKP BiH.

49. Prije nego bi se svjedoci i izjasnili u pogledu identifikacije optuženog, prethodno su ga opisali, odnosno saglasno bi ga za istog navodili da su bili prijeratne komšije, ukazavši pri tome i na njegovu porodičnost, te navodivši da je živio na Donjoj Lijesci, kao i da je radio u Građevinskom preduzeću „Granit“ sa sjedištem u Višegradu.

50. Slijedom navedenog, prigovor branioca kojim se tvrdi suprotno je odbijen kao neosnovan, pri čemu Vijeće navodi da je ovakav zaključak Suda saglasan je i identičnim prigovorima u pravosnažnim predmetima Suda, npr. Terzić Albina (Prvostepena presuda br. S1 1 K 005665 11 Krl od 19.10.2012. godine, parag. 107).

5. Udaljavanje optuženog iz sudnice

51. Na nastavcima glavnog pretresa održanim 19.2. i 2.4.2014. godine, a rukovodeći se odredbom člana 239. stav 3. ZKP BiH, Sud je, nakratko, udaljio optuženog iz sudnice, a u cilju saslušanja stranaka i svjedoka, a na okolnost vrste i sadržaja predloženih mjera zaštite za svjedoke RV-5 i RV-13.

52. Naime, u slučaju svjedokinje RV-5, bilo je nužno da se svjedokinja sasluša na okolnost vrste i sadržaja ranije određenih mjera u MKSJ, obzirom da je svjedočila u predmetu *Tužilac protiv Lukić Milana i Lukić Sredoja*. S druge strane, u slučaju svjedokinje RV-13, bilo je nužno da se svjedokinja ispita na okolnost vrste i sadržaja ranije određenih mjera u predmetu ovog suda koji se vodio protiv optuženog *Tanasković Nenada*. U oba slučaja, postojala je mogućnost da su svjedokinje u ranijim postupcima (pred MKSJ i pred Sudom) svjedočile i uz dodatnu mjeru u smislu odredbe člana 9. i 13. stav 2. Zakona o zaštiti svjedoka, zbog čega je Vijeće, a u cilju ostvarenja svrhe određivanja predloženih mjera zaštite svjedoka, opisano postupanje našlo cjelishodnim. Pri navedenom, Vijeće se rukovodilo i odredbom člana 4. Zakona o zaštiti svjedoka koja propisuje svrsishodnost i proporcionalnost u određivanju mjera zaštite svjedoka.

6. Mjere zaštite svjedoka

53. Na nastavcima glavnog pretresa održanim 26.2, 23.4, 14.5, 3.9. i 8.10.2014. godine, te 21.1.2015. godine, Vijeće je odredilo mjere zaštite za svjedoke RV-7 do RV-14. Naime, a kako je to i naprijed u okviru podnaslova – Isključenje javnosti navedeno,

radilo se o svjedocima pod prijetnjom, odnosno u slučaju svjedoka RV-9, istovremeno i o ugroženom svjedoku. U svim slučajevima određivanja mjera zaštite za svjedoke, prethodila su izjašnjenja stranaka i odbrane u tom pravcu (član 12. stav 3. Zakona o zaštiti svjedoka), te saglasnost konkretnog svjedoka prema kojem su mjere zaštite i predložene, a potom i određene (član 5a) Zakona o zaštiti svjedoka). Odbrana se nije protivila predmetnim prijedlozima Tužilaštva, te je konačnu odluku o navedenom ostavila na ocjenu Sudu.

54. Vijeće ovom prilikom napominje da je u odnosu na svjedoke RV-5 i RV-6, imajući u vidu da su prema istima mjere zaštite određene od strane MKSJ, a sve u skladu sa imperativnom odredbom Pravila 75 (F) (i) Pravilnika o postupanju i dokazima MKSJ, kojim je određeno da „kad su u nekom postupku pred Međunarodnim sudom (u daljem tekstu: prvi postupak) za neku žrtvu ili svjedoka određene zaštitne mjere, te zaštitne mjere ostaju na snazi, *mutatis mutandis*, u svakom drugom postupku pred Međunarodnim sudom (u daljem tekstu: drugi postupak) ili nekoj drugoj jurisdikciji, dok god ne budu ukinute, izmijenjene ili pojačane u skladu s procedurom predviđenom ovim Pravilnikom“, ostavilo na snazi istovjetne mjere zaštite, tako da su oba navedena svjedoka svjedočila uz mjere zaštite ličnim podataka, dok je svjedok RV-6, dodatno svjedočio i uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu slike i glasa koristeći se tehničkim uređajima za prijenos slike i zvuka.

7. Vještačenje svjedoka Tužilaštva RV-12, RV-13³ i Aličehić Derviše

55. Sud je 2.7.2014. godine saslušao vještaka prim. dr Ćemalović Omera, a na okolnost izvršenog neuropsihijatrijskog vještačenja svjedoka tužilaštva RV-12, RV-13 i Aličehić Derviše. Vještaku je, naime, naredbom Tužilaštva BiH od 13.5.14.godine (za svjedokinju Aličehić Dervišu) i od 20.5.2014. godine (za svjedoke RV-12 i RV-13), naloženo vještačenje na okolnost da li zdravstveno stanje navedenih svjedoka predstavlja prepreku da se pojave pred Sudom u statusu svjedoka. Vještak je pri tome u odnosu na svjedoke RV-12 i RV-13 imao na raspolaganju medicinsku dokumentaciju koju je detaljno pobrojao u svom usmenom izlaganju pred Sudom, a u odnosu na svjedokinju Aličehić Dervišu, pored korištene medicinske dokumentacije, vještak je

---

³ U odnosu na svjedoke RV-12 i RV-13 postojale su izvjesne poteškoće u vidu njihovog dolaska na Sud, slijedom čega je Sud imao u vidu i Obavještenje Odjeljenja za područnu svjedoka u odnosu na svjedoke RV-

obavio razgovor sa ovom svjedokinjom. Zaključno, vještak je iznio mišljenje da su svjedoci RV-12 i RV-13 sposobni da se pojave pred sudom u statusu svjedoka, dok je u odnosu na svjedokinju Aličehić Dervišu naveo da ista nije procesno sposobna.

56. Imajući uvidu navedeno mišljenje vještaka, tužilac je odustao od saslušanja svjedokinje Aličehić Derviše, slijedom čega je njen iskaz u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH pročitao (navedeno pod: Izuzetak od neposrednog provođenja dokaza), dok je u odnosu na svjedoke RV-12 i RV-13, prije njihovog svjedočenja pred Sudom, izvršeno dopunsko vještačenje (navedeno pod: Dopunsko vještačenje svjedoka RV-12 i RV-13).

8. Dopunsko vještačenje svjedoka RV-12 i RV-13

57. Sud je 9.7.2014. godine, a na osnovu odredbi člana 95, 96. i 269. ZKP BiH, izdao naredbu za dopunsko, neuropsihijatrijsko vještačenje svjedoka tužilaštva RV-12 i RV-13, a na okolnost utvrđivanja psihičkog stanja navedenih svjedoka, s ciljem uvrđivanja sposobnosti pristupa i svjedočenja svjedokā na glavnom pretresu u ovom krivičnom postupku, odnosno da li je psihičko stanje navedenih svjedokā prepreka da se isti pozovu i pristupe na Sud u svojstvu svjedoka. Vještačenje je izvršeno po vještaku neuropsihijatru, prim. dr Ćemalović Omeru.

58. Naime, tokom postupka, a po naredbi Tužilaštva BiH od 20.5.2014. godine, izvršeno je neuropsihijatrijsko vještačenje svjedoka Tužilaštva RV-12 i RV-13. Vještačenje je izvršeno na osnovu medicinske dokumentacije navedenih svjedoka. Međutim, imajući u vidu da je utvrđivanje psihičkog stanja navedenih svjedoka važna činjenica za potrebe postupka protiv optuženog Rackovića, budući da su isti predloženi uz optužnicu u svojstvu svjedoka Tužilaštva, to je Sud naložio dopunsko neuropsihijatrijsko vještačenje koje je obavljeno na temelju neposrednog neuropsihijatrijskog pregleda i intervjuja vještaka sa svjedocima. Slijedom izvršenog vještačenja, vještak Ćemalović je u svom nalazu od 15.7. i 8.8.2014. godine (primljen u Sud 12.8.2014. godine), zaključio da su oba svjedoka sa neuropsihijatrijskog aspekta sposobna da se pojave na Sudu u statusu svjedoka, pri tom predlažući njihovo svjedočenje uz isključenje javnosti i ograničenu dužinju trajanja pretresa. U odnosu na

---

12 i RV-13 o kojem je predsjednik Vijeća na pretresu održanom 9.7.2014. godine obavijestio stranke i odbranu

svjedoka RV-13, predložio je i primjenu mjera zaštite za svjedoka, kao i angažovanje sudskog psihologa iz Službe za podršku svjedocima, po čemu je od strane Suda i postupljeno.

9. Odbijanje dokaznih prijedloga odbrane

59. Na nastavku glavnog pretresa od 3.12.2014. godine, Vijeće je odbilo prijedlog odbrane za demografskim vještačenjem kao nepotreban i suvišan. Naime, prijedlogom dokaza odbrane od 8.10.2014. godine, odbrana je predložila vještačenje po vještaku demografske struke, prof.dr Radovanović Svjetlani, iz Beograda. Ovim dokazmo odbrana želi osporiti nalaz i mišljenje vještaka Evva Taubeau i Jakuba Bijak čiji izvještaj je pod nazivom "Promjene u nacionalnom sastavu stanovništva opštine Višegrad 1991. i 1997. godine" uveden kao dokaz Tužilaštva T-5.

60. Pri donošenju navedene odluke, Vijeće se rukovalo činjenicom da su gotovo svi svjedoci Tužilaštva i odbrane, govorili o promjenama u nacionalnom sastavu stanovništva na području opštine Višegrad, iznoseći podatke da je, prije rata, na području opštine Višegrad većinsko stanovništvo činilo muslimansko stanovništvo, dok je danas većinsko stanovništvo srpske nacionalnosti. Tako je svjedokinja odbrane Petrović Jelisavka, navela podatak da su prije rata većinu činili Muslimani i to 62%, a Srbi 32%; svjedok Mirković Miroslav je, takođe, iznio sličan podatak navodeći da su Srbi prije rata iznosili oko 30% stanovništva, većinu su činili Muslimani, a manji procenat je bio procenat Ostalih; svjedok Mirković Milorad je u svom iskazu naveo da su, prije rata, na području Višegrada većinu činili Muslimani i to 64%, Srba je bilo 32%, a 3-4% su činile manjine, a svjedok Jelisavčić Mihajlo je naveo da je prije rata u Višegradu živjelo 37% Srba, 63% Muslimana, te mali broj Ostalih, dok su svjedoci Marković Slaviša i Krsmanović Žarko naveli da su većinu prije rata činili Muslimani, dok su svjedoci Krsmanović Žarko i Makljenović Miloš naveli da su danas Srbi većinsko stanovništvo, pri čemu je svjedok Makljenović Miloš dodao da je to posljedica ratnih dešavanja, što je potvrdio i svjedok Jelisavčić Mihajlo). Zaključno, ovakvi navodi svjedoka saglasni su i činjenicama utvrđenim u pravosnažnoj presudi MKSJ u predmetu Vasiljević Mitar, koje je Vijeće u ovom postupku prihvatilo dokazanim, a što se prevashodno odnosi na prihvaćene činjenice pod r.br. 13-15.

61. Dakle, Vijeće se u svojoj ocjeni promjena demografske strukture nije u

odlučujućoj mjeri ni oslanjalo na dokaz T-5 na koji bi se preloženo vještačenje i odnosilo, slijedom čega bi provođenje navedenog vještačenja bilo necjelisnodno, irelevantno i neekonomično.

62. U toku postupka, na nastavku glavnog pretresa od 21.1.2015. godine, Sud je odbio prijedlog odbrane za grafološkim vještačenjem iskaza svjedokinja „RV-1“ i „RV-2“ koje iskaze su navedeni svjedoci dali CSB-u. Tužilaštvo se protivilo predmetnom prijedlogu navodeći da je, u konkretnom, neposrednim uvidom i upoređivanjem svih iskaza koje su navedne svjedokinje dale, a koji su uloženi kao dokaz, može steći utisak da se u pogledu predložena dva iskaza, u pogledu kojih odbrana i predlaže vještačenje, radi o različitim potpisima, kao i da su svjedokinje, prilikom predočavanja navedenih iskaza, iskazale određene rezerve spram predočavanih iskaza.

63. Odlučujući u konkretnom, Sud se, prije svega, rukovodio činjenicom da se radi o iskazima koji su svjedokinje dale u svojstvu građana CSB-u, slijedom čega iste nisu ni upozorene o svim procesnim garancijama i drugim procesnim pretpostavkama u smislu tada važećeg ZKP-a, što takve izjave čini nezakonitim. S druge strane, svjedokinje su na pretresima, prilikom predočavanja predloženih iskaza – izjava, iskazale određene rezerve u pogledu autentičnosti njihovih potpisa, kojom prilikom je svjedokinja „RV-2“ navela da kritične prilike ona izjavu nije ni dala u formalnom smislu, već da su se faktički prikupljale informacije na navedene okolnosti iz izjave. Isto tako, svjedokinja „RV-1“ nije potvrdila autentičnost svog potpisa na toj izjavi, navodeći da se ona tako i ne potpisuje, a prostim upoređivanjem se stiče dojam da se radi o potpuno različitim potpisima (naime, jedino je izjava svjedokinje RV-1 dana CSB-u potpisana štampanim slovima, a ostale izjave se potpisane pisanim slovima).

64. Imajući u vidu navedeno, te uvidom u predmetne izjave svjedokinja, Sud je našao da se u konkretnom slučaju i ne radi o dokazima koje odredba člana 273. stav 1. ZKP BiH obuhvata (iskazi iz istrage), slijedom čega bi vještačenje takvih izjava, koje podrazumijeva dodatno vrijeme i dodatne troškove, vodilo neekonomičnosti i neefikasnosti postupka, slijedom čega je valjalo prijedlog odbrane za grafološko vještačenje odbiti kao suvišan i nepotreban.

65. Isto tako, na pretresu održanom 11.2.2015. godine, Sud je odbio prijedlog odbrane za saslušanje svjedoka Pandurević Vinka kao nepotreban i suvišan. Svjedok je predložen na okolnosti vremena njegovog dolaska u Višegrad, dužnosti koju je obavljao

prilikom dolaska u Višegrad, njegovim saznanjima kao komandanta u smislu koje jedinice i u kojem vremenskom periodu su držale Brdo Zaglavak.

66. Naime, imajući u vidu da su gotovo svi saslušani svjedoci odbrane svjedočili o dešavanjima na Brdu Zaglavak u kritičnom periodu, kao i da su govorili u okviru toga i o ulozi i funkciji predloženog svjedoka, Vijeće nije našlo da je nužno i svrsihodno ovim predloženim dokazom dodatno utvrđivati navedene činjenice. Ovo i zbog toga što za Vijeće, odbrana optuženog alibijem, nije bila uspješna, a na šta će se Vijeće referirati i u nastavku, u okviru pojedinačnih činjeničnih događaja, te posebnim osvrtom u okviru naslova: Alibi – Zaglavak i ranjavanje optuženog.

67. Stoga, Vijeće je odbilo predmetne prijedloge odbrane nalazeći da isti nisu relevantni, odnosno nemaju značaj za navedeni predmet nego bi samo nepotrebno doveli do odugovlačenja krivičnog postupka, a ne bi doprinjeli razjašnjenju konkretnih činjenica.

III. ZAVRŠNE RIJEČI

1. Tužilaštvo BiH

68. U završnoj riječi Tužilaštvo je istaklo da je u postupku protiv optuženog Racković Vitomira, Tužilaštvo, van razumne sumnje, dokazalo da je optuženi počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama e), g) i k), sve u vezi sa članom 29. i 180. stav 1. KZ BiH. Tužilaštvo je naglasilo da su izvedenim dokazima, te prihvaćenim utvrđenim činjenicama, prije svega, dokazani opšti elementi predmetnog krivičnog djela, a zatim i pojedinačne inkriminacije koje se optuženom stavljaju na teret.

69. Tužilaštvo je u završnom obraćanju ukazalo i na okolnosti koje je imaju cijeniti otežavajućim i olakšavajućim u konkretnom slučaju, te je predložilo da se prema optuženom izrekne mjera pritvora, odnosno da se postojeća mjera zabrane putovanja iz člana 126. stav 2. ZKP BiH, dodatno ojača i mjerom zabrane napuštanja boravišta iz člana 126. stav 1. ZKP BiH.

2. Odbrana optuženog Racković Vitomira

70. S druge strane, u svom završnom obraćanju, branilac optuženog Racković Vitomira, advokat Pavlović Petko, je naveo da Tužilaštvo nije dokazalo opšte elemente krivičnog djela u konkretnom slučaju, kao ni pojedinačne inkriminacije.

71. Detaljnom elaboracijom, istakao je da je odbrana izvedenim dokazima, van razumne sumnje, dokazala da optuženi nije počinio predmetno krivično djelo, slijedom čega se u konkretnom ima primijeniti odredba člana 284. stav 1. tačka c) ZKP BiH, te da se u odnosu na optuženog ukinu mjere zabrane.

IV. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

72. Vijeće će, u dijelu koji slijedi, obrazložiti razloge opravdanosti primjene Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine na konkretan slučaj.

73. Naime, princip zakonitosti je imperativno propisan članom 2. ZKP BiH i članom 7. stav (1) EKLJP koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima Bosne i Hercegovine (član 2. stav (2) Ustava BiH), dok je članom 7. (1) EKLJP propisan opšti princip koji zabranjuje izricanje teže kazne od one koja je bila na snazi u vrijeme počinjenja krivičnog djela.⁴ Međutim, stav (2) člana 7. EKLJP sadrži značajan izuzetak u odnosu na stav (1) istog člana, gdje kaže da *“ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda”*.

74. Članom 15. stav (1) i (2) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima UN-a osiguravaju se slične međunarodne odredbe koje se trebaju smatrati *lex*

---

⁴ (1) “Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.”

superioris u vezi sa "...opštim pravnim načelima koje priznaje međunarodna zajednica".⁵

75. Primjena KZ BiH na konkretno krivično djelo temelji se na odredbi člana 4a. KZ BiH: "članovi 3. i 4. ovog zakona ne sprečavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu s opštim načelima međunarodnog prava." Ovom odredbom je, zapravo učinjen izuzetak od opštih načela navedenih u članovima 3. i 4. KZ BiH u smislu da ovi članovi ne dovode u pitanje suđenje i kažnjavanje neke osobe za svako činjenje ili nečinjenje koje predstavlja krivično djelo zločini protiv čovječnosti, a koje kao takvo nije bilo propisano krivičnim zakonom koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

76. Običajni status odgovornosti i kažnjavanja zločina protiv čovječnosti i individualne krivične odgovornosti za njegovo izvršenje tokom 1992. godine je 3. maja 1993. godine potvrdio je generalni sekretar UN-a u svom izvještaju Vijeću sigurnosti o rezoluciji 808, Međunarodna pravna komisija (1996. godine), te praksa MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR).

77. Zločini protiv čovječnosti u vrijeme izvršenja inkriminiranih radnji nisu bili propisani kao krivično djelo u KZ SFRJ, ali čine imperativni princip međunarodnog prava i nesporno je da su 1992. godine bili sastavni dio međunarodnog običajnog prava⁶. Zločini protiv čovječnosti su zločini po međunarodnom pravu u univerzalnom smislu nadležnosti za procesuiranje tako da i osuda za takva djela, prema zakonu koji je naknadno propisao i utvrdio ovo djelo kao krivično djelo i propisao posebnu krivičnu sankciju nije suprotno članu 7. stav (1) EKLJP.

78. Ovakav stav je zauzet i u predmetu broj 51 891/99, *Naletilić protiv Hrvatske*. Pored toga, Vijeće nalazi da je Preuzeti Krivični zakon SFRJ nije bio blaži za izvršioca sa aspekta zapriječene kazne, obzirom da predmetno krivično djelo nije ni bilo propisano u KZ SFRJ.

---

⁵ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Usvojen Rezolucijom 2200A (XXI) Generalne skupštine 16. decembra 1966. godine, Stupio na snagu 23. marta 1976. godine, u saglasnosti sa članom 49., član 15: „1. Niko se neće smatrati krivim za djela ili propuštanja koja nisu predstavljala krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu u vrijeme kada su bila počinjena. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja se mogla primjeniti u trenutku kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako kasnije, poslije izvršenja djela, zakonskom odredbom bude predviđena primjena lakše kazne, prijestupnik će se time koristiti. 2. Ništa se u ovom članu ne protivi suđenju i osudi lica zbog radnji ili ropuštanja koja su se u vrijeme kada su počinjena, smatrala za krivična djela prema opštim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica.

⁶ Odluka Evropskog suda za ljudska prava, Šimšić protiv Bosne i Hercegovine, broj 51552/10 od 26.08.2010. godine

V. STANDARDI DOKAZIVANJA

79. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim ZKP BiH .

80. Naime, odredba člana 3. stav 1. ZKP BiH propisuje da se optuženi smatra nevinim za krivično djelo dok se pravosnažnom presudom ne utvrdi njegova krivnja. Tužilac stoga nosi teret utvrđivanja krivice optuženog i u skladu sa članom 3. stav. 2 ZKP BiH, optužba to mora dokazati izvan razumne sumnje.

81. Vijeće se prilikom ocjene dokaza rukovodio načelom slobodne ocjene dokaza iz člana 15. ZKP BiH, te vodeći računa o odredbi iz člana 290. stav 7. ZKP BiH, pri čemu ističe da se u donošenju odluke nije oslanjalo na dokaze koji nisu relevantni za presuđenje u ovom krivičnom predmetu. Osim relevantnosti, Vijeće je neizostavno vodilo računa o zakonitosti i vjerodostojnosti cijenjenih dokaza, uz napomenu da se u njihovoj ocjeni koncentrisalo samo na bitne elemente krivičnog djela za koje se optuženom sudilo.

82. U skladu sa navedenim, Vijeće je prilikom ocjene dokaza provedenih na glavnom pretresu sa posebnom pažnjom cijenilo iskaze saslušanih svjedoka. Za većinu svjedoka bilo je izuzetno teško i stresno svjedočiti na glavnom pretresu jer su se, u prisustvu optuženog, morali prisjećati pojedinih, za njih veoma teških i traumatičnih događaja u kojima je učestvovao i sam optuženi.

83. Prilikom ocjene kredibiliteta njihovih iskaza, Vijeće je iz prve ruke imalo priliku da posmatra svjedoke, njihovo držanje, glas, stav, tjelesne i emocionalne reakcije na pitanja, neverbalno ponašanje u odnosu na samog optuženog.

84. Vijeće je, takođe, razmatralo konzistentnost svakog svjedoka prilikom svjedočenja na glavnom pretresu i njihovih ranijih izjava. Ponekad se usmeno svjedočenje svjedoka razlikovalo od izjave koju su dali u istražnoj fazi. Međutim, treba imati u vidu da je prošlo preko dvadeset godina od događaja o kojima svjedoče, te je opravdano očekivati da je protek vremena uticao na tačnost njihovog svjedočenja. Takođe, činjenica je da se zbog prirode krivičnog postupka, svjedoku na glavnom pretresu mogu postaviti drugačija pitanja od onih koja su postavljanja u prethodnim ispitivanjima pa je nakon konkretizacije pojedinih pitanja opravdano očekivati da u nekoliko odstupa.

85. Većina svjedoka koja se pojavila pred ovim Vijećem su bili neposredni očevidci

događaja koji su se u kritično vrijeme desili na području opštine Višegrad, pa sjećanje i iznošenje tako traumatičnih događaja, može izazvati jake emocionalne reakcije i narušiti sposobnost svjedoka da se izjasni jasno o svim okolnostima, a posebno nije osnovano očekivati da su svjedoci, koji su u tom period boravili u uslovima psihičkog i fizičkog terora, obraćali pažnju na detalje i da se u svojim izjavama mogu prisjetiti svih okolnosti i za njih sporednih detalja jer je njihova pažnja bila usmjerena na golo preživljavanje.

86. Prilikom razmatranja iskaza svjedoka oštećene, koje je žrtva silovanja, Vijeće je imalo u vidu da je samo ona mogla svjedočiti o samom činu silovanja, iz kojeg razloga je Vijeće sa posebnom pažnjom cijenilo njen iskaz.

87. Vijeće je utvrdilo da čak i svjedoci koji nisu bili pouzdani ili nisu govorili istinu u pojedinim djelovima svojih iskaza, bili pouzdani i govorili istinu o drugim činjenicama o kojima su svjedočili, te stoga Vijeće nije u cjelosti odbacilo njihovo svjedočenje jer to ne bi bilo u interesu pravde, niti u skladu sa obavezom slobodne ocjene dokaza. U svakom slučaju, Vijeće je prihvatljivost pojedinih iskaza, te ocjenu njihovog kredibiliteta i osnovanosti detaljno obrazložilo u odnosu na svako pojedinačnu inkriminaciju koja se optuženom stavljala na teret.

88. Vijeće je svoju konačnu odluku temeljilo prvenstveno na usmenim i neposrednim svjedočenjima na glavnom pretresu, dok je iskaze iz istrage, kao i iskaze dane Udruženjima građana, odnosno CSB-ovima i dr, koristilo u mjeri u kojoj su stranke iste koristile u postupku ukazujući na određene nedosljednosti, osvrnuvši se na svaki pojedinačno i u međusobnoj povezanosti s drugim dokazima.

89. Takođe, Vijeće je izvršilo uvid u svaki uloženi materijalni dokaz kako bi odlučio o njegovoj pouzdanosti i dokaznoj vrijednosti, pri čemu se neće podjednako osvrutati na svaki dokaz, nego će obrazložiti samo one zaključke o činjenicama koje su bitne za utvrđivanje krivice optuženog.

90. U svakom slučaju, Vijeće je prihvatljivost pojedinih iskaza, te ocjenu njihovog kredibiliteta i osnovanosti detaljno obrazložilo u odnosu na svaku pojedinačnu inkriminaciju koja se optuženom stavljala na teret.

VI. ALIBI OPTUŽENOG – ZAGLAVAK I RANJAVANJE

A. ZAGLAVAK

91. Svjedoci odbrane Mirković Nenad, Ivanović Miloš, Mirković Miroslav, Mirković Dragan, Miličević Novak, Makljenović Miloš, Čebić Vojo, Živković Radomir, Ninković Momir, Zečević Milan, Tasić Zoran, Mirković Milorad, Zečević Stanimir, Rosić Željko, Jelisavčić Mihajlo i Marković Miodrag su u svojim iskazima naveli da su se, u periodu 1.6.1992. godine (odnosno do nekoliko dana iza 1.6.1992. godine), pa sve do 12.7.1992. godine (oko 40 dana), zajedno sa optuženim, nalazili na liniji zv. Zaglavak. Saglasno su naveli i da se svo to vrijeme sa linije Zaglavak nije moglo udaljavati, jer se radilo o strateški značajnoj koti. Vodu i hranu bi dobivali na način da su vodu dobivali jednom sedmično, cisternom bi ju je dovezio Ivanović Miloš zv. Cigo (svjedok Ivanović Miloš je naveo da je vodu dovezio sa još jednim vojnikom svaki treći dan, te da mu je trebalo 3h da cisternom ode po vodu i dođe sa vodom na Zaglavak), a hranu bi dobivali ujutro i dovezio bi ju je kuhar Trifković Momčilo i Mirković Radomir, dok bi vozilo kojim su išli po hranu, kada nije bilo u upotrebi, isto bilo bi parkirano na Zaglavku, u pozadinskom pojasu. Linija Zaglavak se nalazila na oko 20-23km udaljenosti od Višegrada, a dužina linije je iznosila 1km. Svjedok Makljenović Miloš je pojasnio da se radi o visoravani koja je orjentisana prema Međeđi i Džankićima, dok je svjedok Ninković Momir rekao da se selo Orahovci nalazi ispod Brda Zaglavak. Na Zaglavku se, prema navodima svjedoka odbrane koji su se na tu okolnost očitovali, nalazilo između 30-100 vojnika, pripadnika TO, odnosno 4. čete Višegradske brigade (neki su bili u izviđačkom odredu, a neki su bili obični vojnici). Tada se na čelu čete nalazio Trifković Vlatko, a na čelu Višegradske brigade Pandurević Vinko. Na liniji bi se nalazili u improvizovanim rovovima, i to na način da su stražarili po dva sata, nakon čega bi bile smjene. Tako je svjedok Mirković Nenad rekao da je na toj liniji optuženi bio 10 m od njega, svjedok Živković Radomir je naveo da je sa optuženim dosta puta razgovarao dok su se nalazili na Zaglavku, svjedok Zečević Milan je naveo da je na Zaglavku optuženog viđao svaki dan, dok je svjedok Mirković Milorad bio s optuženim dosta puta zajedno na straži na Zaglavku. Svjedok Tešović Slobodan, koji je u sklopu svoje službe išao sanitetom na teren i pomagao vojnicima, išao bi u obilazak vojnika dok su se nalazili na liniji Zaglavak, pa bi im tako davao potrebne lijekove (terapiju) i sl. Prisjeća se da mu se optuženi u tim prilikama žalio na probleme s reumom i sa grlom.

92. Međutim, s druge strane, imajući u vidu da su, u vezi sa događajima iz tački 2 i 3 osuđujućeg dijela izreke ove presude, koji vremenski koreliraju sa boravkom optuženog na Zaglavku, svjedoci Tužilaštva, o čemu će detaljnije biti riječi u okvirima konkretnih događaja, decidno i nedvojbeno identifikovali optuženog, kao i njegovo postupanje i ponašanje kritičnih prilika, to Vijeće nalazi da je optuženi boravio na Zaglavku, ali da njegov boravak na Zaglavku nije bio stalan kako je to odbrana nastojala dokazati.

93. Naime, nesporno je utvrđeno da je optuženi u vezi sa događajima iz tačke 2 dana 12.6.1992. godine, bio sa jedinicom kojoj je pripadao u selima Kabernik i Čančari, odnosno 5.6.1992. godine u selu Bikavac i Crnča i izvršio opisane radnje za koje je Vijeće utvrdilo da su istim ostvarena obilježja krivičnih djela zločini protiv čovječnosti (progon) drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, odnosno silovanjem.

94. Ovo i zbog toga što je svjedok Tužilaštva Dizdarević Nihad, koji uopšte optuženog i ne inkriminira, za kojeg navodi da ga zna i da je bio dobar čovjek, a koji svjedok je bio u lokalnoj vojnoj jedinici muslimanskog stanovništva, za razliku od saglasnih i skoro identičnih iskaza svjedoka odbrane – saboraca optuženog u vezi sa linijom Zaglavak, navodi da je u toku rata u svojoj jedinici imao informacije da je VRS na Zaglavku 1.6.1992. godine, ali da su Zaglavak držali do 10.6.1992. godine. Naime, svjedokova jedinica je 10.6.1992. godine, poduzetim vojnim operacijama, došla do linije u blizini Zaglavka, kada su ustanovili da na Zaglavku nema nikog. Takođe, dana 20. ili 21.6.1992. godine, svjedok se i neposredno uvjerio, kada je došao na Zaglavak, da na istom nema uopšte vojnika i da je našao dosta municije, čahura, robove, ali napominje da tada Zaglavak više niko nije držao.

95. Ovakav iskaz svjedoka Dizdarević Nihada je u suprotnosti sa iskazima većine svjedoka odbrane, koji navode da su na Zaglavku proveli 40 dana neprekidno. Takođe i iskaz svjedoka odbrane Tešević Slobodan (pripadnika saniteta) potvrđuje iskaz svjedoka Dizdarević Nihada, koji u svom iskazu navodi da je jedinica, koja je bila na Zaglavku i kojoj je pripadao optuženi, nakon pogibije kolega – Gluhović Voje, Ninković Ljube i ranjavanja Nešković Josipa zv. Jovica, povukla se sa Zaglavka na Gornju Lijesku, što ne odgovara saglasnom kazivanju većine svjedoka odbrane da su na

Zaglavku proveli 40 dana neprekidno. Ovo i zbog dokaza Tužilaštva T-23⁷ i T-25⁸, u kojima su saglasno navedeni podaci da su Gluhović Vojin i Ninković Ljubomir vozeći municiju naišli na neprijateljsku zasjedu i poginuli 8.6.1992. godine, a da je Nešković Josip ranjen istog dana, a od posljedica ranjavanja podlegao 12.6.1992. godine.

96. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nije moglo izvući zaključak da je boravak optuženog na Zaglavku trajao 40 dana u kontinuitetu, dok s druge strane, svi svjedoci Tužilaštva, koji su se očitovali na predmetne okolnosti, nedvojbeno i nedvosmisleno opisuju ulogu i postupanje optuženog u događajima (tačke 2 i 3 osuđujućeg dijela izreke), za koje ga je Vijeće i oglasilo krivim.

B. RANJAVANJE OPTUŽENOG

97. Svjedoci Miličević Novak, Makljenović Miloš, Čebić Vojo, Marković Slaviša, Živković Radomir, Ninković Momir, Zečević Milan, Tasić Zoran, Mirković Milorad, Trifković Nenad, Rosić Željko, Mirković Vlajko, Bukvić Dušana, Jelisavčić Mihajlo, Tešović Slobodan i Krsmanović Žarko su se očitovali na okolnost ranjavanja optuženog. Slijedom iskaza navedenih svjedoka, proizilazi da je optuženi ranjen tri puta, nakon napuštanja Zaglavka. Prvo ranjavanje se desilo 19.7.1992. godine na Gornjoj Lijesci, o čemu su naročito svjedočili svjedoci Krsmanović Žarko i Bukvić Dušana (brat i sestra), te Tešović Slobodan, a što proizilazi i iz dokaza T-24⁹. Tako je svjedok Krsmanović Žarko naveo da se u sanitetskom vozilu s njim do bolnice (Doma zdravlja) vozio optuženi, koji mu se žalio da bolove u ruci, tako da pretpostavlja da je bio i ranjen u ruku. To je potvrdila i Bukvić Dušana koja je u svojstvu zdravstvenog radnika (fizijatar) bila dežurna u Domu zdravlja Vilina Vlas u Višegradu kad je, zajedno sa optuženim, sanitetom u kojem se nalazio i svjedok Tešović Slobodan, dovezen teško ranjen njen brat Krsmanović Žarko. Nakon što je njenom bratu pružena primarna zdravstvena pomoć, zbog ozbiljnosti povreda, upućen je sanitetom na dalji medicinski tretman i liječenje u Užice, kojom prilikom je sanitetsku pratnju činio i svjedok Tešović Slobodan.

---

⁷ T-23, Odgovor Ministarstva pravde Republike Srpske, Republičkog centra za istraživanje rata, ratnih zločina i traženjenestalih lica, broj: 08/4.1/773-87/14 od 06.11.2014. godine sa prilogom Spiska ubijenih i ranjenih pripadnika Vojske Republike Srpske u toku 1992. godine

⁸ T-25, Podaci o ranjenim, oboljelim, nestalim i poginulim licima u jedinicama drinskog korpusa

⁹ T-24, Podaci o ranjenim, oboljelim, nestalim i poginulim licima u jedinicama drinskog korpusa

98. Svjedok Tešović Slobodan je za navedeno ranjavanje kritičnog dana naveo da je on pružio primarnu zdravstvenu zaštitu Krsmanović Žarku, koji je bio teško ranjen i vitalno ugrožen, dok optuženom nije pružio zdravstvenu pomoć. Dodao je da je Krsmanović, zbog ozbiljnosti i prorode povreda, bio prioritet. Svjedok Mirković Vlajko je naveo da kada je optuženi prvi put ranjen (dakle, 19.7.1992. godine), da je odsustvovao iz jedinice oko dva mjeseca, a svjedok Zečević Stanimir je naveo da nakon prvog ranjavanja optuženog, da ga nešto duže od mjesec dana nije vidio u jedinici.

99. Vezano za naredno ranjavanje optuženog, koje se slijedom iskaza svjedoka Tešović Slobodana desilo u oktobru, svjedok je naveo da je tada optuženi bio teško ranjen, usljed čega je teško krvario, zbog čega je optuženi sanitetom prevezen u Užice, u kojem sanitetu je svjedok išao u svojstvu pratnje iz Višegrada. Isto tako, svjedokinja Bukvić Dušana je navela i da joj je poznato da je optuženi, nakon prvog ranjavanja, a zbog novog ranjavanja u kasnijem periodu, dolazio na fizioterapije zbog ograničenih pokreta u laktu. (Imajući u vidu da se radi o ranjavanju koje je izvan vremenskog okvira precizirane optužnice, a što je slučaj i sa trećim ranjavanjem optuženog, to se Vijeće neće dalje upuštati u elaboraciju po ovom osnovu)¹⁰.

100. Dakle, slijedom iskaza navedenih svjedoka, prvo ranjavanje optuženog, koje se desilo 19.7.1992. godine, dakle, u vremenskom okviru bitnom za optužnicu, je bilo „lakše“ ranjavanje, što nije slučaj sa ranjavanjem svjedoka Krsmanović Žarka koji je ranjen isti dan. Imajući u vidu da je između prvog ranjavanja optuženog (19.7.1992. godine) i sljedeće radnje za koju ga je Vijeće oglasilo krivim (tačka 4 osuđujućeg dijela izreke), a za koju je Vijeće utvrdilo da se desilo 15.8.1992. godine, protekao gotovo jedan mjesec, pri čemu se nije radilo o teškom ranjavanju optuženog, to Vijeće nalazi da je isti objektivno i bio u mogućnosti da dana, na način i u svojstvu kako je to u ovom postupku utvrđeno, u svojstvu saizvršioca, na opisani način postupa prema Berberović Ademu ostvarujući time obilježja krivičnog djela zločini protiv civilnog stanovništva (progon) drugim nečovječnim djelima, a što će Vijeće decidno i obrazložiti u okviru odnosnog događaja. Pri navedenom, svakako je od odlučujućeg značaja činjenica da je svjedok Berberović Adem bio prijeratni kolega optuženog u firmi GP „Granit“, slijedom čega ga je isti, u vezi sa događajem iz tačke 4 osuđujućeg dijela izreke, decidno i nedvojbeno identifikovao.

---

¹⁰ T-28 - Podaci o ranjenim, oboljelim, nestalim i poginulim licima u jedinicama drinskog korpusa – navedeno je da je Racković Vitomir ranjen 29.10.1992. godine

101. Vijeće ovom prilikom napominje da iako identifikacija trostrukog radnjavanja optuženog ne stoji u protokolu Doma zdravlja Višegrad (dokaz Tužilaštva T-26), činjenica ranjavanja je evidentirana u vojnom kartonu optuženog (O-3), te ista proizilazi iz dokaza O-40 do O-44¹¹, a utvrđena je i slijedom iskaza navedenih svjedoka, zbog čega i Vijeće nalazi tu činjenicu dokazanom/nespornom.

VII. NALAZI SUDA –OSUĐUJUĆI DIO PRESUDE

102. Optuženi Racković Vitomir je oglašen krivim da je počinio krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) (progon), i to radnjama iz tački e), g) i k) KZ BiH, u vezi sa članom 180, te članom 29. (u odnosu na tačke 1, 2. i 4. osuđujućeg dijela izreke) sve KZ BiH.

103. Navedena odredba materijalnog zakona glasi:

„Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

....

e) zatvaranje ili **drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava**

g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (**silovanje**), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;

---

¹¹ O-40 – Ovjerena kopija Uvjerenja, Odsjeka Ministarstva Goražde, broj: 02-103/95 od 05.04.1995. godine; O-41 – Ovjerena kopija Uvjerenja, Odsjeka Ministarstva Goražde, broj: 02-104/95 od 05.04.1995. godine; O-42 - Ovjerena kopija Uvjerenja, Odsjeka Ministarstva Goražde, broj: 02-102/95 od 05.04.1995. godine; O-43 – Ovjerena kopija Potvrde BIRO-a Republike Srpske, Ministarstvo za pitanje boraca i žrtava rata, broj: 3703/93 od 09.08.1993. godine; O-44 - Ovjerena kopija Otpusnog lista sa epikrizom, Opšte bolnice, jedinice Ortopedija Užice, mat. br. istorije bolesti 15352/92 sa prilogom Otpusne liste sa epikrizom, Opšte bolnice, jedinice Ortopedija Užice, mat. br. istorije bolesti 17699/92, Uputom za međukabinetski pregled VMA, Nalazom ljekara specijaliste, Specijalističke poliklinike VMA za građanska lica od 18.10.1993. godine, Nalazom, ocjenom i mišljenjem, Ministarstva odbrane Republike Srpske, Regrutne komisije, broj: 02-123-15/95 od 30.5.1995. godine

k) **druga nečovječna djela** slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora”.

104. Vijeće je našao optuženog individualno krivog u skladu sa članom 180. stav 1. KZ BiH¹². Podijeljena su, naime, stajališta, da li navedena odredba materijalnog zakona pretstavlja individualnu krivičnu odgovornost (nasuprot komandne odgovornosti, odnosno odgovornosti za djela drugih) ili udruženi zločinački poduhvat (UZP).

105. Imajući u vidu da UZP u konkretnom nije ni dokazivan, odnosno da inicijalna optužnica postojanje odgovornosti optuženog po ovom osnovu nije tako ni postavila (u okviru svih elemenata odgovarajućeg oblika UZP-a koji se ogledaju u pluralitetu osoba, prethodnom zajedničkom planu izvršilaca, itd), slijedom čega sud nalazi da, u konkretnom, saizvršilačke radnje optuženog (odnosno izvršilačka radnja optuženog u okviru tačke 3 osuđujućeg dijela izreke presude), korespondira sa odredbom iz člana 180. stav 1. KZ BiH, nalazeći da je optuženi individualno odgovoran za počinjena djela. Dodatno, nalazeći da je optuženi svojim pojedinačnim radnjama i to u tačkama 1, 2. i 4. osuđujućeg dijela izreke, na odlučujući način, doprinio izvršenju predmetnog krivičnog djela, Vijeće ga je oglasilo krivim kao saizvršioca (član 29. KZ BiH).

A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA ZLOČINI PROTIV ČOVJEČNOSTI IZ ČL.172.

KZBIH

106. Da bi se u skladu sa odredbom iz člana 172. KZ BiH, radnje optuženog mogle okarakterisati kao „zločini protiv čovječnosti“, bilo je potrebno utvrditi da su ispunjeni sljedeći opšti elementi ovog krivičnog djela:

---

¹² Član 180. stav 1. KZ BiH glasi: Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (*Genocid*), 172. (*Zločini protiv čovječnosti*), 173. (*Ratni zločin protiv civilnog stanovništva*), 174. (*Ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika*), 175. (*Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika*), 177. (*Protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja*), 178. (*Protupravno oduzimanje stvari od ubijenih i ranjenih na ratištu*) i 179. (*Povrede zakona ili običaja rata*) ovog zakona, kriva je za to krivično djelo. Službeni položaj *bilo kojeg lica*, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu *krivice* niti utječe na ublažavanje kazne.

1. Postojanje širokog ili sistematičnog napada
2. Da je napad usmjeren protiv civilnog stanovništva
3. Da je optuženi znao za takav napad i da su njegove radnje dijelom tog napada(nexus)

1. Postojanje širokog ili sistematičnog napada

107. Kako bi utvrdilo karakter napada na civilno stanovništvo, Vijeće je imalo u vidu i stavove izražene u presudama Međunarodnog Krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) kojima su definisani faktori pri ocjenjivanju rasprostranjenosti ili sistematičnosti napada, pa tako "U procjenjivanju što napad čini rasprostranjenim ili sistematičnim sudsko Vijeće mora prvo identifikovati stanovništvo koje je objekt napada, a zatim, u svjetlu metoda, sredstava resursa i rezultata napada na to stanovništvo ustanoviti da li je napad doista bio rasprostranjen ili sistematski. Posljedice napada po ciljano stanovništvo, broj žrtava, priroda djela, eventualno sudjelovanje zvaničnika ili predstavnika vlasti ili bilo koji prepoznatljivi obrazac zločina mogu se uzeti u obzir kao bi se utvrdilo da li taj napad na civilno stanovništvo ispunjava jedan od uslova, odnosno da li je rasprostranjen ili sistematski ili pak ispunjava oba uslova."¹³

108. Pridjev „rasprostranjen“ podrazumijeva napad koji je po svojoj prirodi opsežan i za posljedicu ima veliki broj žrtava". Takođe, zločin može biti rasprostranjen ili počinjen u širokim razmjerama zbog kumulativnog efekta niza nečovječnih djela ili zbog jedinstvenog efekta jednog jedinog djela izuzetno velikih razmjera. Pridjev „sistematski“ ukazuje na organizovanu prirodu djela nasilja i na malu vjerovatnost da je do tih djela došlo nasumice.¹⁴

109. Koncept "rasprostranjenog" može se definisati kao masovna, česta akcija velikih razmjera sprovedena kolektivno sa znatnom ozbiljnošću uperena protiv mnoštva žrtava. Koncept "sistematskog" može se definisati kao temeljno organizovan i redovan obrazac zasnovan na zajedničkoj politici sa znatnim javnim ili privatnim sredstvima. Ne postoji

---

¹³ Presuda žalbenog vijeća MKSJ u predmetu *Kunarac i dr.*(par.95)

¹⁴ Prvostepena presuda u predmetu *Tadić*, par 648, drugostepena presuda u predmetu *Kunarac i dr.* (par. 94), prvostepena presuda *Blaškić* (par.206)

uslov da ova politika mora biti formalno usvojena kao politika države. Međutim neka vrsta unaprijed smišljenog plana ili politike mora da postoji".¹⁵

110. Pri analizi karaktera samoga napada, Vijeće je razmotrilo širi kontekst stanja na području opštine Višegrad u vremenskom periodu obuhvaćenom optužnicom, odnosno u vremenskom periodu za koje je Vijeće optuženog oglasilo krivim. Pri tome, Vijeće je imalo u vidu utvrđene činjenice u postupku pred MKSJ (Tužilac protiv Mitra Vasiljevića, predmet br. IT-98-32-T, presuda Pretresnog vijeća od 29.11.2002. godine) koje su prihvaćene u ovom postupku, te izvedene dokaze, iz kojih proizilazi da su međunacionalne netrepeljivosti na području opštine Višegrad počele još u aprilu 1992. godine, što je rezultiralo dolaskom Užičkog korpusa na područje opštine Višegrad. Užički korpus se zadržao na tom području do 19.5.1992. godine¹⁶, o čemu su detaljnije svjedočili i svjedoci odbrane. Međutim, činjenica je da su u sastavu Užičkog korpusa nalazili samo Srbi i da je, iako je djelovalo da Užički korpus smiruje nastalu situaciju, zapravo bio na strani samo jednog dijela stanovništva (Srba), odnosno da je vršio razoružavanje isključivo Bošnjackog stanovništva, kada je stanovništvo moralo predati svo naoružanje, time i naoružanje za koje je posjedovalo legitimne dozvole – poput lovačkih puški. Da su sastavu Užičkog korpusa pripadali samo pripadnici Srpskog naroda iz SP Višegrad, potvrdio je svjedok odbrane Tešević Božo, u ratno vrijeme pripadnik SJB Višegrad u svojstvu aktivnog policajca, a o ovoj okolnosnoj činjenici saglasno su govorili i ostali svjedoci odbrane. Ovakvom kazivanju svjedoka je saglasna i utvrđena činjenica pod r.br. 7 koja glasi: „U sastavu Užičkog korpusa su se nalazili isključivo Srbi“.

111. U okviru navedenih međunacionalnih netrepeljivosti, kako je Vijeće utvrdilo, desio se i opštepoznati događaj puštanja brane od strane Šabanović Murata, koji je odbrana u ovom postupku naročito dokazivala, kao i brojni drugi događaji o kojim su naročito svjedoci odbrane govorili (presretanje autobusa iz Užica, paljenje srpske zastave, i dr). Međutim, ono što je uslijedilo, kako je to Vijeće u ovom postupku utvrdilo, a oslanjanjem na izvedene dokaze, prevazišlo je okvire međunacionalnih netrepeljivosti, i poprimilo je široke i rasprostranjene razmjere napada, koji napad je, i bio usmjeren samo protiv jednog dijela stanovništva – prema Bošnjacima, a u kojem napadu je, van razumne sumnje, Vijeće utvrdilo i da je optuženi uzeo učešće u ulozi prvo vojnika TO, a zatim VRS.

---

¹⁵ MKTJ, presuda Pretresnog vijeća, Akajesuu, para. 580

¹⁶ Utvrđena činjenica, r.br. 8 „Dana 19.05.1992.godine, JNA se povukla iz Višegrada“

112. Postojanje širokog i sistematičnog napada na području opštine Višegrad, Vijeće je utvrdilo i temeljem dokaza optužbe T-10¹⁷ u kojem je naveden kratak pregled vojno-bezbjednosne situacije na području Srpske Opštine Višegrad izvršen od strane SJB Višegrad 13.7.1992. godine, slijedom kojeg proizilazi da je, tri mjeseca od izbijanja rata na području opštine Višegrad, oslobođeno oko 80% teritorije Srpske Opštine Višegrad koju u potpunosti (izuzev područja Mjesne zajednice Međeđa) kontrolišu civilni i vojni organi vlasti srpskog naroda opštine Višegrad.

113. Isto tako, svjedoci Tužilaštva su, izjašnjavajući se na tu okolnost, govorili o dešavanjima u opštini Višegrad saglasno navodeći da je napad na području opštine Višegrad počeo još u aprilu 1992. godine. Navedenu odrednicu događaja Tužilaštvo je dokazivalo i dokazima T-7¹⁸ i T-8¹⁹ prema kojima je 16.4.1992. godine formirana TO Srpske Republike BiH, proglašen neposredna ratna opasnost, te izvršena opšta mobilizacija vojnih obveznika. Međutim, imajući u vidu da je optuženom na teret stavljeno da je napad na području opštine Višegrad počeo od sredine mjeseca maja 1992. godine, što se, slijedom materijalnih dokaza na tu okolnost, veže za period pripadništva optuženog vojnim formacijama prvo TO, a zatim VRS, to je i Vijeće, kao period počinjanja širokog i sistematičnog napada, vezalo upravo za tu odlučnu činjenicu. Opisani napad, u kojem je optuženi uzeo učešće, slijedom izjava svjedoka optužbe, prevashodno oštećenog Berberović Adema, u svojim navedenim karakteristikama, protezao se do 15.8.1992. godine.

114. Tako je svjedokinja RV-5 u svom iskazu navela da joj je u maju 1992. godine izdana dozvola za kretanje kako bi mogla dolaziti na posao, navodeći da su dozvole za kretanje dobivali samo muslimani. To joj je bilo poznato obzirom da je Višegrad mali grad, i to se jednostavno „znalo“.

115. Svjedok Tvrtković Rašid je u svom iskazu naveo da je radio do 20.5.1992. godine. Prestao je raditi jer su došli „Beli orlovi“ iz Srbije, koji su počeli odvoditi muslimane po selima, slijedom čega je morao napustiti dom. Jedno je vrijeme potom bio u Goraždu,

---

¹⁷ T-10, Kratak pregled vojno-bezbjednosne situacije na području Srpske opštine Višegrad, SJB Višegrad broj 08-3/92 od 13.07.1992.godine

¹⁸ T-7, Odluka Ministarstva narodne odbrane Sarajevo broj 1/92 od 16.aprila 1992.godine o formiranju Teritorijalne odbrane Srpske Republike BiH

¹⁹ T-8, Odluka Predsjedništva Srpske Republike BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti i mobilizacije TO na Cjelokupnoj teritoriji S BiH broj 03-11/92 od 15.04.1992.godine

nakon čega se ponovo vratio kući, da bi po dolasku kući, sve bilo uništeno i porazbijano, a na kući je zatekao natpise „Ovo je Srbija“ i bili su nacrtani krstovi. Tada je shvatio da je pogriješio što se vratio. Inače je naveo da je u maju odnosno početkom juna 1992. godine i morao zbog nastalog stanja da ode kod brata u Kabernik, međutim, primjetio je da ni u Kaberniku nije situacija drugačija.

116. Svjedokinja RV-2 je svjedočila o situaciji u selu Kabernik - opština Višegrad, koje je od grada udaljeno oko 5 km, u kojem su živjeli Srbi i muslimani. Navela je i da su odnosi sa komšijama Srbima bili dobri do rata, odnosno do aprila 1992. godine. Navela je i da su se tada komšije Srbi odjednom promijenili, "kao da se nisu ni poznavali". Tada su počela pucanja, provociranja, pojavile su se barikade na kojim su se nalazili srpski policajci, pa je zbog sigurnosti s porodicom otišla u Goražde. Potom im je rečeno da se vrate kućama, da je došao Užički korpus, da je bezbijeđno, međutim, kako svjedokinja navodi, uopšte nije bilo tako. Svjedokinja navodi da je to bila samo „klopka“, jer je narod, upravo po povratku iz Goražda i odvođen. Odvođeni su samo muslimani. Rekao joj je i amidža da su iz njegove firme odveli po 5-6 kolega i da se nikad nisu vratili. Po povratku iz Goražda, kuća joj je već bila devastirana, tako da nije ni imala gdje, a nije se mogla više ni vratiti u Goražde.

117. Svjedok RV-6 je navela da je još u martu 1992. godine prestala ići na posao zbog sigurnosti, a da su se prve barikade u Višegradu, na kojim je bila srpska vojska, formirale početkom aprila 1992. godine. Obzirom da je u centru Višegrada gdje je inače živjela, bilo nesigurno, prešla je kod roditelja u Dubovo (oko 20 km od centra Višegrada), međutim, u Dubovu je samo u početku bilo mirno, da bi već nakon nekoliko dana i tu počelo paljenje muslimanskih kuća. U Dubovu se s porodicom nalazila do početka maja 1992. godine, kada im je došao komšija srpske nacionalnosti rekavši tom prilikom da moraju napustiti Dubovo, nakon čega odlaze pješke do Višegrada. Na putu do Višegrada zaustavljeni su kod Hotela Vilina Vlas i ispitivani od strane naoružanih srpskih vojnika. Te prilike su ponovo došli svojoj kući, da bi im sutradan ujutro došla srpska vojska koja ju je maltretirala, te njenog svekra i svekrvu, i vršila pretresanje kuće. U svojoj kući je boravila do početka juna kada opet radi sigurnosti odlazi u kuću roditelja u Bikavac. U njihovoj kući je boravila do 27.6.1992. godine kada je zapaljena kuća komšije Alić Mehe u kojoj su izgorjele 74 osobe Bošnjacke nacionalnosti. Nakon tog događaja je radi sigurnosti boravila na više raznih lokacija, da bi na koncu zajedno sa kćerkom došla u kuću Veljan Sulje u naselju Bikavac. U toj kući su boravile i druge žene s djecom, među njima i RV-5

s djecom, te RV-1 i njeno dijete.

118. Svjedok odbrane Trifković Boško je potvrdio da su muslimanske kuće u Kaberniku zapaljene prije srpskih kuća porodice Ninković i Mirković.

119. Svjedok Berberović Adem je u svom iskazu naveo da su u aprilu 1992. godine počele barikade. On je inače živio u selu Hamzići (oko 45 minuta od centra Višegrada, lijeva obala Drine) sve do avgusta 1992. godine. Na barikadama je i on zaustavljan u situacijama kad bi išao sa posla ili na posao, nakon čega više nije ni bilo bezbijedno ići na posao. Jedne prilike ga je na barikadama zaustavio i optuženi, rekavši mu da se ne može prolaziti, dodavši u smislu "kakav pos'o, ne treba ti pos'o". Narod mu je pričao da je vojska počela odvoditi muslimane u policijsku stanicu na saslušanja, gdje su i tučeni, a neki se nisu vratili živi sa saslušanja. Naveo je i da mu je komšija Gušo Ramo rekao da su isto tako dovodili i radnike Bošnjake iz firme "Varda" na ispitivanja. U svom iskazu je naveo i da je Užički korpus na području Višegrada boravio oko mjesec dana, te da je vršio razoružavanje Bošnjaka. Tako su jedne prilike po oružje došli i njegovoj kući, na šta im je svjedok odgovorio da on nema nikakvo oružje. Naveo je i da je imao priliku vidjeti kada bi srpska vojska imala „vježbe“, a što je zapravo značilo da su se ukopavali i pravili rovove oko grada i sela.

120. Svjedokinje Liska Remzija i Omanović Munira su u svojim iskazima navele da su se čuli pucnji s Lijeske prije nego je stanovništvo otišlo u Goražde, dodavši da je na tom području živjelo srpsko stanovništvo, o čemu su govorili i ostali kako svjedoci optužbe, tako i odbrane.

121. I ostali svjedoci Tužilaštva su svjedočili o identičnom obrascu odvijanja situacije na području opštine Višegrad, gdje se, ovisno od mjesta (sela) u kojem su živjeli, bezbjedonosna situacija u Višegradu već u aprilu, odnosno u maju 1992. godine drastično promijenila. Kada se područje opštine Višegrad gotovo u potpunosti našlo u rukama srpskih vlasti, srpska vojska, policija, i paravojne jedinice, koristili su isti obrazac ponašanja: raseljavanje muslimanskog stanovništva sa njihovih ognjišta, muslimanske kuće su sistematski pljačkane ili spaljivane, isključivo je muslimansko stanovništvo zatvarano odnosno odvođeno na ispitivanje, nakon čega se mnogi nisu živi ni vratili kućama, vršeno je selektivno odvajanje muškaraca i žena, te odvajanje djece od majki, nakon čega su žene odvođene žena na sistematsko silovanje. Vijeće je zaključilo da je sve navedeno imalo obilježja i aspekte jedne organizacije i unaprijed dogovorenog

sistema. U prilog ovom je i činjenica da se navedeno dešavalo pred očima policije i lokalnih srpskih vlasti, odnosno uz njihovo učešće, što govori o učešću politike u realizaciji opisanih događaja. Govoreći u ulozi policije u događajima iz tačke 1 osuđujućeg dijela izreke, svjedoci Tužilaštva, koji su se na predmetne okolnosti i očitovali, govorili su da su kritičnim događajima prisustvovali i pripadnici policije, među njima svjedok odbrane Drašković Pero (prof.fizike) koji opisano negira. Naime, ovaj svjedok je u svom iskazu naveo da je on u to vrijeme (od sredine maja do sredine juna 1992. godine) bio pripadnika MUP-a, da je imao određene stražarske dužnosti u okviru jedinice MUP-a, te da nije išao na teren, dok su ga svjedoci Tužilaštva RV-7 i Cero Jasmin vidjeli u društvu optuženog dana 31.5.1992. godine, i to kako svjedok Cero Jasmin navodi da ga je vidio zajedno s optuženim na Počivalima, a svjedok RV-7 navodi da je taj dan vidio profesora Drašković Peru na Vlasinju. Na koncu, na dokazu Tužilaštva T-22 – Spisak pripadnika rezervnog sastava milicije SJB Višegrad od 10.6.1992. godine, se pod r.br.21 nalazi ime svjedoka Drašković (Mila) Pero. Isto tako, svjedoci Tužilaštva koji su se na navedene okolnosti očitovali, govorili su o prisustvu Tanasković Nenada opisanim događajima, koji se takođe, pod r.br.134 nalazi na istom spisku (dokaz T-22).

122. Slijedom navedenog, Vijeće je utvrdilo da je napad na području opštine Višegrad bio *širokorasprostranjen*. Nadalje, analizirajući karakter i okolnosti napada Vijeće je utvrdilo da je isključena svaka mogućnost da je do napada na civilno stanovništvo došlo nasumice, jer se sve nevedeno odvijalo po uhodanom i kontinuiranom obrascu ponašanja, što mu daje karakter *sistematičnosti*.

123. Dakle, cijeneći prihvaćene činjenice i iskaze navedenih svjedoka, Vijeće je našlo dokazanim da je u vrijeme obuhvaćeno optužnicom, odnosno u vrijeme za koje je optuženog oglasilo krivim, na području opštine Višegrad postojao širok i sistematičan napad.

124. Pri navedenom, Vijeće napominje da se kod kvalifikacije „napada“ kao opšteg elementa djela u konkretnom slučaju, nije ni baziralo samo na njegov vojni aspekt, obzirom da se napad i ne ograničava samo na upotrebu oružane sile, već općenito podrazumijeva i činjenje radnji nasilja protiv civilnog stanovništva, što se u okviru činjeničnih okvira ovog konkretnog slučaja, manifestovalo jednostranim razoružavanjem bošnjačkog stanovništva, zatvaranjem muškaraca Bošnjaka, zbog čega su mnogi muškarci, radi lične sigurnosti, napuštali domove i odlazili u obližnje šume, nadalje,

Bošnjacima je uskraćen odlazak na posao i ograničeno im je kretanje, čime su muslimanski civili odstranjeni iz društvenog i profesionalnog života zajednice, a sloboda kretanja im je bila drastično ograničena, vršeno je sistematsko odvajanje žena i muškaraca i dr. (vidi i navedeno u okviru parag. 121).

125. Vijeće napominje da se, u pogledu vremenskog konteksta događaja širokog i sistematičnog napada, i fokusiralo na period postupanja optuženog u okviru opisanih i dokazanih radnji izvršenja, ne i izvan tog perioda, slijedom čega je, kao završetak širokog i sistematičnog napada, preciziralo obzirom na ulogu optuženog u drugim nečovječnim djelima u odnosu na opisano postupanje prema oštećenom Berberović Ademu, za koje je dokazano da se desilo 15.8.1992. godine, a o čemu će Vijeće detaljnije u okviru konkretnog činjeničnog događaja (tačka 4 osuđujućeg dijela izreke presude).

2. Usmjerenost napada protiv civilnog stanovništva

126. Napad je usmjeren protiv civilnog stanovništva ako je ono primarni cilj napada. Izraz „usmjeren protiv“ je formulacija koja podrazumjeva da civilno stanovništvo nije uzgredni cilj napada, dok izraz „stanovništvo“ ne znači da predmetom napada mora biti cjelokupno stanovništvo geografskog područja u kojem se napad odvija²⁰.

127. Kada je u pitanju status lica prema kojima su počinjene radnje, Vijeće prevashodno ukazuje na opću odredbu zajedničkog člana 3. Ženevske konvencije prema kojoj se civilima imaju smatrati *“osobe koje ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumjevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe onesposobljene za borbu usljed bolesti, ranjavanja, lišenja slobode ili iz kojeg bilo drugog uzroka”*²¹. U slučaju sumnje da li je neka osoba civil, ta osoba smatrat će se civilom.

128. Na osnovu činjenica koje su detaljno obrazložene prilikom ocjene postojanja i karaktera napada, Vijeće nalazi da nema nikakve sumnje da su sva lica prema kojima je bio usmjeren napad, pa tako i oštećeni iz izreke ove presude, bili civili. Svi svjedoci Tužilaštva su potvrdili da se napad odvijao isključivo prema civilnom stanovništvu koje nije imalo oružje ni uniformu, niti su djelovali u okviru borbenog konteksta.

---

²⁰ Vidjeti predmet *Kunarac i dr.*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, paragraf 90.

²¹ (čl.3.stav 1. tačka a) Žen.konv.o zaštiti civilnih osoba (Ovim članom je propisano da će se prema ovoj kategoriji stanovništva postupati, u svakoj prilici čovječno, bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili ubjeđenju, polu, rođenju, imovnom stanju ili kojem drugom sličnom mjerilu

129. Isto tako, a vezano za tačku 3 osuđujućeg dijela izreke presude, kao i postupanje prema oštećenoj Omanović Muniri i dr. ženama u okviru tačke 1 osuđujućeg dijela izreke, Vijeće je utvrdilo i da nema nikakve sumnje da su sve oštećene u okviru radnji iz tački 1 i 3 bile civili. Radi se o ženama koje nisu bile vojno angažovane, koje nisu bile u uniformi, niti su pružale ikakav otpor.

130. Nadalje, za Bošnjake – muškarce, nezakonito dovedene u OŠ Orahovci (drugi dio tačke 1 osuđujućeg dijela izreke), takođe nije bilo dvojbe da su bili civili. Naime, a o čemu su saglasno govorili i svjedoci odbrane Ninković Momir, Zečević Stanimir i Đurić Želimir, radilo se o nenaoružanim civilima, za koje je svjedok Ninković Momir veoma slikovito rekao da su izgledali „izbezumljeni“.

131. Vezano za tačku 2 osuđujućeg dijela izreke, svi svjedoci Tužilaštva, koji su se na tu okolnost i očitovali, potvrdili su da su oštećeni kritičnog dana odvedeni iz svojih sela, kuća, te da su bili nenaoružani, civili izvan borbenog konteksta.

132. Zaključno, Berberović Adem, koji je u noći 14/15.8.1992. godine u civilu i bez naoružanja, ranjen u zasjedi po povratku iz Džankića, i takav na šatorskom platnu odvučen u OŠ u Gornjoj Lijesci, a potom i malteretiran, je bio izvan borbenog konteksta, bio je ranjen i kao takav onesposobljen za borbu, slijedom čega je isti uživao zaštitu kao civil.

133. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nalazi dokazanim da je cilj napada, koji je bio širok i sistematičan, bilo civilno muslimansko stanovništvo opštine Višegrad.

3. Radnje optuženog su bile dijelom napada i on je znao za napad (nexus)

134. Kada je u pitanju povezanost radnji optuženog i napada, kao i njegovo znanje za napad, odlučujuće je da je optuženi u inkriminirano vrijeme bio pripadnik prvo TO, što je Tužilaštvo dokazalo dokazom T-8²² i T-9²³, a zatim Vojne Pošte (VP) Višegrad 7158 od 18.5.1992. godine koja je bila u sastavu Višegradske brigade, a što je potvrđeno

---

²² T-8 (Odluka o proglašenju nesposredne ratne opasnosti u okviru koje se naređuje mobilizacija TO na cjelokupnoj teritoriji Srpske Republike BiH)

²³ T-9 (Izvod iz uputstva za rad kriznih štabova srpskog naroda u opštinama od 26.4.1992. godine)

materijalnim dokazima T-17²⁴ i O-3²⁵, te iskazima svjedoka optužbe i odbrane. Naime, dokazima T-8 i T-9 potvrđeno je formiranje TO na području tada Srpske opštine Višegrad, pri čemu je svim vojnim obveznicima, time i optuženom (optuženi je rođen 1950. godine), naređeno da se stave na raspolaganje opštinskim štabovima TO, dok je istovremeno naređeno da, u ratnim uslovima, sve prerogative i funkcije skupština opština, kad one nisu u mogućnosti da se sastanu, preuzima krizni štab. Nadalje, iz dokaza T-17 i O-3 saglasno proizilazi da je optuženi u periodu 18.5.1992. godine do 30.9.1993. godine učestvovao u VRS koja je bila u sastavu VP 7158, Višegrad.

135. Isto tako, opisujući optuženog u ulozi uniformisanog i naoružanog vojnika u vezi za konkretnim događajima iz optužnice, svjedoci optužbe su saglasno navodili i da su ga poznavali kao komšiju iz Donje Lijeske (Memeledžija Rašid, Omanović Munira, RV-7 i dr), odnosno kao radnog kolegu iz GP Granit (svjedok Šabanija Samir, Berberović Adem i Čakar Adil), odnosno navodeći da im je bilo poznato da je radio u GP Granit (Tvrtković Haris, RV-11 i dr). Neki od njih su poznavali i članove njegove porodice. Tako je svjedokinja RV-2 u svom iskazu navela da joj je poznato da je optuženi imao kćerku Slavicu, dok je svjedokinja RV-5 u svom iskazu navela, da joj je optuženi, nakon što ju je silovao, rekao da ima kćerku po imenu Slavica. Svjedok Šabanija Samir je u svom iskazu naveo da je poznavao sina od optuženog Sinišu i kćerku Slavicu. Svjedok Tvrtković Haris je u svom iskazu naveo da mu je poznato da optuženi ima dvije kćerke i sina Bojana s kojim je svjedok išao u školu. Svjedokinja Alić Halida je navela da je do 4. razreda oš s njom išao u razred Siniša, sin od optuženog, dodavši da je s njegovom kćerkom Slavicom redovno putovala autobusom do Višegrada navodeći da su bile i prijateljice, kao i da joj je poznato i da optuženi ima i mlađeg sina za kojeg misli da se zove Bojan.

136. I svjedoci odbrane su se u svojim iskazima izjašnjavali i na okolnost porodičnosti optuženog, pa je tako svjedok Mirković Dragan naveo da optuženi ima kćerku i dva sina, a svjedok Mirković Milorad je rekao da optuženi ima troje djece.

137. Nadalje, pripadništvo optuženog VRS potvrdili su i svjedoci odbrane koji su se na tu okolnost očitovali, pri čemu je slijedom iskaza svjedoka odbrane Đurić Želimira, potvrđeno da je VP 7158 - kojoj je optuženi i pripadao, bila u sastavu Višegradske brigade. I svjedok odbrane Tešević Božo je potvrdio da je optuženi bio pripadnik

---

²⁴ T-17 (Uvjerenje Opštine Višegrad, Odjeljenje za opštu upravu, broj 03-835-1-52/13 od 24.5.2013.godine sa podacima iz vojne evidencije za Racković Vitomira)

²⁵ O-3 (Ovjerena kopija vojne knjižice na ime Vitomir Racković)

Višegradske brigade, te da ga je u ratu viđao naoružanog, a što su potvrdili i ostali svjedoci odbrane koji su se očitovali na okolnost da je optuženi s njima bio na Zaglavku. Isto tako, svjedoci odbrane Trifković Nenad, Zečević Stanimir, i dr. su naveli da su bili pripadnici 4. čete, koja je bila u sastavu Višegradske brigade, te da je u istoj četi s njima bio i optuženi. Na čelu Čete se nalazio Trifković Vlatko, a na čelu Brigade Pandurević Vinko.

138. Dakle, slijedom navedenog, proizilazi da je optuženi u vrijeme izvršenja krivičnog djela formacijski bio u sastavu snaga koje su učestvovala u širokom i sistematičnom napadu na područje opštine Višegrad, odnosno isti je bio pripadnik vojske tadašnje Srpske Republike BiH, odnosno Vojske Republike Srpske.

139. U pogledu utvrđivanja nužne *mens rea* kod krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, počinilac mora, ne samo imati namjeru da počini krivično djelo, nego mora i znati da njegova djela ulaze u okvir niza rasprostranjenih ili sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog stanovništva, te da se njegova djela uklapaju u taj obrazac.²⁶ Počinilac ne mora biti upoznat sa pojedinostima napada, niti mora odobravati kontest u kojem se čine njegova djela.²⁷ Dovoljno je da optuženi razumiju opšti kontekst u kome su djelovali.²⁸

140. Ako se navedeno sagleda u kontekstu masovnosti samoga napada, te sveobuhvatnosti djelovanja srpskih snaga prema civilnom bošnjačkom stanovništvu, opravdano je zaključiti da je optuženi, kao osoba koja je u navedenom periodu boravila na području Višegrada, a posebno kao sastavni dio vojske koja je vršila napade, u potpunosti bio upućen u svakodnevna dešavanja na području ove opštine, slijedom čega se nedvojbeno može zaključiti da je optuženi Racković Vitomir znao za postojanje niza rasprostranjenih i sistematskih zločina usmjerenih protiv civilnog bošnjačkog stanovništva opštine Višegrad, te nema sumnje da je znao i htio da i njegova djela (drugo teško oduzimanje fizičke slobode, silovanje i druga nečovječna djela) budu dijelom napada i da optuženi doprinese takvom napadu protiv civilnog stanovništva.

---

²⁶ Drugostepena presuda u predmetu Tadić, par. 248

²⁷ Prvostepena presuda u predmetu Limaj, par.190.

²⁸ Ibidem, pozivanje na presudu pretresnog vijeća u predmetu Kordić, par.185

141. Dakle, na temelju izvedenih dokaza, Vijeće je zaključilo, da je u periodu relevantnom za optužnicu, odnosno u periodu *od sredine mjeseca maja do sredine avgusta 1992. godine*, na području opštine Višegrad izvršen širok i sistematičan napad, koji je bio usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva ove opštine, koji napad je izvršen od strane vojnih, paravojnih i policijskih snaga tzv. Srpske Republike BiH, a potom Republike Srpske, te da su krivičnopravni događaji, za koje je optuženi oglašen krivim, nesumnjivo bili dijelom tog napada, a za koji napad je optuženi znao, kao što je znao i bio svjestan da takvim njegovim radnjama upravo i učestvuje u ostvarenju istog, te imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nalazi dokazanim opšti element krivičnog djela iz odredbe člana 172. KZ BiH.

142. Vijeće nije prihvatilo navode svjedoka optužbe da je optuženi, u vezi sa predmetnim događajima, obnašao neku komandnu funkciju, što su saglasno naveli svjedoci odbrane koji su se o tome i očitovali, navodeći da je optuženi bio obični vojnik, kao i oni. Međutim, ovakvu percepciju optuženog od strane svjedoka optužbe, i to prevashodno neposrednih žrtava, Vijeće pripisuje sveukupnim okolnosnim prilikama koje su u relevantnom vremenskom i geografskom kontekstu vladale, a o čemu su se, govoreći o pojedinačim događajima, svjedoci decidno i očitovali, slijedom čega je i očekivano da se optuženi neposrednim žrtvama u određenim situacijama učinio kao naredbodavni autoritet u vojnom smislu. Istovremeno, mnogi od njih su jedino njega i prepoznali kao svog dojučerašnjeg komšiju, pa očekujući od istog izostalu zaštitu ili pomoć, zasigurno im se učinio kao neko ko je izdavao subordinirajuće naredbe. S druge strane, iako je Vijeće zaključilo da optuženi *de facto* (niti *de iure*) nije obnašao komandnu ulogu, slijedom iskaza svjedoka Tužilaštva, Vijeće je zaključilo da je optuženi u određenim situacijama, a o čemu će se Vijeće očitovati u okviru pojedinačnih događaja, nastupao i djelovao naredbodavno spram svjedoka-žrtava, ne i spram vojnika jedinice kojoj je pripadao, kako je to i naprijed navedeno.

**B. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI (TAČKE OSUĐUJUĆEG
DIJELA PRESUDE)**

143. Nakon što je utvrdilo postojanje opštih elemenata krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz čl. 172. KZ BiH, Vijeće je na osnovu provedenih dokaza utvrdilo da je

optuženi svojim radnjama ostvario obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz čl.172. stav 1. tačka h) (progon) i to tačkama e), g) i k) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, a u odnosu na tačke 1, 2. i 4. osuđujućeg dijela izreke i u vezi sa članom 29. sve KZ BiH.

1. PROGON IZ ČLANA 172. STAV 1. TAČKA h) KZ BiH U OSNOVI ZLOČINA PROTIV ČOVJEČNOSTI

144. Optuženi je oglašen krivim za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH koji u relevantnom dijelu glasi:

(1) Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:

h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

145. Odredba člana 172. stav 2. KZ BiH u tački g) sadrži značenje pojma progon:

Progon jeste namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

146. Prema stavu vijeća Apelacionog odjeljenja Suda BiH, zauzetom u drugostepenoj presudi *Ratko Bundalo i dr. i Savić Krsto* obilježja djela, odnosno radnje izvršenja naznačene pod tačkom h) odnose se na progon bilo koje grupe ljudi ili zajednice na političkom, rasnom, nacionalnom, etničkom, kulturnom, vjerskom, spolnom ili drugom temelju, koji je opće prihvaćen kao nedozvoljen po međunarodnom pravu u vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojeg krivičnog djela propisanog KZ BiH ili bilo kojeg krivičnog djela u nadležnosti Suda BiH.

147. Kod ovog djela počinitelj na grub način i suprotno međunarodnom pravu

jednoj ili više osoba oduzima temeljna ili ljudska prava pri čemu je odabir takvih osoba ili osobe izvršen na osnovu identiteta skupine ili kolektiviteta ili je baš ciljano na tu skupinu ili kolektivitet. Takav odabir se temelji na naznačenim razlikama među skupinama ili drugim razlozima koji su općeprihvaćeni kao nedozvoljeni po međunarodnom pravu.

148. Slijedom navedenog u smislu odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, elementi krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti su:

- 1) namjerno i teško uskraćivanje osnovnih prava;
- 2) suprotno međunarodnom pravu;
- 3) zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici;
- 4) protiv bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu; i
- 5) u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana zakona, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda BiH.

149. Pravilno tumačenje odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, jeste da se djelo progona može učiniti sa svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

150. Sudska praksa MKSJ o radnji u izvršenja (*actus reus*) progona zauzela je sljedeće zaključke:

- a) Međunarodno običajno pravo ne podržava usku definiciju progona.
- b) U svojoj interpretaciji progona sudovi uključuju djela kao što su ubistvo, istrebljenje, mučenje i druga teška djela protiv fizičkog integriteta kao što su ona sada navedena u članu 5. Statuta MKSJ.
- c) Progon može obuhvatati i razna druga djela diskriminacije koja uključuje atake na

politička, društvena i ekonomska prava.

d) Progon se obično koristi kako bi se opisalo niz djela, a ne jedno zasebno djelo. Djela progona obično tvore dio politike ili barem prakse koja slijedi određeni obrazac i moraju se posmatrati u svom kontekstu. U stvarnosti se djela progona često vrše u skladu sa politikom diskriminacije ili rasprostranjenom diskriminirajućom praksom.

e) Kao koloral stavki, diskriminirajuća djela za koja se tereti kao za progon ne smiju se posmatrati izolirano. Neka od pomenutih djela mogu sama po sebi ne biti tako teška da predstavljaju zločine protiv čovječnosti. Na primjer ograničenja koja se nameću određenoj grupi kako bi se ograničila njihova prava učestvovanja u određenim aspektima društvenog života (kao što su posjete javnim parkovima, pozorištima ili knjižnicama) predstavljaju diskriminaciju, koja je sama po sebi za pokudu; no, ona sama po sebi možda ne predstavljaju progon. Ta djela se ne smiju posmatrati izolirano.²⁹

f) Progon je oblik diskriminacije na osnovu rase, religije ili političkog mišljenja sa namjerom i rezultatom kršenja temeljnih prava pojedinca.³⁰ Nije nužno postojanje zasebnog djela nečovječne prirode da bi postojao progon, već i sama diskriminacija čini djelo nečovječnim. Zločin progona obuhvata najrazličitija djela uključujući između ostalog djela fizičke, ekonomske ili pravne prirode kojima se krše osnovna ili temeljna prava pojedinca. Diskriminacija predstavlja jedan od navedenih elemenata koji je neophodan za dokazivanje počinjenja krivičnog djela progona.

151. Imajući u vidu navedeno, vijeće Apelacionog odjeljenja ovog suda je u predmetu *Bundalo i dr. i Savić Krsto*, zauzelo stanovište da krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinjeno progonom predstavlja samostalno, alternativno postavljeno djelo, koje može biti učinjeno na jedan od načina pobrojanim u tačkama 172. stav (1) a) do k) KZ BiH, ali i radnjama koje su sadržane u drugim odredbama KZ BiH, a koje radnje zajedno predstavljaju grubo i flagrantno uskraćivanje na diskriminatornoj osnovi nekog temeljnog prava koje je utvrđeno međunarodnim ili konvencionim pravom, a koje doseže isti stepen težine kao i druga djela zabranjena članom 172. KZ BiH.

152. U konkretnom slučaju, Vijeće je nesumnjivo utvrdilo da je optuženi Racković Vitomir svim radnjama za koje je oglašen krivim, izvršio progon na

²⁹ Kupreškić, prvostepena presuda; paragraf 615

³⁰ Vidi Tadić, prvostepena presuda 697, 710

nacionalnoj i vjerskoj osnovi, drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, prisiljavanjem druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na seksualni odnos (silovanje) i drugim nečovječnim djelima slične prirode, učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja.

153. Da je optuženi u okviru pojedinačnih radnji izvršenja počinio krivično djelo progona, Vijeće je zaključilo oslanjanjem na izvedene dokaze, prevashodno iskaze svjedoka Tužilaštva kojima je poklonilo vjeru.

154. Tako su, naprimjer, svjedokinje Omanović Munira i RV-14, govoreći o situaciji iz tačke 1 (prvi dio tačke 1) osuđujućeg dijela izreke presude, navele da, dok su imale ulogu živog štita, da im se optuženi obratio rekavši da trebaju da traže „beretke“.

155. Tako je, i svjedokinja RV-5 u svom iskazu navela (tačka 3. osuđujućeg dijela izreke presude), prisjećajući se čina silovanja, da joj se optuženi tom prilikom obratio rekavši „sad ćeš da nosiš srpsko dijete“, te „sve muslimanke su nosile srpsku djecu“.

156. Svjedokinja Alić Halida, govoreći o situaciji iz tačke 2. osuđujućeg dijela izreke presude, navela je da je kritične prilike komšija Zečević Slobodan stao u zaštitu komšijama muslimanima, tražeći od optuženog da ne vodi supruga i sina od svjedokinje Tvrtković Himzije (Tvrtković Hameda i Huseina), na šta ga je optuženi odgurnuo kundakom od puške rekavši komšiji Zečević Slobodanu da od njega ne traži takvo nešto jer će ubiti i njega i njegove muslimane koje brani.

157. Svjedok Berberović Adem, opisujući situaciju iz tačke 4. osuđujućeg dijela izreke presude, rekao je da mu se kritične prilike optuženi obratio riječima „jebem ti balijsku majku“.

158. Obrazloženje presude po pojedinačnim tačkama, svakako će sadržavati razloge na kojima je zasnovan zaključak Vijeća, da je optuženi svojim radnjama ostvario obilježja svakog pojedinačnog djela u osnovi zločina, za koje je ustanovljena njegova krivnja.

159. Shodno navedenom, Vijeće je našlo da su sve dokazane radnje izvršenja optuženog imale u sebi diskriminatornu osnovu obzirom da su djela i počinjena prema civilima nesrpske nacionalnosti (muslimanima-Bošnjacima) opštine Višegrad, upravo

zbog njihove pripadnosti drugom narodu odnosno drugoj vjeri. To optuženi potvrđuje svojim djelima, pri tome nazivajući žrtve pogrdno, odnosno obraćajući im se pogrdno i uvredljivo.

160. Kada je u pitanju sadržaj krivice optuženog za sve pojedinačne osuđujuće tačke, Vijeće je utvrdilo da je isti postupao sa direktnim umišljajem, jer je bio svjestan svog djela i htio je njegovo učinjenje.

2. DRUGO TEŠKO ODUZIMANJE FIZIČKE SLOBODE SUPROTNO OSNOVNIM PRAVILIMA MEĐUNARODNOG PRAVA IZ ČL.172. STAV 1. TAČKA E) KZ BiH (TAČKE 1 i 2 OSUĐUJUĆEG DIJELA IZREKE)

161. Sud je nakon provedenih dokaza zaključio da je optuženi Racković Vitomir radnjama opisanim u tačkama 1 i 2 osuđujućeg dijela izreke presude, ostvario i sva bitna obilježja djela drugo teško oduzimanje fizičke slobode iz člana 172. stav 1. tačka e) KZBiH, čiji pojedini elementi podrazumijevaju da je postojalo:

- zatvaranje ili **drugo teško oduzimanje fizičke slobode**;
- suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;
- da je djelo počinjeno sa direktnim ili eventualnim umišljajem.

162. Naime, u smislu člana 172. stav 1. tačka e) KZBiH zatvaranje ili *teško oduzimanje fizičke slobode* nekog pojedinca bez odgovarajućeg pravnog postupka, u sklopu rasprostranjenog ili sistematskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, suprotan je osnovnim pravilima međunarodnog prava, a takvo postupanje se kvalifikuje kao zločin protiv čovječnosti.

163. U predmetu *Krnojelac*, pretresno vijeće MKSJ je zaključilo da se „lišavanje slobode nekog pojedinca smatra proizvoljnim, a prema tome i protivpravnim, ako ne postoji pravna osnova kojom bi se opravdalo prvobitno lišavanje slobode”³¹

---

³¹ Vidjeti predmet *Krnojelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 114.

164. Nadalje, u istom predmetu pretresno vijeće MKSJ je kod zločina zatvaranja ili drugog teškog oduzimanaj fizičke slobode označilo obavezu postojanja kod učinioca "namjere da se pojedinac proizvoljno liši fizičke slobode, ili razumno znanje da će činjenje ili nečinjenje dovesti do proizvoljnog lišavanja fizičke slobode".

(a) Tačka 1 osuđujućeg dijela izreke

165. U tačkama 1 i 2 osuđujućeg dijela izreke presude, Vijeće je optuženog oglasilo krivim za progon drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode. Konkretno, u **odnosu na tačku 1** da je „...31. maja 1992. godine obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa više uniformisanih i naoružanih pripadnika srpske vojske i policije, učestvovao u nezakonitom lišavanju slobode oko dvadeset civila Bošnjaka iz sela Osojnica, Kabernik i Holijaci u opštini Višegrad, tako što je u selu Kabernik došao pred kuću Bećirević Mehe, a zatim civilima Omanović rođ. Korda Muniri, Omanović Hanki, RV-14 i Bećirević Raziji, po izdanoj naredbi da izađu iz kuća i da se popnu na karoseriju vozila „Tamić“, što su one i učinile, odakle su odvezene na Počivale, gdje su ostale Omanović Hanka i Bećirević Razija, rekao srpskim vojnicima da civile Omanović rođ.Korda Muniru i RV-14 povedu u pravcu sela Holijaci, što su ovi i učinili, kojom prilikom je oštećenu Omanović rođ.Korda Muniru udario kundakom puške u predjelu leđa i rekao da je neće pustiti dok ne nađe oca i da ide na Počivale i da ga tamo čeka, a jednom vojniku rekao da čuva RV-14, pa je zatim na lokalitetu Vlasinje, sa karoserije vozila „Tamić“ povremeno pucao u pravcu šume, dok su vojnici P.M., T.N. i dr. u selima Kabernik i Holijaci, benzinom zapalili kuće Kešmer Aziza, Bećirević Mehe i dr., ...”.

166. Na predmetne okolnosti iz tačke 1, Vijeće je prevashodno imalo u vidu iskaze svjedoka Tužilaštva Omanović Munire, RV-14, Šabanović Salke, RV-7 i Cero Jasmina.

167. Svjedokinje Omanović Munira i RV-14 su u svom iskazu saglasno potvrdile da je kritične prilike, zajedno sa drugim nepoznatim vojnicima, došao njihov komšija Vitomir Racković, u uniformi i naoružan. Svjedoci RV-7, Šabanović Salko i Cero Jasmin, potvrdili su da je kritičnog dana, optuženi učestvovao u lišenju slobode oko 20 Bošnjaka – muškaraca iz sela Kabernik, Osojnica i Holijaci, koji su zatim nezakonito zatvoreni od strane nepoznatih vojnika u prostorije OŠ u Orahovcima. Svi

svedoci koji su se o navedenom očitovali, saglasno opisuju slijed događaja. Naime, prvo je svim stanovnicima navedenih sela u kojima su i živjeli Bošnjaci, megafonom naređeno da izađu iz kuća i da se predaju, sve kako bi se obavio pretres njihovih kuća, što su oni i učinili. Potom svjedokinje Omanović Munira i RV14 veoma objektivno i u okvirima dvostruke percepcije posmatranog, opisuju i pojašnjavaju izgled i ulogu optuženog u cijelom događaju. Svjedokinja RV-14 pri tome navodi da se u tim okolnostima optuženi obratio njenoj svekrvi govoreći joj da dovede svekra (tj. svog supruga), u suprotnom će je zaklati. Svjedokinja RV-14 navodi i da je tada osim Racković Vitomira, koji joj je bio poznat od ranije jer je s njenim djeverom išao u školu, prepoznala i Tanasković Nenada zv. Nešo. Nadalje, obje svjedokinje saglasno navode da nakon što im je od vojnika rečeno da izađu iz kuća i popnu se na karoseriju tamića, što su skupa s njima učinile i Bećirević Razija i Omanović Hanka, te nakon što su odvezene na lokalitet Počivala gdje su ostale Omanović Hanka i Bećirević Razija, optuženi srpskim vojnicima rekao da oštećene Omanović Muniru (rođ. Korda) i RV-14 povedu u pravcu sela Holijaci, nakon čega je oštećenu Omanović Muniru, kojoj se povremeno obraćao nadimkom „Korduša“, odgurivao ispred sebe kundakom puške govoreći joj da je neće pustiti dok ne nađe svog oca. Opisujući kako se kirtične prilike osjećala i da li ju je to bolilo, navela je „...kako da me nije zabolilo, al' od straha ne znaš ni da si živ. Tol'ki je strah i šok da ne postoji, da ne znaš da li postojiš“. Svjedokinje saglasno navode i da su one u tim okolnostima imale zapravo ulogu živog štita, budući da su išle ispred naoružanih vojnika, gdje im se optuženi obratio rekavši da trebaju da traže „beretke“. Svjedokinja RV-14 nadalje navodi da se optuženi obratio nepoznatom vojniku rekavši mu da čuva RV-14 što je taj vojnik i učinio, a koji vojnik je na molbu oštećene RV-14 da je pusti da ide kući rekao „vjerujte gospođo sad su nas digli u mobilizaciju, ostala mi je žena i djeca plaču“, dodavši da je ne smije pustiti, te da im je Vito Racković „glavni“. Nakon što je tom vojniku rekao da čuva RV-14, svjedokinja navodi da je optuženi otišao ka Holijacima.

168. Kritični dan, svjedok Šabanović Salko opisuje na način da su došli Srbi s Lijeske, svi su bili naoružani, bilo ih je oko 70 i počeli su sa privođenjem muškaraca muslimana. Te prilike, lišen je slobode svjedok, a sa njim i još 10-12 komšija, među kojima i Bektaš Esad, Užičanin Fadil, Tufekčić Smajo, Nuhanović Ramo i RV-7 (RV-7 im se pridružio na mjestu Butkove stijene). Potom su ih vojnici izveli na jedan put – glavni put prema Orahovcima, gdje je vidio da im se približava tamić na kojem je za PAM-om vidio svog radnog kolegu, Racković Vitomira. Svjedok i ostali Bošnjaci su bili

nenoružani i u civilu i te prilike im je naređeno da se popnu na tamić. Krenuli su prema Orahovcima. Usput je vidio kako se jedna grupa vojnika dovojila od te kolone i vidio je kako nasumično gore jedna po jedna muslimanska kuća. Racković Vitomir se u tim okolnostima konstantno nalazio na tamiću za PAM-om i povremeno je pucao PAM-om prema šumi na području mjesta Vlasinje, pri čemu se tada znalo da se u šumi krilo dosta njegovih komšija muslimana. Po dolasku pred OŠ u mjestu Orahovci, rečeno im je da siđu s tamića i da uđu u prostorije škole, što su svjedok i ostale dovedene komšije Bošnjaci i učinili.

169. Svjedok Cero Jasmin, koji je kritični dan među dvadeset i devet Bošnjaka lišen slobode, navodi da su ih vojnici vodili putem pješke prema Počivalima kojom prilikom su ih sve vrijeme držali na nišanu. Po dolasku na Počivala, vidio je optuženog, na kamionu, naoružanog puškomitraljezom. Nakon što su tu kratko odmorili, odveli su ih dalje u OŠ u Orahovcima. Sa svjedokom su bili i Kešmer Salko i RV-7. Po dolasku pred školu, ponovo je vidio optuženog.

170. Svjedok RV-7 je izjavio da je 31.5.1992. godine lišen slobode u selu Kabernik, na istovjetan način kako su to opisali i ostali svjedoci. Potom je svjedok zajedno sa ostalim komšijama muslimanima odveden putem prema Orahovcima. Idući ka Orahovcima u koloni, sa strana su ih čuvali naoružani vojnici. Među tim vojnicima tada nije vidio optuženog. S njim su tada lišeni slobode Kešmer Ramo, Begtaš Esad, Cero Jasmin, Cero Islam, Beširević Hasib, a Šabanović Salko im se pridružio u blizini mjesta Butkove stijene. Idući putem, vidio je kako gore kuće komšija Bećirević Mehe, Karčić Juse i njegovog oca, te kuća i štala Kešmer Aziza. Kada su došli na lokalitet mjesta Vlasinje, vidio je optuženog sa puškomitraljezom kako stoji pored narandžastog tamića. Optuženog je potom ponovo vidio po dolasku pred OŠ u Orahovcima.

171. Slijedom navedenih iskaza, Vijeće je utvrdilo da se kritičnog dana – 31.5.1992. godine, na lokalitetu navedenih sela, u grupi naoružanih vojnika nalazio optuženi. Isto tako, Vijeće je zaključilo da su se opisana dešavanja kritičnog dana odvijala sukcesivno, pri čemu su civili ka lokalitetu Počivala odnosno Orahovci vođeni u grupama, i to neki u koloni, a drugi na tamiću. Slijedom toga je i objašnjenje zašto je npr. svjedok RV-7, koji je išao u koloni s drugim vojnicima, optuženog vidio tek na lokalitetu mjesta Vlasinje, dok je svjedok Šabanović Salko, kolega optuženog iz GP firme „Granit“, optuženog vidio na tamiću dok su se vozili ka Orahovcima, dodavši da je

optuženi u jednoj prilici pucao s tamića PAM-om prema šumi.

172. S druge strane, svjedokinje Omanović Munira i RV-14 saglasno potvrđuju da je kritične prilike optuženi došao pred kuću Bećirević Mehe, u kojoj kući su se nalazile žene s djecom, koje su po izdanoj naredbi da izađu iz kuće to i učinile i da se potom popnu na tamić, da bi po dolasku tamića na mjesto Počivala, rekao srpskim vojnicima da civile Omanović (rođena Korda) Muniru i RV-14 povedu u pravcu sela Holijaci, da bi tom prilikom optuženi Omanović Muniru udario kundakom puške u predjelu leđa i rekao da je neće pustiti dok ne nađe oca, a potom i da ide na Počivale i da ga tamo čeka, a jednom vojniku rekao da čuva RV-14, što je ovaj i učinio. Potkrepljujući iskaz na događaje iz tačke 1 osuđujućeg dijela izreke koji se odnose na postupanje optuženog prema oštećenju Omanović Muniri, je pročitani iskaz svjedoka Mulaomerović Ešefa iz istrage (T-4a).

173. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće je zaključilo da je opisano postupanje optuženog prema oštećenim civilima, među kojima su se nalazile i žene Omanović Munira i RV-14, koje uživaju aspolutnu pravnu zaštitu shodno pravilima međunarodnog humanitarnog prava, bilo proizvoljno i bez ikakvog opravdanog i na zakonu zasnovanom postupku. Pri navedenom, Vijeće je imalo u vidu da licima lišenim slobode nisu saopšteni razlozi lišenja slobode, niti eventualno osnovi sumnje, niti su isti ikad i izvedeni pred nadležan sud kako bi bila ispitana zakonska osnova lišenja njihove slobode, slijedom čega nikad nije ni postojalo rješenje suda o lišenju slobode oštećenih. Stoga je Vijeće zaključilo da su ovakvim postupanjem optuženog ostvarena zakonska obilježja krivičnog djela **oduzimanja fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava**. Nadalje, da je opisano postupanje optuženog bilo ne samo proizvoljno, već i da se radilo o **teškom** oduzimanju fizičke slobode oštećenih, Vijeće je zaključilo iz činjenice što je u slučaju oštećenih Omanović Munire i RV-14, optuženi rekao oštećenim da idu ispred njih, tj. ispred naoružanih vojnika, za zadatkom da traže "beretke", kada su oštećene u tim okolnostima imale ulogu živog štita. Nadalje, optuženi je lično svjedokinju Omanović Muniru odgurivao kundakom puške ispred sebe govoreći joj da je neće pustiti dok ne nađe oca, a drugom vojniku je rekao da čuva RV-14, što je on i učinio. S druge strane, da se i u slučaju oštećenih Šabanović Salke, Cero Jasmina i RV-7, radilo o teškom oduzimanju fizičke slobode, Vijeće je zaključilo iz okolnosnih činjenica, i to da oštećeni kritičnog dana nisu imali izbora da ne napuste svoja ognjišta, pri čemu im je bez ikakve mogućnosti izbora naređeno da ka Orahovcima idu u koloni (RV-7 i Cero Jasmin), odnosno na tamiću (Šabanović Salko)

za koje vrijeme su ih čuvali naoružani vojnici, dok taj strah dodatno povećavaju činjenice da drugi vojnici povremeno pretresaju i pale kuće njihovih komšija Bošnjaka, kao i da optuženi povremeno s tamića puca u pravcu šume, kada je tada svima (i Srbima i Bošnjacima) bilo dobro poznato da se u šumi, iz sigurnosnih razloga, kriju Bošnjaci. Vijeće primjećuje da, imajući u vidu okolnosti, konstantna percepcija optuženog nije ni moguća, otkuda i objašnjenje zašto svjedok Šabanović Salko, koji je optuženog dobro poznavao od ranije, budući da su bili i radne kolege, imao priliku da decidnije posmatra njegove radnje i ponašanje, budući da se veći dio puta ka Orahovcima i nalazio skupa s optuženim na tamiću, dok su svjedoci Cero Jasmin i RV-7 ka Orahovcima išli pješke, u koloni. S druge strane, svjedoci Cero Jasmin i RV-7 saglasno potvrđuju da su optuženog vidjeli po dolasku na Počivala (svjedok Cero Jasmin), odnosno na lokalitetu Vlasinje (svjedok RV-7), kao i da su ga potom vidjeli po dolasku pred OŠ u Orahovcima.

174. Dakle, i u slučaju dijela događaja u vezi sa oštećenom Omanović Munirom i RV-14, te u okviru događaja sa svjedocima Šabanović Salkom, RV-7 i Cero Jasminom, optuženi sve vrijeme ima aktivnu vojničku ulogu u teškom oduzimanju njihove fizičke slobode, koja uloga je, obzirom na sveukupna dešavanja, površinu geografskog lokaliteta na kojem se svi isprepleteni događaji odvijaju, ukupnosti i isprepletenosti uloga njihovih aktera, pojavljuje u više modaliteta. Optuženi je sve vrijeme naoružan, što svi svjedoci saglasno i nedvojbeno potvrđuju, dok određene razlike u iskazima, u smislu da neki navode da je tada bio u civilu (svjedok RV-7), odnosno da je na sebi imao i šajkaču sa kokardom (svjedokinje Omanović Munira i RV-14), Vijeće pripisuje sveukupnom strahu i okolnostima koje su tada vladale, koje su svakako izvan uobičajenih ljudskih iskustava, jer su tada svjedoci bili ne samo u isto vrijeme u strahu za sebe, već i za članove svojih porodica, pa je i za očekivati da jednako ne percipiraju sve detalje, pa i one u tim trenucima manje važne. Stoga, takve zanemarujuće nesaglasnosti u iskazima svjedoka za Vijeće nisu ni bile od odlučnog značaja u ocjeni njihovih iskaza u ukupnosti vjerodostojnim i autentičnim.

175. Kao što je ranije u okviru poglavlja o progonu navedeno, Vijeće je zaključilo da je opisano postupanje optuženog imalo u sebi diskriminirajuću osnovu po kriteriju nacionalnosti i vjere, poduzimajući navedene radnje samo zato što su njegove komšije Bošnjaci – muslimani.

(b) Tačka 2 osuđujućeg dijela izreke presude

176. **U odnosu na tačku 2 osuđujućeg dijela izreke**, optuženi je oglašen krivim, da je „*12. juna 1992.godine u popodnevnim časovima u zaseoku Čančari i u selu Kabernik u opštini Višegrad, obučen u vojnu uniformu i naoružan, zajedno sa više uniformisanih i naoružanih automatskim puškama pripadnika srpske vojske, učestvovao u nezakonitom lišenju slobode civila Čančar Omera, Čančar Alije, Čančar Besime, Memeledžija Esada, Tvrtković Hameda i Tvrtković Huseina, tako što je u zaseoku Čančari civilima Čančar Omeru, Čančar Aliji, Čančar Besimi i RV-2 naredio da izađu iz kuća ili će ih pobiti i da se popnu na karoseriju vozila „Tamić“, što su oni i učinili, za koje vrijeme je pucao iz puške u zrak, odakle su odvezeni u selo Kabernik u opštini Višegrad iznad kuće Tvrtković Hameda, gdje je naredio civilu RV-2 da siđe sa karoserije vozila, a da se na karoseriju „Tamića“ popnu civili Tvrtković Hamed, Tvrtković Husein i Tvrtković Rašid, što su civili Tvrtković Hamed i Tvrtković Husein i učinili, dok je civil Tvrtković Rašid, po odobrenju optuženog Racković Vitomira da ode u kuću da donese džemper, pobjegao sa lica mjesta, a civilu Tvrtković Himziji, na njenu molbu da ne vodi njenog supruga Hameda i sina Huseina, rekao da prekine dok i nju nije ubio, poslije čega su civile Čančar Omera, Čančar Aliju, Čančar Besimu, Memeledžija Esada, Tvrtković Hameda i Tvrtković Huseina na karoseriji pomenutog vozila odvezli u pravcu Donje Lijeske u opštini Višegrad, od kada im se gubi svaki trag...“.*

177. U vezi sa postupanjem optuženog u okviru ovog krivičnog postupka, Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka Tužilaštva RV-2, Tvrtković Rašida, Tvrtković Harisa, Tvrtković Himzije, Alić Halide i Liska Remzije, te potkrepljujuće iskaze svjedoka Memeledžija Rašida, RV-11 i RV-12, te pročitani iskaz svjedokinje Aličehić Derviše (T-19).

178. Da je optuženi kritičnog dana u ulozi naoružanog vojnika učestvovao u teškoj oduzimanju fizičke slobode oštećenog Memeledžija Esada potvrđuje neposredni očevidac – svjedokinja Liska Remzija, kojoj je odvedeni bio amidžić. Svjedokinja to opisuje na način da je kritičnog dana u Kabernik došao tamić u kojem su se nalazili vojnici, među njima i optuženi, te da je vidjela, dok je njen amidžić čuvao

stoku, da mu je optuženi dao znak rukom (mahnuo), da se popne na kamion, što je on i učinio. Potom, otprilike nakon sat vremena, isti tamić ponovo dolazi u selu, kojom prilikom je svjedokinja Liska Remzija od kuće komšije Trifković Momčila koja se nalazila na brdu, na uzvisini, jasno vidi da se na tamiću i dalje nalazi njen amidžić Memeledžija Esad, te pored njega i Čančar Omer, Besima i Alija, te Tvrtković Hamed i njegov sin Huso. Za svih tih šest lica navodi da su bili u civilu. Nakon što su se jedno vrijeme s tamićem zadržali u selu, vidi da tamić sa navedenim civilima odlazi ka Donjoj Lijesci.

179. Tokom svjedočenja ove svjedokinje, odbrana joj je predočila dokaz O-23³², navodeći da u tom iskazu svjedokinja nije navodila da je optuženi bio „glavni“, i da je odveo navedenu grupu lica. Međutim, uvidom u predmetnu izjavu, Vijeće se uvjerilo da je svjedokinjino kazivanje u vezi uloge i postupanja optuženog kritične prilike saglasno njenom kazivanju na glavnom pretresu, dok eventualne manje razlike, koje je Vijeće ocijenilo nebitnim i irelevantnim, ne pripisuje svjedokinjinoj namjeri da događaj prikaže drugačijim od onog kako se zaista i odigrao, već sposobnosti lica koja vode istragu, odnosno vrše ispitivanje svjedoka u vezi sa predmetnim događajima.

180. Da je optuženi netom po lišenju slobode Memeledžija Esada, učestvovao u lišenju slobode Čančar Omera, Besime i Alije, te Tvrtković Hameda i Huseina u mjestu Čančari, a o čemu je svjedočila i svjedokinja Liska Remzija, vidjevši nakon jedan sat ponovo isti tamić na kojem je odveden njen amidžić, sada i sa navedenim civilima iz porodica Čančar i Tvrtković, potvrđuju i brojni drugi svjedoci – očevici.

181. Tako o navedenom veoma upečatljivo svjedoči svjedok Tvrtković Rašid koji je domišljato izbjegao sudbinu ostalih šest odvedenih civila te prilike. Svjedok je, naime, naveo da je kritičnog dana, popodne oko 13 ili 14 sati, iz sela Čančari došao tamić na kojem je bio PAM, iz kojeg izlazi „Vito“ Racković u SMB uniformi, naoružan automatom, sa još 5-6 lica koje je poznavao iz viđenja, koji su bili naoružani i u SMB uniformi, prisjećajući se da su među njima bili i Markovići. Inače je naveo da je „Vito“ bio svjedokov dobar prijatelj, komšija, odrasli su skupa, igrali lopte, zajedno su išli u školu, radio je u „Granit“-u u Višegradu, bio je utovarivač, svjedok je radio s njegovim ocem. Opisujući kretanje i ponašanje optuženog u toj situaciji, naveo je da je po izlasku

---

³² O-23, Zapisnik o saslušanju svjedoka Remzija Liska, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-13/3-1-167/12 od 11.07.2012. godine

iz tamića počeo da psuje Boga, govoreći da njegova vojska gine, dok oni tu sjede. Tada je svjedok na kamionu vidio Čančar Omera, Čančar Besimu, Čančar Aliju i Mameledžija Esada, i kad se „Vito“ naljutio i opsovao, rekao je svjedoku i njegovom bratu (Tvrčković Hamedu) da se i oni penju na kamion. Pomislio je da je u tom momentu „sve gotovo“. Kad su se popeli, svjedok je zamolio „Vitu“, rekavši da mu je hladno da ga pusti da uzme džemper, što mu je on i dozvolio. Svjedok je tada stekao dojam da je „Vito“ bio glavni. U tom trenutku je komšija Nešo negodovao, rekavši „Vito šta radiš s našim komšijama, idi traži ljude koji prave probleme“, na šta je on odgovorio „Nemoj da pričaš, bićeš i ti na kamionu“. Nakon što je svjedok uzeo džemper, vidio je da je tamić već iznad kuće, nakon čega je pobjegao kroz voćnjak ka šumi. Kada se tamić udaljavao iz sela, na tamiću su se nalazile komšije iz sela Čančari koje je i pobrojao i Memeledžija Esad, rekavši da je Omer imao oko 70 godina, Besima oko 40, a Esad i Alija oko 30 godina, dodavši da se Alija tada tek bio oženio. Svjedok je naveo i da se, prije nego se udaljio otišavši po džemper, na karoseriji tamića nalazila i RV-2, kojoj je optuženi, nakon što je njena majka plakala i molila da je ostave, optuženi dozvolio da siđe.

182. Na istovjetan način navedeni događaj opisuju i svjedoci Tvrčković Himzija i njen sin Tvrčković Haris koji je tada imao 12 godina i koji za doživljeno veoma upečatljivo navodi da se nikad u životu nije više prepao, jer je tada shvatio da u trenutku može izgubiti život. Ovi svjedoci veoma decidno opisuju dan kada su im odvedeni suprug i otac (Tvrčković Hamed), te sin i brat (Tvrčković Husein), kao i ponašanje optuženog kritične prilike. Svjedokinja Tvrčković Himzija, potvrđuje kazivanje svjedokinje Liska Remzije da se po dolasku u njeno selo na tamiću nalazio Memeledžija Esad, nakon čega se tamić nakratko udaljio ka Čančarima, da bi potom vidjela da se na tamiću prilikom ponovnog dolaska u njeno selo nalaze Čančar Omer, Alija i Besima, te RV-2. Nadalje potvrđuje kazivanje svjedoka Tvrčković Rašida, a i same svjedokinje RV-2, da je tada optuženi rekao RV-2 da ona siđe s kamiona, a da se na kamion popenju njen suprug (Hamed) i sin (Husein). Molila ga je plačući da joj ne odvodi muža i sina, govoreći da to ona njemu nikad ne bi uradila, na šta joj je optuženi, psujući joj Boga i majku, rekao da će i nju na licu mjesta ubiti, da se ne dere. Potom je rekao njenom djeveru Rašidu da se popenje na kamion, na šta je od odgovorio da je slabo obučen, te da treba do kuće po jaknu. Navedeno potvrđuje i svjedok Tvrčković Haris, koji je naveo da je sa sinom od optuženog – Bojanom, išao zajedno u školu, dodavši da im je kritične prilike u zaštitu stao komšija Zečević Slobodan, govoreći

optuženom da su to civili da ih ne vodi, na šta mu je optuženi odgovorio da će i njega strijeljati, nakon čega je optuženi ušao u kabinu tamića koji se velikom brzinom udaljio iz sela u pravcu Donje Lijeske.

183. Opisano postupanje optuženog i sveukupan slijed predmetnog događaja, potvrđuje i svjedokinja Alić Halida, a naročito postupanje optuženog u slučaju molbe oštećene Tvrtković Himzije da joj optuženi ne vodi supruga i sina, te navode oštećenog Tvrtković Harisa da im je kritične prilike pokušao pomoći komšija Zečević Slobodan, na što mu je optuženi odgovorio ako bude tražio takvo nešto da će ubiti i njega i njegove muslimane koje brani. Svjedokinja je navela i da kad je optuženi sa tamićem otišao u pravcu Čančara, u vrijeme kad je na tamiću vidjela Memeledžija Esada, da se čulo pucanje iz pravca Čančara, kao i da je optuženi po ponovnom dolasku u njeno selo, naizmjenično s drugim vojnicima, pucao iz puške u zrak, što je svakako samo dodatno pojačalo njihov strah i bezizlaznost situacije u kojoj su se zatekli.

184. Na koncu, svjedokinja RV-2, a koja je neposredna žrtva – akter tog događaja i očevidac stavljanja na kamion nje, te Čančar Besime, Alije i Omera od strane optuženog za vrijeme dok se nalazila u posjeti komšijama u zaseoku Čančari za Kurban Bajram 12.6.1992. godine, dok se Memeledžija Esad po dolasku tamića u Čančare već nalazio na tamiću, kao i ranije opisane zamjene svjedokinje za Tvrtković Hameda i Huseina, njenin bliskih srodnika, veoma je jasno i uvjerljivo opisala sveukupan predmetni događaj kao i ulogu optuženog u istom pri tome navodeći da je optuženi pucao u zrak, što je, također, dodatno naglasilo ionako bezizlaznu situaciju u kojoj su se našli, slijedom čega Vijeće njeno svjedočenje nalazi autentičnim, kompletnim i sveobuhvatnim.

185. Tokom svjedočenja ove svjedokinje, branilac je ukazivao na određene razlike u njenim iskazima u odnosu na iskaze iz istrage. Te razlike su po stanovištu odbrane bitne, a odnose se na činjenicu pripadništva predmetnog tamića Elektrodistibuciji, činjenicu lokacije optuženog na tamiću prilikom dolaska u Čančare (na karoseriji ili u kabini za volanom), zatim određivanja svjedokinje u pogledu godine rođenja optuženog i drugih lica koja su s njim kritične prilike došla u Čančare, a potom i u njeno selo, način na koji je sišla s kamiona da bi se na kamion popeli Tvrtković Hamed i Husein, te da je optuženi kritične prilike na karoseriji tamića pucao iz PAT-a, odnosno iz puškomitraljeza. Međutim, ove razlike u iskazima svjedokinje, Vijeće ne nalazi bitnim, niti odlučujućim za njeno vjerodostojno određenje objektivnog učina

samog događaja i načina na koji se isti zaista i odigrao, kao i ulogu i ponašanje optuženog kritične prilike. Ovo zbog toga što su i drugi svjedoci svjedočeći na iste okolnosti u svojim iskazima decidno i saglasno, u okvirima očekivanih i logičnih manjih odstupanja, opisali ulogu i postupanje optuženog kritične prilike i specifične psovke ili riječi kojim im se obraćao, pri čemu su svi prethodno naveli da su ga svi od ranije veoma dobro poznavali.

186. Dodatno, Vijeće ne prihvata iskaz svjedokinje dat CSB Zenica (dokaz odbrane O – 27) iskazom iz istrage u smislu odredbe člana 273. ZKP BiH. Naime, imajući u vidu da ispitivanje svjedokinje u okviru ovog zapisnika-izjave, nije ni teklo u skladu sa odredbama procesnog zakona koji je u to vrijeme i bio na snazi, isti nije zakonit, slijedom čega njegov sadržaj ne može ni biti cijenjen kao dokaz. U prilog ovakvom zaključku Vijeća je i činjenica da je oštećena na pitanje člana Vijeća, objasnila da je pomenutu izjavu dala u Visokom, a ne u Zenici, da njena izjava nije “kucana” uporedo s njenim kazivanjem, već da je njena izjava kritične prilike zapravo predstavljala prikupljanje informacija, a ne izjavu u formalnom smislu.

187. Potkrepljujući dokazi na predmetne okolnosti ovog činjeničnog događaja su i posredna saznanja svjedoka Memeledžija Rašida, RV-11 i RV-12, te pročitani iskaz svjedokinje Aličehić Derviše (T-19)³³.

188. Slijedom navedenog, Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka Tužilaštva Tvrtković Rašida, RV-2, Tvrtković Himzije i drugih, koji su veoma jasno i objektivno opisali radnje i postupanje optuženog kritične prilike. Svi su optuženog poznavali od ranije, kao svog komšiju. Svjedoci su veoma saglasno i objektivno opisali događaj kada je optuženi, zajedno sa drugim pripadnicima VRS, nezakonito lišio slobode šest civila, i to Čančar Omera, Čančar Aliju, Čančar Besimu, Memeledžija Esada, Tvrtković Hameda i Tvrtković Huseina, nakon čega im se, po odvođenju u Donju Lijesku, za koji lokalitet su svjedoci Tužilaštva i odbrane saglasno naveli da se na istom nalazila Vojna komanda, gubi svaki trag. Iako se optuženom na teret ne stavlja prisilni nestanak odvedenih šest civila iz porodica Čančar, Memeledžija i Tvrtković, već teško oduzimanje njihove fizičke slobode, za šta ga je i Vijeće oglasilo krivim, porodice oštećenih Čančar Omera, Čančar Alije, Čančar Besime, Memeledžija Esada, Tvrtković

---

³³ Zapisnik o saslušanju svjedoka Aličehić Derviše dan Tužilaštvu BiH od 24.8.2012. godine (T-19)

Hameda i Tvrtković Huseina su 12. juna 1992. godine posljednji put vidjele svoje najmilije.³⁴

189. Da optuženi kritične prilike uzima aktivnu ulogu u predmetnim događajima Vijeće je zaključilo iz njegovog djelovanja, ponašanja, načina obraćanja žrtvama i njegovom uticaju na donošenje odluka (na molbu majke od RV-2 optuženi odobrava da RV-2 siđe s kamiona, te da se popenju Tvrtković Hamed i Husein). Shodno navedenom, Vijeće je zaključilo da je ovakvo postupanje optuženog ostvarilo sva obilježja krivičnog djela **progona drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode** odvedenih, budući da niko od odvedenih šest osoba nije imao mogućnost izbora da se eventualno ne popnu na kamion, za šta istovremeno nije ni postojala opravdana zakonska osnova, što upućuje na nedvojben zaključak da je postupanje optuženog u okviru navedenog bilo proizvoljno. Žrtvama nisu saopšteni razlozi lišenja slobode, niti eventualno osnovi sumnje, kako to nalažu norme međunarodnog prava, prema istima nije proveden na zakonu zasnovan postupak, niti su zauzvrat dobili bilo kakvu odluku suda o razlozima lišenja slobode, niti su faktički ikad i izvedeni pred sud. Nadalje, da se radilo o *teškom* oduzimanju fizičke slobode oštećenih, Vijeće je zaključilo iz sveukupne situacije haosa i bezizlazja u kojoj su se našle žrtve naspram optuženog i ostalih naoružanih vinovnika, dok su žrtve kako svjedokinja Tvrtković Himzija upečatljivo navodi „goloruki“ i u civilu popeli na kamion, i kada su potpuno arbitrarno tamićem odvedeni u pravcu Donje Lijeske, lišeni mogućnosti da se odupru naređenju, nakon čega im se gubi svaki trag.

190. Sve navedeno optuženi je i učinio samo zato što su njegove komšije bile druge vjere i nacionalnosti, što se ogleda u načinu obraćanju žrtvama kada su ga molile da ne vodi njihove najmilije, kao i kada je komšiji Zečević Slobodanu rekao da se ne miješa jer će u protivnom ubiti i njega i njegove muslimane koje brani. Shodno navedenom, Vijeće je zaključilo da je opisano postupanje optuženog u sebi sadržavalo diskriminatorску osnovu.

191. Naprijed izložena predmetna analiza elemenata krivičnog djela u konkretnom slučaju predstavljenih u praksi MKSJ je bila uzeta u razmatranje u odnosu

---

³⁴ Slijedom dokaza T-13 (Obavješnje Matičnog ureda opštine Višegrad broj 03-202-7-16/12 od 27.8.2012.godine), lica Čančar Omer, Čančar Alija, Čančar Besim, Memeledžija Esad, Tvrtković Hamed i Tvrtković Husein nisu upisana u matičnu knjigu umrlih; Dokaz T-16 – Izvod iz MKU za Čančar Besimu

na svaku od pobrojanih tačaka izreke presude (tačke 1 i 2) za koje je ustanovljena krivica optuženog za progon drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode iz tačke e) stav 1. člana 172. KZ BiH.

192. Zaključno, Vijeće je zaključilo da je optuženi u opisanim događajima iz tački 1. i 2. postupao sa direktnim umišljajem, svjesno i voljno, sa nesumnjivim znanjem o karakteru poduzetih radnji, slijedom čega je počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti – progon drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode.

3. SILOVANJE IZ ČL.172. STAV 1. TAČKA G) KZ BiH (TAČKA 3 OSUĐUJUĆEG DIJELA IZREKE)

193. Silovanje podrazumijeva prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njen život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (član 172. stav 1. tačka g) KZ BiH).

194. Slijedom navedene definicije, silovanje podrazumijeva kumulativno postojanje dva elementa:

- a. Prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njen život ili tijelo (...)
- b. Na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju

195. MSKJ u predmetu *Kunarac, Kovač i Vuković*, (Žalbeno vijeće), 12. juni 2002., parag. 127-132 navodi: "Actus reus krivičnog djela silovanja prema međunarodnom pravu čini seksualna penetracija, bez obzira koliko neznatna: (a) vagine ili anusa žrtve penisom počinioca ili bilo kojim drugim predmetom kojim se počinilac poslužio; ili (b) usta žrtve penisom počinioca; kada do takve seksualne penetracije dođe bez pristanka žrtve.

196. Nadalje, u predmetu *MKSJ-a Kvočka i dr.*, (Pretresno vijeće), 2. novembar, 2001, parag. 175. i 180, silovanje je definisano kao "fizički nasrtaj seksualne prirode, počinjen nad nekom osobom u okolnostima prisile".

197. U predmetu *Furundžija* pretresno vijeće MKSJ je iznijelo mišljenje da će seksualna penetracija predstavljati silovanje ukoliko do nje nije došlo uz istinsku volju ili pristanak žrtve. Relevantnost ne samo sile, prijetnje silom i prinude, nego i odsustva pristanka ili voljnog sudjelovanja je obrazložena u predmetu *Kunarac*, gdje je zapaženo sljedeće: „u svim jurisdikcijama koje je Pretresno vijeće razmotrilo, nužan je element sile, prinude, prijetnje ili djelovanja bez saglasnosti žrtve: upotreba sile ima široko tumačenje i obuhvata dovođenje žrtve u bespomoćno stanje“³⁵.

198. U istom predmetu su ustanovljeni sljedeći faktori koji moraju (alternativno, a ne kumulativno) biti ispunjeni da bi postojalo krivično djelo silovanja:

-seksualna aktivnost praćena je silom ili prijetnjom silom, koja je upućena žrtvi ili nekoj trećoj osobi;

-seksualna aktivnost praćena je silom ili različitim drugim specificiranim okolnostima koje su žrtvu učinile osobito ranjivom ili su je učinile nesposobnom da izrazi informirano odbijanje; ili

-do seksualne aktivnosti dolazi bez pristanka žrtve.

199. *Mens rea* koja se zahtijeva za zločin silovanja je namjera da se izvrši seksualna penetracija uz znanje da se to dešava bez saglasnosti žrtve.³⁶ Za silovanje kao zločin protiv čovječnosti, dodatno se zahtijeva da je počinitelj znao da njegova djela ulaze u okvir rasprostranjenog i sistematskog napada na civilno stanovništvo.³⁷

(a) Tačka 3 osuđujućeg dijela izreke presude

200. Tačkom 3 osuđujućeg dijela izreke presude (tačka 5 izmijenjene optužnice), optuženi je oglašen krivim da je „... *Dana 5. jula 1992.godine u naselju Crnča u opštini Višegrad, obučen u vojnu uniformu i naoružan, a nakon što se vozilom kombi, zajedno sa još jednim neidentifikovanim srpskim vojnikom, dovezao nedaleko do kuće Veljan Safeta i Veljan Sulje u naselje Bikavac u Višegradu, u kojim kućama su boravile žene Bošnjakinje sa svojom maloljetnom djecom, naredio oštećenim RV-1, RV-3, RV-4,*

³⁵ Vidjeti predmet *Kunarac i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 440.

³⁶ Presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Furundžija* (decembar 1998.) para. 185; presuda Pretresnog vijeća u predmetu *Kunarac i drugi* (februar 2001), para. 460.

³⁷ Presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Kunarac i drugi* (juni 2002.), para. 85.

RV-5, RV-6 i RV-9 da izađu iz kuća i da uđu u parkirano vozilo kombi, što su one i učinile, odakle ih je preko Novog mosta u Višegradu, odvezao u naselje Crnča, opština Višegrad, gdje su oštećenim RV-1, RV-4, RV-6 i RV-9 naredili da izađu iz vozila, odakle su nepoznati vojnici oštećene RV-1, RV-4, RV-6 i RV-9 odveli prema napuštenim kućama gdje su ih silovali, a zatim naredio oštećenoj RV-5 da pređe na prednje sjedište vozila, što je ona i učinila, gdje je prisilio na seksualni odnos, tako što joj je zaprijetio da će nositi srpsko dijete, a zatim naredio da se skine, a kada je ona to odbila i molila ga da joj ne čini zlo i odgurivala ga rukama od sebe, vukao je za odjeću, koju je oštećena RV-5 u strahu od njegovih prijetnji skinula, a potom je silovao, za koje vrijeme je neidentifikovani srpski vojnik na stražnjem sjedištu vozila silovao oštećenu RV-3, nakon čega je oštećene RV-1, RV-3, RV-4, RV-5, RV-6 i RV-9 pomenutim vozilom vratio u naselje Bikavac u Višegradu”.

201. Na predmetne okolnosti, Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka, prevashodno oštećene RV-5, iskaz psihoterapeuta oštećene, svjedoka Džubur-Kulenović Alme, te svjedoka RV-6, RV-1, RV-8, RV-9 i RV-10.

202. Svjedokinja RV-5 je u svom iskazu decidno opisala dolazak optuženog i još jednog vojnika u kuću Veljan Sulje u Bikavcu 3. ili 5. jula 1992. godine, u kojoj je tada boravila sa djecom, svekrom i svekrvom, te sa RV-1, RV-3, RV-6 i još jednom osobom čijeg se imena nije mogla sjetiti. Navela je, naime, da je kritične prilike došao optuženi, zajedno sa još jednim vojnikom, obojica su bili naoružani, koje prilike je naredio oštećenoj RV-5, i RV-1, RV-3 i RV-6 da izađu iz kuće i uđu u tamić, što su i učinile. Inače, optuženog je od ranije znala iz viđenja, znala je da je s Lijeske i da radi u “Granit”-u. Vozilom je upravljao optuženi, a žene, kojim je naređeno da uđu u tamić, su sjedile pozadi, među njima i oštećena. Za vrijeme vožnje “Vito” ih je provocirao, govorio je „sad ćete da vidite kako kukaju srpske majke, šta su im muslimani nanijeli“. Za vrijeme dok ih je vozio, za koju vožnju kaže da je njoj trajala kao godina, navodi da nije progovorila ni “a”, samo je mislila na svoju djecu koja su ostala uplakna sa svekrom i svekrvom. Zatim su došli u Donju Crnču, poznavala je taj kraj, u njemu su živjeli muslimani. Po dolasku u Crnču je vidjela jednu zapaljenu kući s desne strane od puta. Potom su neki vojnici došli iz pravca jedne kuće i odveli RV-1, RV-6 i još jednu ženu koju je spomenula kojoj ne zna ime, a u vozilu su ostale svjedokinja, optuženi, RV-3 i još jedna vojnik koji je u vozilo ušao na zadnja vrata. Tada je, kako nadalje kaže, počela “strahota” i desilo joj se “nešto najteže što se ženi može desiti“. Optuženi joj je naredio da pređe na prednje sjedište, što je i učinila, a pozadi su ostali RV-3 i taj drugi vojnik.

Optuženi joj je naredio da se skine, što je i morala učiniti, te opisujući kako se te prilike osjećala, navodi "Šutiš. Mozak je stao, tijelo ne osjećaš, ništa živo ne znaš". Uzalud je molila optuženog da joj to ne radi. Potom ju je provocirao govoreći "Sad ćeš da nosiš srpsko dijete, sve vi muslimanke ćete nositi sada srpsku djecu". Skinuo je pantalone, njena odjeća je bila oko nje, potom ju je silovao. RV-3 je silovao vojnik koji je ušao u vozilo na zadnjem sjedištu. Za to vrijeme RV-3 je molila svjedokinju da joj pomogne, ali ništa nije mogla učiniti. Upitana da precizira koliko je taj čin trajao, svjedokinja odgovara „To sve je trajalo možda pola sata, možda sat, možda mjesec, možda godina, to je trajalo dugo“. Nakon što ju je optuženi silovao, pitao ju je odakle je i ko joj je otac, pa nakon što mu je odgovorila rekao je da on poznaje njenog oca, pri tome rekavši joj i svoje puno ime i prezime, te nadimak, kao i da ima kćerku po imenu Slavica. Tokom unakrsnog i dodatnog ispitivanja svjedokinja je dodatno navela da joj je optuženi u kući dolazio i ranije, prije silovanja, u junu 1992. godine, kada joj je odnio novac i zlato, te da se njegovog lika sjetila kad joj se predstavio.

203. Da je čin silovanja oštećene RV-5 izvršen po prisilom i bez pristanka žrtve, Vijeće se uvjerilo iz iskaza oštećene, koja je kritične prilike molila optuženog da joj ne čini zlo, što je on odbio, pri čemu uopšte nije ni bila nužna sila niti prijetnja u realizaciji njegove nakane, kao i da mu je moralo biti poznato da se nezaštićena žena, naspram koje je naoružan vojnik, nikako nije ni mogla oduprijeti neprijatnom činu silovanja koji je u tim trenucima bio neminovan. Ovu činjenicu oštećena veoma slikovito prikazuje i rekavši da ona u tim trenucima nije imala nož, niti je bila naoružana, dok je s druge strane optuženi bio naoružan. Iako brojčano iste naspram svojih vinovnika kritične prilike (RV-5 i RV-3 koja je silovana na zadnjem sjedištu od strane nepoznatog vojnika), obje su bile bespomoćne da im se suprotstave.

204. Dakle, kada se sagledaju sve navedene okolnosti evidentno je da je oštećena RV-5 dovedena u stanje u kojem nije mogla pružiti bilo kakav otpor, nakon čega je protivno svojoj volji i silovana.

205. Prilikom ocjene da li je spolni odnos između oštećene RV-5 i optuženog bio nevoljan, Vijeće je razmotrio sve okolnosti uključujući i radnje optuženog prije samog događaja, njegovo ponašanje u toku i nakon samog događaja kao i cjelokupnu situaciju u Višegradu u to vrijeme, te je van razumne sumnje zaključilo da je do spolnog odnosa optuženog i oštećene RV-5 došlo bez njenog pristanka, te da oštećena prilikom izvršenja silovanja nije bila u mogućnosti pružiti bilo kakav otpor kako bi uspješno

osujetila optuženog u njegovoj namjeri.

206. Mogućnost eventualnog pristanka oštećene u konkretnoj situaciji bila je potpuno isključena, dok je namjera optuženog da ostvari seksualni odnos i znanje da se to odvija bez pristanka oštećene jasno proizilazi iz svih provedenih dokaza. S tim u vezi, Vijeće je naročito cijenilo okolnosti pod kojima je oštećena, zajedno sa ostalim ženama, izvedena iz kuće u kojoj je boravila, potom dovedena u naselje Crnča, činjenicu da je oštećena prethodno, radi sigurnosti, morala s djecom napustiti svoj dom, pri čemu je, potom, odvojena od porodice i dovedena u Crnču, koje okolnosti su optuženom morale biti poznate, uprkos čemu je njegova namjera da izvrši neželjen spolni odnos sa žrtvom bila uz punu svijest da žrtva na taj odnos nije pristala slobodno i dobrovoljno, čime je htio učinjenje tog zabranjenog djela istrajavši u istom do kraja.

207. Iz svega navedenog, Vijeće zaključuje da je optuženi, koji je bio vojnik, svojim radnjama (prethodno naređenje oštećenoj da izađe iz kuće, odvoženje u Crnču, pri čemu je utvrđeno da je on i upravljao vozilom, naređenje istoj da pređe na prednje sjedište, da skine odjeću) i stvorio atmosferu krajnjeg nasilja, straha i psihološkog ugnjetavanja, te da je iskoristio nasilno okruženje kako bi slomio volju žrtve.

208. Vijeće je iskaz oštećene RV-5 cijenilo autentičnim, vjerodostojnim i objektivnim, nalazeći svjedočenje žrtve na okolnost njenog silovanja u vozilu od strane optuženog dostatnim za osudu optuženog za predmetnu inkriminaciju. Vijeće je pri tome imalo u vidu praksu MKSJ i član 96 Pravila o postupku i dokazima MKSJ, slijedom kojeg se svjedočenja žrtve silovanja ne mora dodatno potkrijepiti, prevashodno iz razloga što, u pravilu, kod djela silovanja, žrtva i jeste jedina (uz optuženog) bila prisutna kad se predmetni događaj i odigrao.³⁸ Da je optuženi oštećenu RV-5 silovao, Vijeće, stoga, zaključuje i slijedom niza navedenih uzročno-posljedičnih okolnosti i činjenica koje su međusobno tako usko povezane da na to upućuju kao na nedvojben zaključak.

209. U pogledu preživjele traume na strani oštećene, Vijeće je imalo u vidu i iskaz psihoterapeuta oštećene – Džubur-Kulenović Alme, koja je navela da je RV-5 kod nje dolazila u dva navrata, prvi put nakon dopisa UG Žene žrtve rata, i drugi put mjesec dana nakon prvog razgovora, dodavši da joj je iz anamneze poznato da ona nije njen prvi psihoterapeut, kao i da oštećena ima prebivalište izvan BiH. Anamnezom je utvrdila

---

³⁸ Navedeno je saglasno stavu MKSJ u presudi Tužilaštvo protiv Kunarca i dr, prvostepena presuda, od 22.2.2001. godine, parag. 566

i da je oštećena psihičke posljedice doživjela nakon preživjelog traumatskog događaja koji je uključivao i seksualnu torturu, a tokom vremena je razvila simptome..., a zatim i ...

210. Uz navedeno, Vijeće je imalo u vidu materijalnu dokumentaciju (T-29, T-30 i T-30a) na okolnost kliničkih pregleda oštećene RV-5 koji su predočavani svjedokinji Džubur-Kulenović Almi. U navedenoj kontrolnoj dokumentaciji je navedeno da oštećena nakon ekstremne traumatizacije i torture, uključujući seksualnu torturu, razvija simptome ... koji s vremenom poprimaju kliničku sliku... .

211. Uz navedeno, u okviru opisanog postupanja prema opštećenju RV-5, Vijeće je imalo u vidu cjelokupan kontekst događaja u okviru kojeg je optuženi, zajedno sa još jednim vojnikom, prisilno odveo oštećene RV-1, RV-3, RV-4, RV-6 i RV-9, iako je znao da su oštećene u navedenim kućama boravile same, sa maloljetnom djecom, dakle, bile su nezaštićene, bez mogućnosti ikakvog vida zaštite od strane muških članova porodica, pa je svjesno, koristeći takvu situaciju, iz kuća odveo više žena kako bi bile silovane od strane drugih vojnika. Optuženi je, dakle unaprijed smišljeno i po prethodnom dogovoru sa drugim vojnicima, oštećene odveo na lokalitet na kojem su se nalazili vojnici koji su izvršili silovanje ostalih oštećenih, nakon čega ih je ponovo vratio u Bikavac, kućama u kojima su i boravile.

212. Svjedokinja RV-6 je potvrdila objektivni učin događaja kritične prilike, navodeći da su kritične prilike po nju, RV-1, RV-3 i RV-5, došla četiri naoružana vojnika, i odvezli su ih blindiranim tamićem u Crnču. Vozilom je upravljao Vito Racković. Po dolasku u Crnču, svjedokinja je odvedena u jednu kuću gdje je silovana od strane nepoznatog vojnika, da bi po povratku iz kuće u kojoj je i ona silovana, u autu kojim su dovezene iz Bikavca u Crnču, ponovo vidjela RV-1, RV-3 i RV-5, te optuženog. Opisujući izgled RV-5 kritične prilike, navela je da je izgledala „tužno“, „nije ličila na sebe, jednostavno ne bi rek'o da je ta osoba“, dodavši da su i RV-1 i RV-3 također izgledale kao RV-5.

213. Svjedokinja RV-6 nije poznavala optuženog od ranije, ali se prisjeća njegovog lika, kada je on još 27.6.1992. godine, došao pred kuću njenog oca tražeći novac i zlato, te rekavši im tada da ne izlaze iz kuće, jer su našli ekstremiste, te da će biti mrtvih. Taj datum svjedokinja i pamti jer se radi o datumu kada je napustila svoju kuću, budući da je na taj dan izgorila muslimanska kuća komšije Alić Mehe, zajedno sa 74 osobe u njoj. Dakle, oštećena nije znala kako se optuženi zove, znala je njegov lik, budući da ga je

prvo vidjela pred očevom kućom 27.6.1992. godine, te ubrzo potom (5.7.1992. godine) i pred kućom Veljan Sulje, pri čemu je potvrdu njegovog identiteta dobila od RV-5 koja ga je poznavala od ranije, a koja je dodatno navela da je optuženi radio u "Granit"-u i da je s Lijeske.

214. Svjedokinji su tokom unakrsnog ispitivanja predočavane izjave O-14³⁹, O-15⁴⁰ i O-16⁴¹, u okviru kojih je odbrana insistirala na detaljima koje Vijeće nije našlo relevantnim. Za Vijeće je, naime, bitno da je svjedokinja o objektivnom učinu događaja uvijek istovjetno govorila, kao i o ulozi i ponašanju optuženog, pojasnivši pred Sudom da je potvrdu identifikacije optuženog dobila od RV-5 koja joj je rekla ime i prezime optuženog, dok je ona njegov lik percipirala u dva navrata 27.6.1992. godine i 5.7.1992. godine, a što je i naprijed navedeno.

215. I svjedokinje RV-1 i RV-9, koje su pred Sudom svjedočile i koje su kritične prilike odvedene sa RV-5 i RV-6, potvrdile su u svojim iskazima navode oštećene RV-5 o dolasku optuženog i jednog vojnika kritičnog dana po njih, navodeći da su potvrdu identiteta optuženog dobile od RV-4.

216. Svjedoci RV-8 (sin od oštećene RV-9) i RV-10 (sestra od oštećene RV-9) su opisali izgled oštećene RV-9 po povratku iz Crnče, pri čemu je svjedok RV-8 veoma jasno naveo da on svoju majku veoma dobro poznaje, ali da ona po povratku iz Crnče kritične prilike više nije bila ista osoba. Svjedokinja RV-10 je u svom iskazu navela da su odvedene žene, među njima i njena sestra RV-9, vraćene nakon otprilike 1h i 30 minuta su se vratile, te da su bile „splakane“ i „nikakve“. Sestra (RV-9) joj odmah nije ni priznala gdje su bile odvedene i zašto, bilo ju je stid, tek joj je stvarnu istinu (da je silovana) priznala 2013. godine. Međutim, iako joj odmah nije rekla šta se zapravo desilo, svjedokinja navodi da je ona po ponašanju RV-9 zaključila šta joj se desilo, jer je i sama svjedokinja (RV-10) u drugoj prilici isto doživjela.

217. Vijeće navodi da su razlike u iskazima navedenih svjedoka očekivane i prirodne, te iste pripisuje atmosferi straha i haosa koji su kritične prilike vladali, te je zaključilo da

---

³⁹ O-14, Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV - 6, Udruženja žena žrtava rata Sarajevo, broj: BiH – Višegrad - 0977/08 od 25.07.2008. godine

⁴⁰ O-15, Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 6, Tužilaštva BiH, broj: KTA-RZ-163/05 od 06.08.2008. godine

⁴¹ O-16, Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 6, Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0006583 13 od 05.07.2013. godine

se te nedosljednosti ne odnose na relevantne dijelove njihovog iskaza i nisu takvog karaktera da bi dovele u pitanje njihov iskaz u cjelini.

218. Oštećene su se, naime, našle u neizbježnoj situaciji oči u oči sa svojim vinovnicima, same, lišene mogućnosti zaštite od strane muških članova svoje porodice, pri čemu su prethodno, radi sigurnosti, napustile vlastite domove. Kada su odvedene u nepoznato, ne znajući sudbinu koja će ih zadesiti u Crnči, jedino na šta su mislile, što je i prirodno i očekivano, jeste sigurnost njihove djece kako se njima ne bi nešto loše desilo. S druge strane, za Vijeće je odlučujuće, da su sve svjedokinje, u pogledu bitnih činjenica saglasne, dosljedne i neosporne.

219. Tako, naime, svjedokinja RV-6 jedina navodi da su kritične prilike dolaze četiri vojnika, dok su ostale oštećene navele da su došli optuženi i još jedan vojnik. Isto tako, svjedokinja RV-6 navodi da su uz nju kritične prilike odvedene i RV-1, RV-3 i RV-5, ne spominjući i RV-4 i RV-9, međutim, istovremeno navodi da ona te osobe i ne poznaje, dok svjedokinja RV-5 navodi da je kritičnog dana odvedena ona, te RV-1, RV-3, RV-6 i još jedna žena kojoj ne zna ime, dok su svjedokinje RV-1 i RV-9 koje su pred Sudom svjedočile, i koje su kritičnog dana odvedene i silovane, jasno i nedvosmisleno potvrdile da je kritične prilike odvedeno ukupno šest žena, i to RV-1, RV-3, RV-4, RV-5, RV-6 i RV-9 i da su sve sjedile na stražnjem sjedištu.

220. Međutim, sve saglasno navode da je vojnik koji je upravljao vozilom kritične prilike od Bikavca do Crnče i nazad, Vitomir „Vito“ Racković, pri čemu je svjedokinja RV-5 optuženog poznavala od ranije, rekavši da je sa Lijeske i da je radio u „Granit“-u, što je obrazac identifikacije optuženog od strane gotovo svih svjedoka, kako optužbe, tako odbrane, dok su ostale o njegovom identitetu dobile informaciju posredno, pri čemu sve oštećene dosljedno, sigurno i konzistentno potvrđuju da je optuženi osoba koja je upravljala vozilom kritične prilike, ne ostavljajući ni u jednom trenutku mjesta sumnji da je u pitanju neko drugo lice, a ne optuženi. U prilog pozitivne identifikacije optuženog od strane RV-5 je i činjenica da joj se optuženi, nakon što ju je silovao, predstavio, rekavši joj puno ime, prezime i nadimak, te da ima kćerku po imenu Slavica,⁴² a što je obrazac identifikacije optuženog i od strane nekih drugih svjedoka Tužilaštva, koji su optuženog poznavali od ranije, a kojim je Vijeće poklonilo vjeru.

---

⁴² I svjedoci RV-2, Alić Halida i Šabanija Samir su spomenuli da su poznavali kćerku optuženog po imenu Slavica, odnosno da im je poznato da se njegova kćerka tako zove. Svjedokinja Alić Halida je dodatno navela da je s njom putovala često do Višegrada, te da su bile i prijateljice

221. Slijedom navedenog, Vijeće nije prihvatilo tezu odbrane da optuženi *de iure* nema položen vozački ispit⁴³, a o čemu su se izjašnjavali prevashodno svjedoci odbrane Nikolić Milovan, Zečević Milan, Tasić Zoran, Trifković Nenad, Zečević Stanimir, Rosić Željko i Jelisavčić Mihajlo budući da su ga svi akteri predmetnog događaja jasno i nedvosmisleno identifikovali, dok je istovremeno i opštepoznato da mnoga lica, koja ne posjeduju važeću vozačku dozvolu izdanu od strane nadležnog organa, *de facto* znaju upravljati određenom kategorijom motornog vozila, što, nerijetko, nezakonito i čine. Na koncu, optuženi je u GP „Granič“ i radio kao rukovaoc građevinskih mašina, slijedom čega je i prirodno zaključiti da mu upravljanje i motornim vozilom nije aposlutno nepoznata vještina.

222. Vijeće, takođe, određene razlike u iskazima pripisuje njihovoj sveukupnoj sposobnosti opažanja i izražavanja proporcionalnoj datim okolnostima, kao i kulturološkom i patrijahalnom porijeklu. Naime, svedokinje su neprijatni čin silovanja i doživjele prethodno odvojene od svojih ognjišta, nevoljno odvojene od maloljetne djece i ostatka porodice, odvojene od muških članova porodice i time lišene njihove zaštite, te odvedene u nepoznato, bez ikakve mogućnosti izbora, što je svakako izvan uobičajenih ljudskih iskustava.

223. Vijeće isto tako nalazi i da je općepoznato da je kod svih žrtava silovanja primjetna i komponenta stida, o čemu su i oštećene lično govorile, kao i psihoterapeut oštećene RV-5, što je sasvim logično i prirodno, a što istovremeno kod Vijeća, a slijedom sadržaja svjedočenja oštećenih i držanja prilikom svjedočenja, projektuje zaključak da je autentičnost toka i sadržaja događaja u pogledu činjenica koji isti i određuju, očuvana, odnosno da su iste dosljedno i vrlo uvjerljivo ispričale doživljeno. Stoga, za Vijeće nije odlučujuće da je oštećena RV-5, po dužem proteku vremena od predmetnog događaja (2013. godine), otvoreno svjedočila o doživljenom seksualnom nasilju, prvo UG Žene žrtve rata, a potom i u Tužilaštvu BiH.

224. Da je opisano postupanje optuženog, u sebi nosilo diskriminatorску osnovu, to proizilazi iz sveukupnog postupanja kako prema oštećenim u vozilu, te prevashodno prema neposrednoj žrtvi – RV-5. Optuženi se, naime, kritične prilike obratio oštećenoj RV-5 rekavši „sad ćeš da nosiš srpsko dijete“, te „sve muslimanke su nosile srpsku

---

⁴³ O-1 - Uvjerenje MUP-a Republike Srpske, Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, Policijska stanica Višegrad, broj: 11-9/04-222-21/14 od 06.02.2014. godine, slijedom kojeg se potvrđuje da optuženi nema položen vozački ispit ni za jednu kategoriju, niti je imao izdatu vozačku dozvolu

djecu“, svjesno, dakle, manifestujući svoju nakanu da čin silovanja i poduzima samo zbog pripadnosti oštećene drugom narodu i vjeri, protiv kojeg je i bio usmjeren širok i sistematičan napad.

225. Imajući u vidu navedene opšte elemente krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, odnosno da je optuženi u kritično vrijeme kao pripadnik vojske znao za širok i sistematičan napad, te da njegove radnje čine dio tog napada, Vijeće zaključuje da je svjesno iskoristio svoj položaj i ranjivost oštećene kako bi sa njom ostvario seksualni odnos. Dakle, optuženi je u vrijeme izvršenja krivičnog djela znao da oštećena pripada dijelu civilnog stanovništva protiv kog je usmjeren napad, odnosno da je kod iste postojao osjećaj straha za svoju sigurnost i sigurnost članova porodice od kojih je odvojena, koji će je onemogućiti u pružanju bilo kakvog otpora, pa je svjestan takve situacije sa istom ostvario seksualni odnos uz punu svijest da ona na njega nije pristala dobrovoljno, pa je radnjama opisanim u tački 3 osuđujućeg dijela izreke sa direktnim umišljajem, svjesno i voljno, sa nesumnjivim znanjem o karakteru poduzetih radnji, počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti - progon radnjom silovanja.

226. Na ovom mjestu Vijeće napominje da je odbrana, iskazima predloženih i saslušanih svjedoka odbrane, dokazivala da se u kritičnom periodu nije odvijao saobraćaj preko „Starog“ mosta, tj. Mosta Mehmed-paše Sokolovića, osporavajući time činjenične navode optužnice, kao i navode svjedoka Tužilaštva koji su se o tome očitovali, da je optuženi opisane prilike, vozeći od Bikavca ka Crnči, prešao preko mosta vozeći oštećene u vozilu. Isto tako, Vijeće napominje da su gotovo svi svjedoci kako optužbe, tako i odbrane, saglasno navodili da je cestovni saobraćaj preko „Starog“ mosta bio onemogućen, odnosno otežan, te da se preko istog moglo preći pretrčavanjem, ne i motornim vozilom, zbog okolnih snajperskih hitaca. Međutim, svjedoci odbrane Makljenović Miloš i Tasić Zoran su naveli da je zbog toga saobraćaj i bio usmjeren, odnosno da se odvijao preko „Novog“ mosta, a što je saglasno i navodima svjedoka optužbe RV-1 na tu okolnost, zbog čega je Vijeće ovaj činjenični navod našao dokazanim⁴⁴.

---

⁴⁴ U prvobitnoj optužnici od 26.11.2013. godine, u činjeničnom opisu je na odnosnom mjestu, u odgovarajućem padežnom obliku, stajalo „Drinski most“, dok je preciziranom optužnicom od 18.2.2015. godine, navedeno „Novi most“

4. DRUGA NEČOVJEČNA DJELA (Tačka 1 i tačka 4 osuđujućeg dijela izreke)

(a) Tačka 1 osuđujućeg dijela izreke

227. Tačkom 1 osuđujućeg dijela izreke presude (dio tačke 2 izmijenjene optužnice) optuženi je oglašen krivim da je izvršio druga nečovječna djela prema oštećenim Šabanović Salki, Džananović Esadu i Mlinarević Rami, nanijevši pri tom oštećenima snažne fizičke i duševne bolove, dok su tom prilikom Šabanović Salki oštećena četiri zuba.

228. Optuženom se stavlja na teret da je poduzimajući navedenu radnju počinio krivično djelo zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, činjenjem drugih nečovječnih djela slične prirode, učinjenjih u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušavanja zdravlja.

229. Elementi *drugih nečovječnih djela*, koje se optuženom stavlja na teret su sljedeći:

- radnja ili propust težine slične težini ostalih radnji iz člana 172. stav 1. KZ BiH;
- da su ta radnja ili propust prouzrokovali tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili ozljedu, odnosno da predstavljaju težak napad na ljudsko dostojanstvo;
- da su radnju ili propust namjerno izvršili optuženi ili lice odnosno lica za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost.

230. Primjeri nečovječnih djela iz člana 172. KZ BiH u praksi MKSJ su: sakaćenje ili nanošenje teških tjelesnih povreda⁴⁵; premlaćivanje i druge nasilne radnje⁴⁶; nanošenje povreda⁴⁷; teške povrede tjelesnog ili duševnog integriteta⁴⁸; ozbiljan napad na ljudsko dostojanstvo⁴⁹; prisilni rad koji je izazvao tešku duševnu ili tjelesnu patnju ili povredu, ili je

---

⁴⁵ Vidjeti predmet *Kvočka i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 208.

⁴⁶ Ibid, paragraf 208.

⁴⁷ Vidjeti predmet *Kordić i Čerkez*, presuda Žalbenog vijeća MKSJ, paragraf 117.

⁴⁸ Vidjeti predmet *Blaškić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239. Zatim vidjeti predmet *Krstić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 523.

⁴⁹ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 239-240.

radnja predstavljala ozbiljan nasrtaj na ljudsko dostojanstvo⁵⁰; deportacija i prisilno premještanje grupa civila⁵¹; prisiljavanje na prostituciju⁵² i nestajanje ljudi pod prisilom⁵³.

231. Kako bi se procijenila težina nekog djela, nužno je razmotriti sve činjenične okolnosti, a koje se mogu ogledati kroz npr. karakter radnje ili propusta, kontekst u kojem su se oni dogodili, lične prilike žrtve uključujući starost, pol i zdravstveno stanje, kao i fizičke, psihičke i moralne posljedice tog čina za žrtvu. Činjenica da djelo ima dugoročne posljedice može da bude od važnosti prilikom utvrđivanja težine djela⁵⁴.

232. *Mens rea* za nečovječna djela iz ovog člana zadovoljen je kada je počinitelj u trenutku činjenja ili nečinjenja imao namjeru da nanese tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili da izvrši težak napad na ljudsko dostojanstvo žrtve, ili ako je znao da će to njegovo činjenje ili nečinjenje vjerovatno prouzrokovati tešku tjelesnu ili duševnu patnju ili teški napad na ljudsko dostojanstvo i ponio se sa bezobzirnom nepažnjom prema tome⁵⁵.

233. Imajući u vidu da je tačkom 1 osuđujućeg dijela izreke optuženi ostvario obilježja krivičnog djela zločini protiv čovječnosti progonom drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode i drugim nečovječnim djelima, Vijeće napominje da se na ovom mjestu referira na činjeničnu i pravnu elaboraciju iznesenu u okviru prvog dijela tačke 1 (drugo teško oduzimanje fizičke slobode) kada je utvrdilo postojanje svih elemenata i radnji optuženog u okviru navedenog djela, kao i šireg konteksta tog događaja, slijedom čega će se u ovom dijelu, kako bi izbjeglo nepotrebno ponavljanje, baviti činjeničnom osnovom koja glasi: *“...nakon čega su vojno sposobne civile Bošnjake iz pomenutih sela, bez ikakvog pravnog osnova, zatočili na spratu Osnovne škole u Orahovcima u opštini Višegrad, a potom u toku noći u prizemnoj prostoriji škole zajedno sa P.M. i T.N. udarao zatočenike Šabanović Salku, Džananović Esada i Mlinarević Ramu, tako što su ih udarali rukama i nogama po glavi, usljed kojih udaraca su zatočeniku Šabanović Salki oštetili četiri zuba, nanijevši pri tom oštećenima snažne fizičke i duševne bolove”*.

234. Na predmetne okolnosti svjedočili su Šabanović Salko, Cero Jasmin, RV-7 i Ajanović Remzija.

---

⁵⁰ Vidjeti predmet *Naletilić i Martinović*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragrafi 271, 289, 303.

⁵¹ Vidjeti predmet *Kupreškić i dr.*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 566.

⁵² Ibid, paragraf 566.

⁵³ Ibid, paragraf 566.

⁵⁴ Vidjeti predmet *Vasiljević*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 235. Zatim vidjeti predmet *Blaškić*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 243.

⁵⁵ Ibid, paragraf 132.

235. Svjedok Šabanović Salko je u svom iskazu potvrdio da je kritične prilike doveden, a potom i zatočen u OŠ u Orahovcima, kao i da su s njim u školi bili i Džananović Esad i Mlinarević Ramo. Takođe, potvrdio je da je, u vrijeme dok je kritične prilike udaran u jednoj od učionica navedene osnovne škole, da se u toj istoj prostoriji nalazio i optuženi. Inače, kako je to i ranije u presudi navedeno, oštećeni Šabanović Salko i optuženi su bili radne kolege u GP „Granit“. Međutim, upitan da decidno odgovori ko ga je udario kritične prilike u učionici, svjedok je naveo da ga je prvi počeo uradati Pantelić Miloš, ne želeći da nastavi dalje samoincijativno ko ga je još, osim Pantelića, udario. Na pitanje tužioca zašto ne želi otvoreno da kaže ko ga je još udario, svjedok je rekao „... ja znam ko udara. ... Neću da kažem, nisam tražio ni odštete ni ništa. Ja sam zahvalan što sam ost'o živ, a ko je sve udar'o, oni znaju“, dodavši da ga je udaralo više lica. Isto tako, svjedok je rekao da mu niko nije prijetio ili nešto slično, ali da kad je podnio u Višegradu zahtjev za povratak, rečeno mu je „ti naše ljude zatvaraš“. Nakon što mu je tužilac ukazao na razliku u njegovom iskazu u odnosu na iskaze iz istrage (T-3, uvedena i kao dokaz O-20)⁵⁶, gdje je svjedok izjavio (Zapisnik SIPA-i od 10.05.2012. godine), str. 6, parag. 9: „...nakon nekih možda pet do deset minuta u učionicu je ušao moj radni kolega Vitomir Racković zvani Vito, te je odmah u ulasku rekao da je sigurno da ja imam oružje i da sam ga dao sinovima kada sam ih poslao od kuće i da me na silu treba natjerati da priznam. Odmah nakon ovih njegovih riječi prvi me je šakom udario Pantelić Miloš, a nakon njega počeli su me udarati Nenad i Vito“, na šta je svjedok pred Sudom odgovorio „ovo je tačno“. To udaranje je trajalo 15 do 20 minuta, najviše su ga udarali po glavi. Nakon tog udaranja, izveli su ga iz te prostorije, da bi ga u drugom navratu opet izveo Pantelić, pitavši ga je li se predomislio. U toj prostoriji se nalazio ponovo optuženi. Nakon što su ga pitali je li se predomislio, i nakon što im je odgovorio da nije, opet su ga počeli udarati (svjedok navodi da su kritične prilike tražili da im da određene informacije u smislu ko je oružje dovezio kamionom, ko je u selu zadužio oružje i sl). Naveo je da je vidio ko ga je udario i te prilike, ali navodi „...ne interesuje me ko je mene udar'o više“, dodavši da ga je udario ko je htio. To udaranje je trajalo 10 do 15 minuta. Od tih udaraca su mu izbijena četiri zuba. To udaranje je pokušao spriječiti Trifković Momčilo, a potom i njegov brat Boško. Trifković Boško je rekao „...šta ste navalili na njega, vidiš da je bijeda“, dok je reakcija njegovih vinovnika bila „Ti braniš zelenu beretku“. Potom je došao njegov

---

⁵⁶ Zapisnik o saslušanju svjedoka Šabanović Salke, Državna agencija za istrage i zaštitu broj 17-04/2-04-2-39/08 od 17.01.2008. godine i Zapisnik o saslušanju svjedoka Šabanović Salke, Državna agencija za istrage i zaštitu broj 16-13/3-1-132/12 od 10.05.2012. godine

brat Boško, takođe rekavši „šta ste se napili,.. što tučete toga čovjeka“. Nakon toga su ga prestali tući i svjedok je izveden iz te prostorije.

236. Tokom ispitivanja svjedoka Šabanović Salke, odbrana mu je predočila i dokaz O-17⁵⁷, rekavši da svjedok nije kritične prilike spomenuo da su mu ispala četiri zuba, na šta je svjedok odgovorio rekavši da ga niko za povrede nije ni pitao. Tužilac je te prilike replicirao rekavši da je na str.2 navedene izjave svjedok spomenuo maltretiranje-tuču od strane Pantelića, Tanaskovića i optuženog, dok je u osvrtu na materijalne dokaze odbrane dodatno naveo i da predmetna izjava nije ni uzeta od strane ovlaštenog službenog lica u istrazi.

237. Slijedom navedenog prigovora, neovisno od prirode prigovora odbrane, Vijeće napominje da se u konkretnom slučaju radi o izjavi koja nije uzeta u skladu sa procesnim odredbama tada važećeg ZKP-a, dakle, i ne radi se o izjavi iz istrage, slijedom čega se ista i ne može smatrati zakonitom, zbog čega je Vijeće nije ni uzimalo u obzir prilikom ocjene iskaza ovog svjedoka.

238. Nadalje, ovom svjedoku su tokom ispitivanja predočene i izjave O-18 do O-21, pri čemu je svjedok u najranijoj izjavi koja je uzeta 17.1.2008. godine (O-21), rekao da je imao problema nakon svjedočenja u predmetu Tanasković Nenad, obzirom da mu je prethodno bila odobrena donacija za povratak, koja je potom opozvana, pa mu se tako, nakon što je po tom osnovu otišao u opštinu, službenica obratila riječima „Kako te nije stid da se vratiš nakon svjedočenja!“ Po ocjeni Vijeća, ovakav postupak prema svjedoku daje objašnjenje za nedosljednosti, a o čemu je svjedok govorio i pred Sudom kojom prilikom je svjedok pred Sudom ustvrdio da je tačno ono što je rekao u izjavi T-3, odnosno O-20, a čiji sadržaj je i naprijed u okviru parag. 235 naveden.

239. Svjedok Cero Jasmin, je u svom iskazu naveo da je istu večer, kada je doveden u OŠ u Orahovcima, „u prolazu“, pred školom, vidio optuženog, navodeći da su ga inače svi zvali po nadimku, „Vito“ Racković. Sa svjedokom je u školu kritične prilike doveden i RV-7. Po dolasku pred školu, svjedoku, svjedoku RV-7 i Kešmer Salku su srpski vojnici naredili da uhvate i donesu im tri jagnjeta, što su i učinili. Naveo je i da su svi Bošnjaci koji su dovedeni tada u školu, bili smješteni zajedno u jednu učionicu, ispred koje se

---

⁵⁷ O – 17 – Izjava svjedoka Salke Šabanović, MUP-a Centar službe bezbjednosti, Sektor SDB Goražde, broj: 03-41/94 od 10.01.1994. godine

nalazio stražar koji ih je čuvao. U toku noći, izvodili su Šabanović Salka, na kojem je, po povratku primijetio vidljive tragove krvi u predjelu glave. Naveo je da su na isti način izvođeni i Mlinarević Ramo i Džananović Esad.

240. Svjedok RV-7 je potvrdio da su po dolasku pred školu, odvojili njega, njegovog brata, svjedoka Cero Jasmina i još jednu osobu da uhvate jagnjad. Kada je svjedok uhvatio jedno jagnje, optuženi mu se obratio rekavši da je uhvatio mršavo jagnje, da će klati njeg (svjedoka) umjesto jagnjeta, nakon čega je svjedok otišao da uhvati deblje jagnje. Potvrdio je nadalje da su u školu dovedeni i Džananović Esad i Ajanović Remzija. Dok je svjedok pred školom pekao na ražnju uhvaćenu jagnjad, gladajući s vana, u učinioci škole, koja se nalazila u prizemlju, vidio je optuženog, Tanasković Nenada, jednog od braće Pantelić (Uroša ili Miloša), dodavši da se radilo o mlađem bratu, te 2-3 nepoznata vojnika, naglasivši da je jedan vojnik stajao ispred učionice. Vidio je i kad je u učionicu uveden Džananović Esad, a potom je čuo i njegove jauke. Dodao je da nije vidio udaranje oštećenog Džananovića, ali da je sutradan vidio vidne podlive na njegovom licu, zbog čega mu je stavljao obloge na oči, dodavši da su mu oči bile zatvorene od udaraca. Potom je naveo da je kritične prilike čuo i jauke Mlinarević Rame, rekavši da nije vidio njegovo uvođenje u učionicu. Nadalje je naveo i da mu je Mlinarević Ramo, sutradan, dok su ih zajedno vodili iz Orahovaca ka kasarni Uzamnica, rekao da je uveden u učionicu u prizemlju i da je tučen. Mlinarević mu nije rekao ko ga je udarao kritične prilike. Vezano za udaranje Šabanović Salke, svjedok je naveo da je krišom, dok je ispred škole pekao jagnjad, kad mu je od strane vojnika naređeno da ide po vodu, vidio da je u istoj učionici tučen i Šabanović Salko. Ujutro je, osim Džananović Esada, vidio i Šabanović Salku i Mlinarević Ramu, ali naglašava da je Džananović imao daleko veće povrede.

241. Svjedok Ajanović Remzija je potvrdio da su s njim kritične prilike u OŠ u Orahovcima boravili i Šabanović Salko i Džananović Esad. Naveo je da su ih izvodili jednog po jednog i ispitivali, a neke su i tukli. Među osobama koje su bile tučene naveo je Šabanović Salka i Džananović Esada, dodavši da njega (svjedoka) kritične prilike niko nije udarao. Opisujući izgled Šabanović Salke nakon što je pretučen, naveo je da je bio crn i da je imao dosta fleka na licu, te da Džananović Esada i dan danas nema živog.

242. Slijedom iskaza navedenih svjedoka, Vijeće je, prije svega utvrdilo da se optuženi na lokalitetu OŠ, odnosno u prostorijama OŠ u Orahovcima nalazio u kritično vrijeme, dakle, u vrijeme dok su se kritičini događaji o kojima su svjedoci i svjedočili događali. Isto tako, Vijeće je utvrdilo da su se u isto vrijeme u školi nalazili i sva tri oštećena – Šabanović Salko, Džananović Esad i Mlinarević Ramo, kao i svjedoci RV-7, Ajanović Remzija i Cero Jasmin. Isto tako, svjedoci su saglasni u kazivanju da je kritične prilike u školi tučen svjedok Šabanović Salko, pri čemu je svjedok Šabanović opisao i koje je tačno povrede zadobio, te ko su vinovnici njegovog stradanja. Svjedoci Ajanović Remzija i RV-7 su potvrdili da je Šabanović Salko tučen, kao i da je ujutro imao vidno povrede u predjelu lica.

243. Svjedok Šabanović Salko je na izvjestan način reterirao u iskazu pred Vijećem u odnosu na iskaz u istrazi, pri tome napominjući da je on zahvalan što je živ, ne želeći otvoreno reći da je u njegovom udaranju učestvovao i njegov prijeratni kolega – optuženi, međutim, nakon što ga je tužilac suočio sa njegovim iskazom u istrazi, prevashodno po pitanju načina učestovanja optuženog u istom, kada je svjedok izjavio da ga je prvo počeo udarati Pantelić Miloš, a nakon njega i Nenad i „Vito“, svjedok je potvrdio da je to tačno. Izmjenu iskaza svjedoka na način kako je navedeno, Vijeće ne pripisuje stvarnoj, objektivnoj namjeri svjedoka da pred Sudom mijenja iskaz na način da je zapravo tačno da optuženi uopšte nije ni učestvovao u njegovom maltretiranju, već određenim vanjskim uticajima neovisnim od volje svjedoka, budući da je pri tome izjavio i da je on imao probleme kad se prijavio za povratak u Višegrad, kada mu je rečeno da „on zatvara njihove ljude“, obzirom da je i nekim drugim predmetima svjedočio u svojstvu svjedoka optužbe. Isto tako, posmatrajući njegovo ponašanje u sudnici, sklanjanje pogleda i sam način odgovora na pitanje prilikom identifikacije optuženog kao jednog od njegovih vinovnika, te obrazloženja koje pri tome daje, Vijeće je i više nego ubijeđeno da svjedok na izvjestan način potiskuje pravu istinu, kako i ubuduće ne bi imao određene probleme prilikom dolaska na prijeratno ognjište. Ovakvo poimanje iskaza svjedoka, po ocjeni Vijeća, upravo ide u prilog zaključku da je njegovo kazivanje o ulozi optuženog u istrazi smjelo, autentično i dosljedno samom događaju o kojem je i svjedočio, pri čemu je i sam, nakon što mu je tužilac ukazao na tu odlučnu raziku u odnosu na iskaz u istrazi, izjavio da je tačno ono što je rekao u istrazi.

244. Nadalje, da su kritične prilike udarani i Mlinarević Ramo i Džananović Esad, saglasno su svjedočili svjedoci Cero Jasmin i RV-7, a na okolnost udaranja Džananović Esada i Ajanović Remzija, pri čemu je za navedene svjedoke zajedničko da su u isto

vrijeme bili zatvoreni u OŠ u Orahovcima i to upravo u vrijeme kada su se udaranja oštećenih Džananović Esada i Mlinarević Rame i desila. Pri tome je svjedok Cero Jasmin u svom iskazu naveo da su u toku noći, prvu noć po dolasku u OŠ, izvođeni i udarani Šabanović Salko, na kojem je, po povratku primijetio vidljive tragove krvi u predjelu glave, kao i da su na identičan način izvođeni i udarani Mlinarević Ramo i Džananović Esad. Isto tako, svjedok RV-7, za vrijeme dok se nalazio ispred škole, vidio je uvođenje u učionicu u prizemlju Džananović Esada, i čuo je njegove jauke, a ujutro je vidio podlive po licu oštećenog Džananovića, navodeći da mu je on lično stavljao obloge po očima, jer su mu oči bile zatvorene od udaraca. Takođe, svjedok RV-7 je vidio udaranje oštećenog Šabanović Salke, pri čemu je i sam oštećeni Šabanović potvrdio svoje stradanje kritične prilike, a čuo je i jauke od Mlinarević Rame, dok mu je ujutro oštećeni Mlinarević potvrdio da je udaran u učionici u prizemlju. Svjedok RV-7 je ujutro na svim oštećenim vidio vidljive povrede u predjelu lica, napomenuvši da su povrede Džananović Esada bile daleko veće.

245. Nadalje, kada je u pitanju uloga i postupanje optuženog kritične prilike, potvrdu iskazu svjedoka Šabanović Salke daje upravo svjedok RV-7 koji je s vanjske strane OŠ, gledajući u pravcu učionice koja se nalazila u prizemlju, u unutrašnjosti učionice, i to u vrijeme kada je vidio da je uveden Džananović Esad, nakon čega je potom čuo i njegove jauke, među ostalim licima koja je naveo, vidio upravo optuženog. Isto tako, to je ista učionica u koju je uveden i tučen oštećeni Šabanović Salko, kao i učionica iz koje je čuo jauke oštećenog Mlinarević Rame, koji je ujutro svjedoku RV-7 i potvrdio da je u toku noći i izvođen u učionicu u prizemlju.

246. Vijeće je u potpunosti poklonilo vjeru iskazima navedenih svjedoka nalazeći da su isti u bitnom saglasni. Iskaze navedenih svjedoka Vijeće je ocijenilo i objektivnim i kompletnim, pri tome nalazeći i da svjedoci, koji su među vinovnicima identifikovali i optuženog, i ne terete istog više od objektivno doživljenog, slijedom čega Vijeće nalazi da je kao takvo dostatno da se, isključujući svaku razmnu sumnju, optuženi oglasi krivim za predmetnu inkriminaciju.

247. I svjedok odbrane Trifković Boško je u svom iskazu potvrdio da su civili Bošnjaci dovedeni u OŠ u Orahovcima, s tim da on navodi da je za njihovo dovođenje saznao sutradan, nakon što su muslimani već bili dovedeni u školu, istovremeno navodeći da je on sa svojom grupom vojnika u školu došao naveče, kad je već pao mrak. Naveo je i da im je njegov brat odnosio hranu, ali da mu nije spominjao da je iko tučen ili nešto slično.

Po pitanju uloge optuženog, naveo je da optuženi uopšte tada nije bio prisutan u OŠ, odnosno da je vidio kada se optuženi sa svojom grupom vratio, navodeći da optuženi uopšte nije ni dolazio do škole u Orahovcima. Svjedok je naveo i da je ovim događajima prethodio pretres terena na području Holijaka, navodeći da su vojnici, među njima i svjedok, postupali po naredbi da se izvrši pretres terena, da se oduzme oružje kako se ne bi palile srpske kuće, odnosno da „komšije ne bi dirale komšije”. U toj grupi, nalazilo se oko 20 vojnika, među njima i svjedok, dok navodi da taj dan optuženi nije ni pripadao toj grupi koja je vršila pretres terena. Vezano za zadatak svjedokove grupe u vezi sa selom Orahovci, naveo je da je bio zadatak da se uspostavi linija, da se oslobodi putna komunikacija, da ne bi muslimani prolazili tim putem, naglasivši da nije bila nikakva naredba u vezi sa civilima, kao da on nije ni vidio da je iko muslimane tada izgonio iz kuća.

248. I svjedok odbrane Mirković Nenad je potvrdio da su u OŠ u Orahovcima dovedeni ljudi, te da su sutradan pušteni. Navodi da je saznao od kuhara – Trifković Momčila da su ljudi dovedeni u školu, dodavši da on (svjedok) u školu nije ni ulazio, te da se kritičnog dana nalazio na udaljenosti 150-200 m od iste. Jednako kao i svjedok Trifković Boško, i ovaj svjedok navodi da optuženi taj dan uopšte nije ni bio u Orahovcima, već da se nalazio u Donjoj Lijesci. Naveo je i da mu je kuhar Trifković Momčilo rekao da je u školi vidio Pantelić Miloša, ali mu nije rekao da je vidio i optuženog.

249. Vijeće je našlo iskaz ovih svjedoka vjerodostojnim samo u dijelu koji je potkrepljujući iskazima dovedenih civila, obzirom da su *de facto* potvrdili da su civili i dovedeni u OŠ u Orahovcima. Međutim, nalazeći da svjedoci svakako imaju lični interes da se zaštite od samoinkriminiranja u vezi sa predmetnim događajem, odnosno da olakšaju procesni položaj optuženog u čiju korist i svjedoče, to Vijeće nije poklonilo vjeru dijelu iskaza u kojem navode da civili nisu ni maltretirani, odnosno da optuženi uopšte nije ni dolazio na lokalitet OŠ u Orahovcima. Naime, ovakvo kazivanje svjedoka Vijeće nalazi neautentičnim i unaprijed iskonstruisanim, obzirom da isto nije saglasno iskazima svjedoka koji su optuženog kritičnog dana jasno i nedvosmisleno identifikovali, precizno se određujući po pitanju njegove uloge i ponašanja kritične prilike kao i specifičnog obrasca obraćanja, te konačno ocjenivši iskaze svjedoka Tužilaštva objektivnim, cijeneći da isti ne terete optuženog više od objektivno doživljenog. Iskaz svjedoka Mirković Nenada Vijeće nalazi u jednom dijelu i nelogičnim, budući da je isti prvobitno rekao da je zatvorenim u školu išao samo kuhar (Trifković Momčilo), odnoseći im hranu, dok u

nastavku govori da mu je kuhar rekao da je u školi vidio i Pantelić Miloša, ali da mu nije spomenuo da je vidio optuženog.

250. I svjedoci odbrane Đurić Želimir, Ninković Momir i Zečević Stanimir su se izjašnjavali na ove okolnosti. Svjedok Đulić Želimir je izjavio da je 31.5.1992. godine po dobivenom zadatku išao u OŠ u Orahovcima, a zadatak se sastojao u tome da zatvorene Bošnjake, za koje su dobili informaciju da se nalaze u školi, puste kući. Po dolasku u školu, zatiče s kolegama 15-20 Bošnjaka u učionici. Dodaje da na njima nije vidio tragove nasilja. Navodi da je vidio jagnječe pečenje u školi kirtične prilike. Ninković Momir je, takođe, išao u Orahovce po naređenju da se zarobljeni ljudi, koji su se nalazili u školi, oslobode. Kada je vidio zarobljene, njegov dojam je da su izgledali „izbezumljeno“. Radilo se o 30-ak muslimana-muškaraca i žena, sa područja Osojnice do Orahovaca, svi su bili u civilu, nenaoružani. I ovaj svjedok navodi da na njima nije primijetio tragove nasilja. Takođe je spomenuo da je vidio da su se ispred škole pekla jagnjad.

251. Svjedok odbrane Zečević Stanimir je u svom iskazu naveo da je njegova jedinica (4. četa), krajem maja ili početkom juna 1992. godine, išla ka Orahovcima. Opisujući kako je to izgledalo, naveo je da su se rasporedili u tri grupe – jedna grupa je išla prema Kaberniku, druga prema Holijacima, a treća prema Orahovcima. Dogovor je bio da se sve tri grupe sastanu u Orahovcima, i sastale su se pred prodavnicom u Orahovcima. Svjedokova grupa je išla pješke taj dan. Pred prodavnicom u Orahovcima je vidio optuženog. Navodi da njegova grupa nije ni dovodila civile, već da je dolaskom pred prodavnicu zatekao petnaest civila. Prepoznao je jednog iz Osojnice, radio je u Domu zdravlja. Taj dan, pred mrak, muslimanski civili su dovedeni u školu o Orahovce. Taj zadatak je četi izdao komandir čete, on ih je rasporedio, a zadatak se sastojao u tome da ljude (Bošnjake) „pomjere“ u OŠ, da nikog ne diraju, a ako se nađe oružje, da se isto oduzme. Naveo je da je taj dan, navedeni zadatak, izuvažavala samo njegova - (4.) četa. Po dolasku pred školu, vojnici su pekli jagnjad. Te prilike nije primijetio nepoznate vojnike. Svjedokova grupa, sa kojom je došao na lokalitet Orahovaca, došla je na udaljenost na oko 50 m od škole i odmah su nastavili linijom iza škole, ka drugoj liniji, a neki vojnici su ušli u školu. Civilni su u školi ostali jednu noć, i sutradan su pušteni, pustila ih je milicija (policija). Naveo je da je optuženog kritičnog dana vidio samo pred prodavnicom, ne i kasnije.

252. Slijedom iskaza svjedoka Đurić Želimira, Ninković Momira i Zečević Stanimira, a što je saglasno i nesporednim žrtvama-svjedocima Tužilaštva koji su se na iste okolnosti

očitovali, Vijeće je ustanovilo da je oko 20 civila dovedeno u OŠ u Orahovcima, gdje su proveli jednu noć, nakon čega su sutradan pušteni. Svjedok Zečević Stanimir, koji je i učestvovao kritičnog dana u čišćenju terena, za koji svjedok navodi da se zvalo „pomjeranje civila“, je vidio optuženog kritične prilike pred prodavnicom u Orahovcima, gdje se tada sastao sa preostale dvije grupe (dakle, u jednoj od te dvije preostale grupe, imajući u vidu da je znao da treba doći pred prodavnicu, što je i učinio, je bio i optuženi). Ovakvo kazivanje je saglasno iskazima svjedoka Tužilaštva, kojima je Vijeće i poklonilo vjeru. Međutim, Vijeće ne prihvata dio iskaza svjedoka koji navode da se optuženi nije ni nalazio pred OŠ, iz razloga što, objektivno, svjedok koji se najdecidnije o tom i očitovao, njegov saborac, se na tom lokalitetu nije dalje ni zadržavao, već je sa svojom grupom otišao dalje na drugu liniju. Međutim, decidnu potvrdu prisustva optuženog kako pred prodavnicom, a zatim pred školom, a potom i u školi, daju upravo preživjeli oštećeni (RV-7, Šabanović Salko i Cero Jasmin), kojima je Vijeće poklonilo vjeru. Iskazi svjedoka optužbe i odbrane, koji su se na ove okolnosti očitovali, saglasni su i u pogledu veoma upečatljivog detalja koji su naročito svjedoci RV-7 i Cero Jasmin opisali do u tančine, a to je da su se kritične prilike pred školom prekla jagnjad, dok je iskaz svjedoka Zečević Stanimira saglasan i kazivanju svjedoka Cero Jasmina, RV-7 i Šabanović Salka o odlascima na područje Orahovaca pješke i tamićem, kao i sastajanja na lokalitetu prodavnice u Orahovcima, prije nego su se zatim zaputili ka OŠ u Orahovcima.

253. Nakon što je okolnosti predmetnog slučaja stavilo u okvire elemenata drugih nečovječnih djela, Vijeće je zaključilo da je postupanje optuženog prema oštećenim Šabanović Salki, Džananović Esadu i Mlinarević Rami, uz opisane sveukupne okolnosti dešavanja kritične prilike (činjenica da se radilo o civilima koji su, prethodno, prisilno dovedeni u školu i zatvoreni, bez ikakvog valjanog pravnog osnova, u ambijent u kojem su se osjećali nezaštićeno i u kojem su bili lišeni ikakve mogućnosti slobodnog izbora, koji su *de facto* usto bili u stalnom strahu za vlastiti život i život najbližih članova porodice), izazvalo veliku patnju odnosno ozbiljne fizičke, a prevashodno psihičke patnje, te da je kao takvo doseglo prag slične težine ostalih taksativno nabrojanih djela iz člana 172. stav 1. KZ BiH. Jedinu preživjeli oštećeni – Šabanović Salko, opisao je sveukupnu atmosferu haosa i beznađa u kojoj se našao u kojoj je i optuženi uzeo aktivno učešće, pri tome opisavši fizičke povrede koje je od preživjelog udaranja pretrpio, dok su se na okolnost vrste i intenziteta povreda ostala dva oštećena – Mlinarević Rami i Džananović Esadu očitovali svjedoci RV-7, Cero Jasmin i Ajanović Remzija, koji su se u isto vrijeme sa njima nalazili zatočeni u OŠ u Orahovcima.

254. Takođe, ocjenu da se u konkretnom radi o povredi psihičkog integriteta žrtve, Vijeće nije temeljilo isključivo na subjektivnoj percepciji djela od strane svjedoka koji su se na te okolnosti i očitovali, već se rukovodio objektivnim kriterijima koji se ogledaju u činjenici da je djelo usmjereno prema nezaštićenim osobama, kod kojih je intenzitet straha dodatno naglašen konstantnom atmosferom neizvjesnosti i beznađa u kojoj su se našli, što je optuženom moralo biti poznato, odnosno da je djelo koje je u ovakvim okolnostima poduzeo, bilo obuhvaćeno njegovom sviješću o mogućim posljedicama njegovih postupaka na povredu psihičkog integriteta žrtve.

255. Pri navedenom Vijeće se rukovodilo i praksom MKSJ prema kojoj patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne.⁵⁸

256. Vijeće je zaključilo da je opisano postupanje optuženog imalo u sebi diskriminirajuću osnovu po kriteriju nacionalnosti i vjere, budući da je, oslanjanjem na izvedene dokaze, i utvrdilo da je optuženi opisane radnje i poduzeo samo zato što su njegove komšije Bošnjaci – muslimani.

257. Vijeće nalazi da su opisani uslovi i sveukupna atmosfera u kojoj se predmetni događaj odigrao, namjerno stvoreni i usmjereni na nanošenje velike patnje i ozbiljnih psihičkih ili fizičkih povreda te rušenje psihičkog integriteta žrtava, do čega je u konačnici i došlo, a u kojim događajima je i optuženi uzeo aktivno učešće, slijedom čega su se, u postupanju optuženog stekla obilježja inkriminacije iz člana 172. stav 1. tačka h) (progon) drugim nečovječnim djelima iz tačke k) iste odredbe KZ BiH.

258. Na ovom mjestu Vijeće napominje da , slijedom iskaza svjedoka, proizilazi da su oštećeni Džananović Esad i Mlinarević Ramo, nakon boravaka u OŠ u Orahovcima, odvedeni u Kasarnu Uzamnica, odnosno u pravcu Donje Lijeske gdje su svjedoci potvrdili da se nalazila Vojna komanda VRS, nakon čega se Mlinarević Rami gubi svaki trag, dok je tijelo oštećenog Džananović Esada pronađeno i ekshumirano na lokalitetu Slap u opštini Žepa.

---

⁵⁸ Vidjeti predmet *Krnojelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 131.

(b) Tačka 4 osuđujućeg dijela izreke

259. Tačkom 4 osuđujućeg dijela izreke (tačka 6 izmijenjene optužnice), optuženom je stavljeno na teret da je radnjama bliže opisanim u izreci, počinio progon drugim nečovječnim djelima prema oštećenom Berberović Ademu.

260. Naime, optuženom je oglašen krivim da je „*Dana 15. avgusta 1992. godine u selu Gornja Lijeska u opštini Višegrad u Osnovnoj školi, a nakon što je civil Berberović Adem, u toku noći između 14. i 15. avgusta 1992. godine, prilikom povratka iz Međeđe na lokalitetu Kopito iznad sela Kočarim, koje je bilo pod kontrolom IV čete Višegradske brigade, zarobljen od strane srpskih vojnika i doveden u pomenutu školu, obučen u vojnu uniformu, zajedno sa P.M. i još nekoliko neidentifikovanih pripadnika srpske vojske učestvovao u ispitivanju i premlaćivanju civila Berberović Adema, tako što je oštećenog Berberović Adema prilikom ispitivanja o naoružavanju bošnjačkog stanovništva, broju vojnika i koliko su donijeli dinamita, udarao šakama po glavi i stomaku, pod bradu mu stavio nož čija je dužina oštrice oko 30 cm, govorio mu da će ga zaklati i opsovao mu balijsku majku, usljed kojih udaraca se oštećeni Berberović Adem onesvjestio, te i danas ima posljedice po vid na lijevo oko i probleme sa disanjem, nanijevši mu pri tom snažne fizičke i psihičke bolove*”.

261. Na predmetne okolnosti svjedočio je oštećeni Berberović Adem, te svjedok Nuhanović Nesib.

262. Svjedok Berberović Adem je u svom iskazu potvrdio da se kritične prilike, zajedno sa još nekim komšijama Bošnjacima, vraćao iz Međeđe, na kojem lokalitetu je zbog sigurnosti ostavio svoju porodicu. Naveo je da je, prethodno, bila izdana naredba da se žene, djeca i stariji izmjestu u Džankiće, koji se nalaze u blizini Kočarima, nakon čega bi stanovništvo preko Međeđe odlazilo u Goražde. Tada je bio nenaoružan, u civilnom odijelu, i na lokalitetu Gornje Lijeske upao je u zasjedu srpske vojske, kojom prilikom je ranjen u lijevu nogu. Ujutro je, 15.8.1992. godine, pronađen od strane srpske vojske na tom lokalitetu, među kojim vojnicima je prepoznao Pantelić Miloša, Zečević Gorana, Rajak Novu, te Racković Vitomira. Stavili su ga na šatorsko krilo i tako su ga vukli do OŠ u Gornjoj Lijesci. Putem do škole, dok su ga vukli neravnim putem preko kamenja, trpio je velike bolove, nakon čega mu je jedan od vojnika stavio zavoj u usta da se ne dere. Gorovili su mu da se dere kako bi ga “njegovi” čuli.

263. Po dolasku u OŠ, uveli su ga u jednu prostoriju, gdje su ga počeli ispitivati, a potom i udarati. Ispitivali su ga Pantelić Miloš i Racković Vitomir. Inače je naveo da je poznavao Pantelića jer je s njim išao u školu, a sa Rackovićem je radio u "Granit"-u. Racković Vitomir ga je ispitivao o broju vojnika, o naoružanju, koliko su donijeli dimamita iz "Granit"-a (dodavši da je stanovništvo iz svjedokovog sela pretežno i radilo u "Granit"-u, u kojem se dinamit i koristio u okviru građevinskih radova u kamenolomima). Potom su počeli da ga udaraju. Prvo ga je počeo tući Pantelić Miloš "boks"-om, u predjelu lica, usljed čega mu je oštećeno lijevo oko. Potom mu je Pantelić nožem isjekao odjeću. Zatim ga je počeo udarati "boks"-om Racković Vitomir, psujući mu balijsku majku. Udarao ga je u predio glave i stomaka od kojih udaraca je trpio bolove. Udaranju su se pridružili i ostali koji su se na tom mjestu nalazili, usljed čega se svjedok četiri puta onesvijestio, nakon čega su ga polijevali vodom kako bi došao sebi. Udaranje je trajalo 2-3 sata. U jednom trenutku mu je Racković Vitomir stavio nož pog grlo, dužine sječiva oko 30 cm, govoreći mu da će ga zaklati, te da prizna koliko su donijeli dinamita. Nakon što se vojnicima neko obratio rekavši im da izađu iz prostorije, u tu prostoriju došao je Pantelić Uroš, Milošev brat, i donio je svjedoku vode i pokrio ga je nekim ćebetom preko leđa. Svjedok navodi da je tada bio go, neobučen, bez donjeg veša na sebi, usljed čega je "drht'o k'o prut". Dodaje da je to bila Uroševa dobra osobina, koju mu nikad ne može zaboraviti, te da ga vidi da bi ga "privio na ranu". Nakon toga ga je Pantelić Miloš, prethodno zavezavši žicom ruke i noge, stavio na transporter, govoreći mu sa kojeg mosta želi da ga baci – sa Starog ili Novog, na šta mu je svjedok odgovorio da mu je svejedno. Izjašnjavajući se na okolnost posljedica usljed pretrpjelih udaraca, naveo je da na lijevo oko nikako ne vidi, te da ima problema sa disanjem, teško diše.

264. Tokom unakrsnog ispitivanja, svjedoku je predložena izjava O-11⁵⁹, u odnosu na koju je svjedoku predloženo da optuženog nije spomenuo među licima koja su ga u šumi zarobila i odvela u OŠ u Gornju Lijesku, na šta je svjedok rekao da je tu izjavu dao u predmetu Lukić Milan i Sredoje, te da tada nije ni bilo govora o optuženom, ali da ga je svejedno prepoznao među osobama koje su ga kritične prilike privede. Međutim, imajući u vidu da se činjeničnim okvirom optužnice optuženom nije ni stavljalo na teret da je učestvovao u lišenju slobode oštećenog, već da su ovim događajem bile obuhvaćene saizvršilačke radnje optuženog u okviru drugih nečovječnih djela, za koje radnje ga je

---

⁵⁹ O-11 - Izjava Adema Berberovića, data istražitelju Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju od 24.10.1997. godine, ovjeren od strane ICTY

Vijeće i oglasilo krivim, to se neće ni baviti iscrpnom analizom po pitanju navedene razlike u iskazu svjedoka, nalazeći da bi ista, imajući u vidu činjeničnu osnovu ovog predmeta, bila suvišna i irelevantna.

265. Svjedoku Berberović Ademu je predočena i izjava O-12⁶⁰. Imajući u vidu da se radi o izjavi koja je dana CSB-u 1994. godine, u odnosu na koju nije primijenjena procedura u skladu sa tada važećim procesnim zakonom, slijedom čega ista ne predstavlja izjavu iz istrage u smislu člana 273. stav 1. ZKP BiH, Vijeće se neće ni upuštati u dalju elaboraciju po tom osnovu.

266. Svjedok Nuhanović Nesib je potvrdio da je u noći 14/15.8.1992. godine, na lokalitetu mjesta Kopito, iznad Kočarima, bila zasjeda nad oko 50 civilia Bošnjaka koji su se vraćali iz pravca Međeđe, u kojoj zasjedi je poginula njegova sestra Nuhanović Šemsija. U toj zasjedi je presretnut i Berberović Adem. Berberović Adem je te prilike bio u civilu, kao i svi Bošnjaci, i bio je nenaoružan. On nije vidio momenat pogibije njegove sestre, jer su se svi civili Bošnjaci, kad su upali u zasjedu, razbježali radi sigurnosti. Kasnije je saznao da mu je sestra poginula kritične prilike, a to mu je potvrdio i Berberović Adem kada je s njim o tom događaju razgovarao kada ga je krajem 1996. i 1997. godine sreo na Grbavici, u Sarajevu. Te prilike mu je Berberović Adem rekao da mu je sestra bila teško ranjena u kičmu, i da su je srpski vojnici, umjesto da joj daju vode, počeli šutati nogama, nakon čega je i izdahнула, a on (Adem) je odveden u OŠ u Gornjoj Lijesci gdje je maltretiran.

267. Vijeće je imalo u vidu da je iskaz oštećenog Berberović Adema odlučujući iskaz za osudu optuženog u vezi sa predmetnim događajem. S tim u vezi, Vijeće je s naročitom pažnjom cijenilo njegov iskaz. Pri tome je Vijeće, prije svega, imalo u vidu da je oštećeni dobro poznavao optuženog, budući da su bile radne kolege u GP „Granit“-u, u kojem su se, zasigurno, gotovo svakodnevno i susretali. Nadalje, svjedok je veoma objektivno, sveobuhvatno i uvjerljivo opisao postupanje optuženog kritične prilike, decidno se prisjećajući specifičnog postupanja optuženog prema njemu, navodeći da ga je optuženi ispitivao, nakon čega je uslijedilo udaranje, te da mu je prinio nož ispod vrata psujući mu i prijeteći da će ga zaklati ukoliko ne prizna koliko su Bošnjaci iznijeli dinamita iz „Granit“-a. Dakle, svjedok se u više navrata imao priliku suočiti sa likom svog vinovnika, koji ga je,

---

⁶⁰ O-12 - Zapisnik o saslušanju svjedoka Adema Berberovića, MUP-a Cenatar službe bezbjednosti, Sektor SDB Sarajevo, nema broja od 06.11.1994. godine

uz ostale vojnike, među kojima je prepoznao i Pantelić Miloša, udarao i maltretirao. U prilog ocjeni njegovog iskaza objektivnim, Vijeće je imalo u vidu da je svjedok naročito spomenuo i postupanje Pantelić Uroša, koji mu je kritične prilike donio vodu i pokrio ga je ćebetom zaštitivši ga tako od hladnoće, dodavši da mu to nikad ne može zaboraviti, te da bi ga zbog tog humanog gesta „na ranu privio“. Potkrepljujući iskaz je i iskaz svjedoka Nuhanović Nesiba, koji je potvrdio da je Berberović Adem kritične prilike na Kopitu bio u civilu, nenaoružan, dakle, izvan borbenog konteksta, te da mu je Berberović Adem, kada su se nakon ratnih dešavanja sreli u Sarajevu, rekao da je kritične prilike odveden u OŠ u Gornjoj Lijesci i da je maltretiran. Interesovanje svjedoka Nuhanović Nesiba za sudbinu Berberović Adema, po ocjeni Vijeća je, prirodno i očekivano, imajući u vidu da se tada na Kočarimu sa Berberović Ademom nalazila njegova sestra, koju je svjedok Berberović Adem tada posljednji put i vidio živu, o čemu je i svjedok Berberović Adem svjedočio.

268. Nakon što je okolnosti predmetnog slučaja stavilo u okvire elemenata drugih nečovječnih djela, Vijeće je zaključilo da je postupanje optuženog prema oštećenom Berberović Ademu, uz opisane sveukupne okolnosti dešavanja kritične prilike (činjenica da se radilo o civilu, koji je, prethodno, ranjen i potom prisilno i bez pravnog osnova doveden u školu gdje je i maltretiran, naspram kojeg su se nalazili višebrojni i naoružani vojnici, koji su od njega iznuđivali informacije, a potom ga i više sati udarali), izazvalo veliku patnju odnosno ozbiljne fizičke, a prevashodno psihičke patnje, te da je kao takvo postupanje doseglo prag djela slične težine ostalih taksativno nabrojanih djela iz člana 172. stav 1. KZ BiH. U vrsti i intenzitetu fizičkih povreda, svjedok je decidno pred Sudom govorio, rekavši da ni danas ne vidi na lijevo oko, kao i da ima poteškoće s disanjem.

269. Nadalje, ocjenu da se u konkretnom radi i o povredi prihičkog integiteta žrtve, Vijeće nije temeljilo isključivo na subjektivnoj percepciji djela od strane svjedoka – oštećenog, već se rukovodio objektivnim kriterijima koji se ogledaju u činjenici da je djelo usmjereno prema nezaštićenom licu, kod kojeg je intenzitet straha dodatno naglašen bezizlaznom atmosferom neizvjesnosti u kojoj se našao, što je optuženom moralo biti poznato, odnosno da je djelo koje je u ovakvim okolnostima poduzeo, bilo obuhvaćeno njegovom sviješću o mogućim posljedicama njegovih postupaka na povredu psihičkog integriteta žrtve.

270. Pri navedenom, Vijeće se rukovalo i praksom MKSJ prema kojoj patnje koje dotična radnja nanosi žrtvi ne moraju biti trajne, dovoljno je da su stvarne i ozbiljne.⁶¹

271. Isto tako, Vijeće je zaključilo da je opisano postupanje optuženog imalo u sebi diskriminirajuću osnovu po kriteriju nacionalnosti i vjere, budući da je opisane radnje optuženi i poduzeo samo zato što je oštećeni pripadao drugoj vjerskoj i nacionalnoj skupini - Bošnjacima – muslimanima. Pri tome je optuženi i naročito manifestovao svoje diskriminirajuće ponašanje, obrativši se kritične prilike oštećenom uvredljivo i psujući mu “balijsku majku”, te govoreći mu da će ga zaklati istovremeno prinosivši nož pod bradu.

272. Vijeće nalazi da su opisani uslovi i sveukupna atmosfera u kojoj se predmetni događaj odigrao, namjerno stvoreni i usmjereni na nanošenje velike patnje i ozbiljnih psihičkih ili fizičkih povreda te rušenje psihičkog integriteta žrtava, do čega je u konačnici i došlo, a u kojim događajima je i optuženi uzeo aktivno učešće, slijedom čega su se, u postupanju optuženog stekla obilježja inkriminacije iz člana 172. stav 1. tačka h) (progon) drugim nečovječnim djelima iz tačke k) iste odredbe KZ BiH.

VIII. OSLOBAĐAJUĆI DIO

1. Općenito

273. Prije svega, Vijeće se na ovom mjestu neće upuštati u detaljno ispitivanje postojanja opštih (*chapeau*) elementa krivičnog djela zločini protiv čovječnosti, obzirom da je optuženi oslobođen optužbi da je počinio krivično pravne radnje navedene u tačkama 1 i 2 oslobađajućeg dijela presude, pa bi bilo izlišno upuštati se u detaljnu elaboraciju po pitanju ispitivanje kako postojanja širokog ili sistematičnog napada, tako i subjektivnog odnosa optuženog spram tog napada⁶², posebno imajući u vidu da se Vijeće ovim okolnostima bavilo u osuđujućem dijelu presude.

---

⁶¹ Vidjeti predmet *Krnojelac*, presuda Pretresnog vijeća MKSJ, paragraf 131.

⁶² Ovaj stav Vijeća saglasan je stavu Vijeća apelacionog odjeljenja u predmetu Vuković Rajko i Ranko br. X-KR-07/405 iznesen u presudi X-KRŽ-07/405 od 30.06.2009. godine, parag. 32

2. Pojedinačke tačke oslobađajućeg dijela presude

(a) Tačka 1 oslobađajućeg dijela presude

274. Naime, Vijeće nije moglo, isključujući svaku razumnu sumnju, izvesti zaključak da je optuženi počinio i zločin protiv čovječnosti progonom izvršen zatvaranjem odnosno drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava i u odnosu na oštećene Čakar Adila i Čukojević Muhameda, a koje djelo je optuženom stavljeno na teret u okviru tačke 1 precizirane optužnice. Za Vijeće nije bilo sporno da su oštećeni odvedeni kritičnog dana, da su isti potom i zatvoreni, od kada se oštećenom Čukojević Muhameda gubi svaki trag, kao i da su isti bili civili, sporno je da je upravo optuženi, zajedno sa grupom uniformisanih i naoružanih srpskih vojnika, uzeo učešće u tom događaju, odnosno da je učestvovao u nezakonitom lišavanju slobode odnosno zatvaranju oštećenih Čakar Adila i Čukojević Muhameda.

275. Naime, na predmetnu okolnost su svjedočili svjedoci, oštećeni Čakar Adil, zatim Mešić Nezir, RV-13, Šabanija Samir i supruga nestalog Čukojević Muhameda - Čukojević Alma.

276. Naime, kritične prilike, svjedok Šabanija Samir je lišen slobode dok je igrao fudbal u Crnom Vrh, gdje je među naoružanim pripadnicima prepoznao jedino Rajak Novu. Naveo je da taj dan u Crnom vrhu nije vidio optuženog dodavši da ga je prethodno dobro poznavao - znao je gdje je radio, često bi prolazio pored njegove kuće, a poznavao je i jednog od sinaova optuženog, te kćerku optuženog. Svjedok Mešić Nezir je situaciju u Crnom vrhu posmatrao dvogledom, gdje nije mogao sa sigurnošću utvrditi da je kritične prilike među vojnicima prepoznao i optuženog, dok su saznanja supruge od nestalog Čukojević Muhameda-Čukojević Alme upravo posredna saznanja preko lica koja su opisano, poput Mešić Nezira, i posmatrali dvogledom. Dakle, radi se o višestruko derivativnom iskazu. Nadalje, svjedok RV-13 je navedeno posmatrala sa udaljenosti 100-200 m, od kuće Ramić Asima. Navela je da je kritične prilike vidjela optuženog, te da je optuženi na sebi imao crnu beretku sa oznakom orla, te da su oštećeni Čakar Adil i Čukojević Muhamed kritične prilike držali ruke u vis, a da za njima ide sa uperenom puškom optuženi, te druga nepoznata lica.

277. S druge strane, jedini svjedok koji je u vezi sa ovim događajem imao neposredna saznanja – neposredna žrtva Čakar Adil, naveo je da su kritične prilike on i Čukojević Muhamed bili vezani jedan za drugog. Isto tako, ovaj svjedok je naveo i da optuženog nije vidio kritični dan na Crnom vrhu, tj. u situaciji kad su on i Čukojević Muhamed i lišeni slobode, navodeći da ga je Novo Rajak uhapsio, te dodavši da je optuženog vidio tek kasnije u Donjoj Lijesci, gdje je optuženog vidio među oko 150 vojnika. To je bilo u situaciji kada su on i Čukojević Muhamed tučeni na asfaltu, navodeći da ih optuženi nije udarao, već da je to posmatrao sa strane. Dakle, optuženi je navedeno posmatrao kao i preostalih 150 vojnika. Slijedom navedenog, Vijeće, imajući u vidu da nije dokazano da je optuženi prethodno i učestvovao u lišenju slobode oštećenih u Crnom vrhu, nije ni moglo uspostaviti nužnu kauzalnu vezu između lišenja slobode oštećenih kritične prilike i kasnijeg udaranja istih na asfaltu u Donjoj Lijesci, odnosno postupanja i odgovornosti optuženog u vezi ova dva događaja koja su *de facto* u sprezi.

278. Dakle, slijedom odlučujućih dokaza, nije se mogao izvesti kao jedini zaključak da je optuženi zajedno sa grupom uniformisanih i naoružanih srpskih vojnika, učestvovao u nezakonitom lišavanju slobode odnosno zatvaranju oštećenih Čakar Adila i Čukojević Muhameda, nakon čega su ova oštećena lica predana u PS Višegrad odakle je Čakar Adil nakon dva do tri dana zatočenja pušten, dok se Čukojević Muhamedu gubi svaki trag, usljed čega je Vijeće bilo u sumnji u korist optuženog, zbog čega ga je primjenom načela *in dubio pro reo* oslobodilo od optužbi za tačku 1 izmijenjene optužnice.

(b) Tačka 2 oslobađajućeg dijela presude

279. Isto tako, Vijeće je optuženog oslobodilo od optužbi i u odnosu na tačku 3 izmijenjene optužnice. Ključni svjedok na događaje iz ove tačke je svjedok RV-12, koji je događaj posmatrao na udaljenosti od oko 150m, kroz puknute crjepove sa tavana svoje kuće. Slijedom ovog iskaza, a što je potvrđeno i iskazima posrednih svjedoka, za Vijeće nije bilo sporno da su kritične prilike navedene kuće gorjele, sporno je svojstvo lica koja to i čine, odnosno da li među licima koji pale kuće Bošnjaka, učestvuje i optuženi.

280. Naime, slijedom iskaza svjedoka RV-12, sve i da Vijeće prihvati dokazanim da se kritične prilike u selu Kabernik nalazio optuženi, osim činjenice da optuženi tada u selu Kabernik puca iz oružja, Vijeće nije moglo uspostaviti vezu između te radnje

optuženog i nastupjele posljedice, odnosno protivpravnog uništenja imovine paljenjem kuća Mulaomerović Ešefa i Hameda, te vikednice Kadrić Esada, obzirom da se slijedom iskaza ključnog svjedoka RV-12 nije mogla uspostaviti nužna kauzalna veza između pucanja optuženog i paljenja krovova kuća prekrivenih lesonitom, budući da je svjedok u svom iskazu naveo da se kritične prilike optuženi nalazio među ukupno 100-tinjak vojnika, te da vojnici samo priđu zapale, i kuće odjednom planu, dodavši da on ne zna da li oni kuće pale benzinom ili nečim drugim, dok za optuženog svjedok prethodno nije ni rekao da je u rukama nosio išta osim puške.

281. Član 281. stav 2. ZKP BiH propisuje da je sud dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.

(c) Zaključak u odnosu na tačke 1 i 2 oslobađajućeg dijela presude

282. Stoga, polazeći od svega navedenog, i pravila *in dubio pro reo*, tj. da neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se na glavnom pretresu uvjerio u njeno postojanje i kad u tom pogledu nema više dvojbi, te da pri tome sve činjenice koje su na štetu optuženog moraju se sa sigurnošću utvrditi, tj. dokazati, a ako se to ne postigne uzima se kao da one i ne postoje, dok se sve činjenice koje su u korist optužene osobe, uzimaju kao da postoje i onda i kad su utvrđene sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću), to samim tim Vijeće nije našlo dokazanim da je optuženi Racković Vitomir, isključujući svaku razumnu sumnju, počinio krivično pravne radnje opisane u tačkama 1 i 2 oslobađajućeg dijela presude, iz kojeg razloga je valjalo istog osloboditi od optužbi u odnosu na navedene činjenične događaje.

283. Time što je zakonodavac utvrdio da kada nije dokazano da je optuženi počinio krivično djelo za koje je optužen usljed čega se oslobađa od optužbe (član 284. tačka c) ZKP BiH), zakonodavac je implicitno, ali nedvosmisleno, omogućio primjenu načela *u sumnji u korist optuženog*, jer ukoliko raspoloživi dokazi ukazuju samo na određena saznanja u pogledu činjenica da je optuženi učinio krivično djelo koje je predmet optužbe, on na temelju toga svakako mora biti oslobođen, pa sud ne može, odnosno ne smije,

donijeti osuđujuću presudu.

284. U skladu sa navedenim principom, imajući u vidu da optužba u konkretnom slučaju nije van razumne sumnje dokazala da je optuženi Racković Vitomir počinio krivično djelo koje mu je navedenim tačkama stavljeno na teret, uz primjenu člana 284. tačke c), a u vezi sa članom 3. ZKP BiH, Vijeće je donijelo oslobađajuću presudu.

IX. ODMJERAVANJE KAZNE

285. Svrha kažnjavanja propisana je članom 2. KZ BiH koji propisuje da visina i raspon krivično pravne sankcije moraju biti „neophodni“ i „srazmjerni“ prirodi i jačini opasnosti za zaštićena dobra.

286. Kada se radi o zločinu protiv čovječnosti, jasno je da su priroda i jačina opasnosti izuzetno veliki, odnosno radi se o jednom od najtežih krivičnih djela propisanih Zakonom, za koje se može izreći kazna dugotrajnog zatvora.

287. Prema članu 39. KZ BiH, kazna mora izraziti i društvenu osudu djela koje je optuženi počinio. Navedeno je potvrđeno i brojnim međunarodnim dokumentima, a svi međunarodni pravni sistemi zabranjuju vršenje Zločina protiv čovječnosti i to u međunarodnom pravu predstavlja svojevrsan *ius Cogens*, od kojeg nema odstupanja.

288. Prilikom odmjeravanja vrste i visine kazne optuženom, Vijeće je shodno članu 48. KZ BiH, cijenilo sve okolnosti koje su od uticaja da kazna bude veća ili manja.

289. U konkretnom slučaju, Vijeće se kretalo u okviru opšteg minimuma i maksimuma predviđenog odredbom člana 172. KZ BiH, koji za ovo krivično djelo predviđa kaznu od najmanje 10 godina ili kaznu dugotrajnog zatvora zatvor u trajanju od 45 godina, te je našlo da je izrečena kazna zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina, adekvatna ocjeni sveukupnih otežavajućih i olakšavajućih okolnosti na strani optuženog.

290. Opredijelivši se za vrstu i visinu kazne, Vijeće je od otežavajućih okolnosti, prije svega, imalo u vidu stepen krivice optuženog, obzirom da je Vijeće utvrdilo da je optuženi sa direktnim umišljajem, samostalno, odnosno kao saizvršilac, učestvovao u progonu, drugim teškim oduzimanjem fizičke slobode, drugim nečovječnim djelima i silovanjem. Nadalje, Vijeće je u konkretnom imalo u vidu i stepen povrede zaštićenog dobra - a to su

sloboda, dostojanstvo i psihofizički integritet oštećenih, dok je od olakšavajućih okolnosti cijeno rani život optuženog odnosno njegovu neosuđivanost, porodičnost, te činjenicu da se optuženi trenutno nalazi u poznim životnim godinama. Stoga je konačno našlo da će kazna zatvora u trajanju od 12 (dvanaest) godina u cjelosti ostvariti svrhu generalne i specijalne prevencije, te da je ista adekvatna satisfakcija neposrednim i posrednim žrtvama zločina.

291. Naime, zahtjevi specijalne prevencije su dvostruki, i to "individualno zastrašivanje i sprječavanje počinitelja da ponovo počini kazneno djelo (...)" te "osposobljavanje počinitelja za život bez počinjenja kaznenih djela (popravljanje, resocijalizacija)".⁶³

292. S tim u vezi, Vijeće nalazi da će vrsta i visina kazne utjecati na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela, da će podstaknuti njegov preodgoj, odnosno da će se sa izrečenom kaznom u cjelosti ostvariti zahtjevi specijalne prevencije.

293. Također, Vijeće nalazi da je izrečena kazna adekvatan odraz osude krivičnog djela od strane šire društvene zajednice, te da će kao takva poslati jasnu poruku svim budućim potencijalnim izvršiocima da i u slučaju ratnih okolnosti, neće proći nekažnjeno i da nisu izvan zakona i pravde obzirom da je poštivanje zakona i općeprihvaćenih pravila i uzusa ponašanja obaveza svakog pojedinca, ne samo u mirnodopskim uslovima, već i za vrijeme neprijateljstava.

X. ODLUKA O TROŠKOVIMA I IMOVINSKO PRAVNI ZAHTJEV

294. Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. i 3. ZKP BiH, nalazeći da podaci krivičnog postupka, ne pružaju pouzdan osnov ni za potpuno, ni za djelimično presuđenje, Vijeće je oštećene Tvrtković Rašida, RV-5, Čukojević Almu, Memeledžija Rašida, Tvrtković Himziju, Tvrtković Harisa, Džananović Siju, Omanović Muniru, RV-2, RV-9, RV-11, Berberović Adema i Cero Jasmina uputilo da imovinskopravne zahtjeve u cjelini ostvare u parničnom postupku.

---

⁶³ I. Bojanić, M. Mrčela, Svrha kažnjavanja u kontekstu šeste novele kaznenog zakona, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb (vol. 13), broj 2/2006, str. 436

295. Na osnovu odredbe iz člana 188. stav 4. i člana 189. stav 1. ZKP BiH, Vijeće je optuženog oslobodilo dužnosti naknade troškova krivičnog postupka našavši da bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje njegovo izdržavanje.

ZAPISNIČAR

Pravni savjetnik

Sanida Vahida-Ramić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Božić Zoran

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pisanog otpravka.

A. ANEX I

Činjenice utvrđene u presudi MKSJ protiv Mitra Vasiljevića broj IT-98-32-T od 29.11.2002. godine

1. „Od 04. aprila 1992. godine, srpski političari su uporno počeli tražiti da se policija podijeli po nacionalnoj osnovi“,
2. „Početkom aprila 1992.godine jedan građanin Višegrada muslimanske nacionalnosti, Murat Šabanović, preuzeo je kontrolu nad tamošnjom branom i zaprijetio da će otvoriti branu“,
3. „Oko 13. aprila 1992.godine, Šabanović je pustio nešto vode čime su neunesene štete imanjima nizvodno“,
4. „Iako je mnogo Muslimana iz Višegrada pobjeglo upravo plašeći se dolaska Užičkog korpusa JNA, kada se to stvarno dogodilo, prisustvo Korpusa je u početku djelovalo umirujuće“,
5. „Nakon što su obezbijedili grad, oficiri JNA i muslimanski čelnici pokrenuli su zajedničku kampanju putem sredstava informisanja kako bi ohrabрили stanovništvo da se vrate svojim domovima“,
6. „JNA je pokrenula i pregovore između dvije strane, u pokušaju da se razriješi međunacionalna napetost“,
7. „U sastavu Užičkog korpusa su se nalazili isključivo Srbi“,
8. „Dana 19.05.1992.godine, JNA se povukla iz Višegrada“,
9. „Nesrpsko stanovništvo koje je osalo na području Višegrada, ili oni koji su se vratili svojim kućama, našli su se u klopci (i) razoružani“,
10. “Mnogi od ubijenih jednostavno su bačeni u Drinu tako da je neđeno mnogo leševa koji su plutali rijekom“,
11. „Iz masovnih grobnica na teritoriji opštine Višegrad i u njenoj okolini

ekshumirane su još stotine muslimanskih civila svih starosnih dobi i oba pola“ ,

12. „Srušene su dvije gradske džamije u Višegradu“ ,

13. „Krajem 1992.godine u Višegradu je ostalo veoma malo građana nesrpske nacionalnosti“ ,

14. „Danas su stanovnici Višegrada većinom srpske nacionalnosti“ ,

15. „Po omjeru su promjene (u nacionalnom sastavu) koje su se dogodile u Višegradu manje su samo od promjena koje su se dogodile u Srebrenici“ .

B. ANEX II – DOKAZI
1. Dokazi Tužilaštva

(a) Svjedoci Tužilaštva

*	Datum	Svjedok	Napomena
1.	12.02.2014.	Tvrtković Rašid	
2.	19.02.2014.	RV - 5	Kod Z – 7, Z – 1
3.	26.02.2014.	Čukojević Alma	
4.	26.02.2014.	RV - 7	Kod Z-7
5.	12.03.2014.	Salko Šabanović	
6.	12.03.2014.	Rašid Memeldžija	
7.	19.03.2014.	Himzija Tvrtković	Kod Z-2
8.	19.03.2014.	Haris Tvrtković	Kod Z-2
9.	26.03.2014.	Sija Džananović	
10.	26.03.2014.	Suvad Dolovac	
11.	02.04.2014.	Remzija Liska	
12.	02.04.2014.	Munira Omanović	
13.	09.04.2014.	RV-2	
14.	09.04.2014.	RV-1	Kod Z-2
15.	23.04.2014.	RV-9	Kod Z-7, Kod Z-1
16.	23.04.2014.	RV-8	Kod Z-7
17.	14.05.2014.	RV-10	
18.	14.05.2014.	RV-11	
19.	14.05.2014.	Nermina Muomerović	Kod Z-2
20.	21.05.2014.	RV-6	
21.	21.05.2014.	Adem Berberović	
22.	28.05.2014.	Adil Čakar	
23.	28.05.2014.	Nezir Mešić	

24.	28.05.2014.	Samir Šabanija	
25.	04.06.2014.	Remzija Ajanović	
26.	11.06.2014.	Halida Alić	
27.	02.07.2014.	Vještak Omer Ćemalović	
28.	03.09.2014.	RV- 12	Kod Z-6
29.	08.10.2014.	RV-13	Kod Z-7
		REPLIKA:	
30.	21.01.2015.	Nihad Dizdarević	Potpisao pouku za svjedoka
31.	21.01.2015.	Jasmin Cero	Potpisao pouku za svjedoka
32.	21.01.2015.	RV-14	
		DODATNI:	
33.	18.02.2015.	Prim. Dr. Alma Džubur Kulenović	Potpisala pouku za svjedoka
34.	18.02.2015.	Nesib Nuhanović	Potpisao pouku za svjedoka

(b) Materijalni dokazi Tužilaštva

T – 1 – Izvod iz matične knjige na ime Ćukojević Muhamed, broj 03-202-190/12 od 26.09.2012.godine u Višegradu,

T – 2 - Karta opštine Višegrad; Službena zabilješka Sud BiH broj X-KR-05/165 od dana 3.3.2014.godine

T – 3 - Zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 17-04/2-04-2-39/08 od dana 17.1.2008. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka broj: 16-13/3-1-132/12 od dana 10.5.2012. godine

T – 4 - Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ešef Mulaomerović, broj ... od 22.10.2013.godine; **T – 4a** –Zapisnik o saslušanju svjedoka Ešefa Mulaomerović, dat MUP, Sektor krim.policije Goražde broj 07-02/3-1 od 23.03.2004.godine

T – 5 – Promjene u nacionalnom sastavu stanovništva u opštini Višegrad 1991 – 1997 godina (kopija a original je u predmetu Tanaskovic Nenad)

T – 6 - Upustvo Glavnog odbora SDS-a BiH o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima od 19.12.1991.godine

T – 7 - Odluka Ministarstva narodne odbrane Sarajevo broj 1/92 od 16.aprila 1992.godine o formiranju Teritorijalne odbrane Srpske Republike BiH

T – 8 - Odluka Predsjedništva Srpske Republike BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti i mobilizacije TO na Cjelokupnoj teritoriji S BiH broj 03-11/92 od 15.04.1992.godine

T – 9 – Izvod iz Upustva za rad Kriznih štabova srpskog naroda u opštinama od 26.04.1992.godine

T – 10 – Kratak pregled vojno-bezbjednosne situacije na području Spske opštine Višegrad, SJB Višegrad broj 08-3/92 od 13.07.1992.godine (kopija, a original je u predmetu Milisavljević

T – 11 – Foto-dokumentacija Državne agencije za istrage i zaštitu broj:16-13/1-7-91/13 od 23.10.2013.godine, sa fotografijama bivše PS Višegrad

T – 12 - Foto-dokumentacija Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-13-1-7-90/13 23.10.2013.godine , sa fotografijama lokacije gdje je bila zgrada osnovne škole u mjestu Orahovci, opština Višegrad

T – 13 – Obavješnje Matičnog ureda opštine Višegrad broj 03-202-7-16/12 od 27.08.2012.godine (kopija, a original je u predmetu Milisavljević Predraga i dr)

T – 14 – Izvod iz matične knjige umrlih opštine Goražde na ime Mulaomerović Mustafe, broj ... od 23.10.2013.godine

T – 15 - Izvod iz matične knjige umrlih opštine Goražde na ime Mulaomerović Hameda broj ...od 23.10.2014.godine

T – 16 - Izvod iz matične knjige umrlih opštine Goražde na ime Čančar Besime broj ... od 06.02.2008.godine

T – 17 – Uvjerenje Opštine Višegrad – Načelnik – Administrativna služba – Ojeljenja za opštu upravu, broj 03-835-1-52/13 od 24.05.2013.godine sa podacima iz vojne evidencije za Rackovic Vitomira

T – 18 – Izvod iz kaznene evidencije MUP – CJB I Sarajevo PS Višegrad broj 11-1-11/01-235-113/13 od 24.05.2013.godine za Racković Vitomira

T – 19 – Naredba TBiH od 13.05.2013. godine uz Nalaz i mišljenje vještaka Omera Čemalović od 16.05.2014. godine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Aličehajić Derviše TBiH od 24.08.2012. godine (Iskaz čitan na nastavku glavnog pretresa dana 09.07.2014. godine)

REPLIKA:

T – 20 – Roman „I Bog je zaplakao nad Bosnom“ autora Momir Krsmanović, radi se o kopiji romana, stranica 74.

T – 21 – Naredba komadanta, Komande Drinskog korpusa, pov. Br. 4/3-4 od 10.11.1992. godine, ovjerena od strane ICTY

T – 21 a – Naredba, Komande odbrane grada Višegrad, str.pov.broj 69-1 od 10.06.1992. godine, ovjereno od stran ICTY

T – 22 – Spisak pripadnika rezervnog sastava Milicije SJB Višegrad, Stanice javne bezbjednosti Višegrad od 10.06.1992. godine, ovjeren od strane ICTY

T – 22 a – Spisak stalno zaposlenih radnika i rezervnog sastava Milicije za isplatu ličnog dohotka za mjesec juni 1992. Godine, Ministarstva unutrašnjih poslova, Centra službi bezbjednosti Trebinje, Stanice javne bezbjednosti Višegrad od 01.08.1992. godine, ovjeren od strane ICTY

T – 22 b – Spisak rezervnih radnika milicije, Ministarstva za unutrašnje poslove Sarajevo, CSB – CJB Višegrad, ovjeren od strane ICTY

T – 23 – Odgovor Ministarstva pravde Republike Srpske, Republičkog centra za istraživanje rata, ratnih zločina i traženjenestalih lica, broj: 08/4.1/773-87/14 od 06.11.2014. godine sa prilogom Spiska ubijenih i ranjenih pripadnika Vojske Republike Srpske u toku 1992. Godine

T – 24 – Podaci o ranjenim, obolelim, nestalim i poginulim licima u jedinicama drinskog korpusa

T – 25 – Podaci o ranjenim, obolelim, nestalim i poginulim licima u jedinicama drinskog korpusa

T – 26 – Podnesak Javne zdravstvene ustanove, Dom zdravlja Višegrad, broj: 01-1895/14 od 10.11.2014. godine sa prilogom ovjerene fotokopije Protokola za period od 01.06. – 31.07.1992. godine

T – 26 a – Obavještenje Javne zdravstvene ustanove, Dom zdravlja Višegrad, broj: 01-2062/14 od 11.12.2014. godine

T – 27 – Podnesak Opštine Rogatica, načelnika policije, Opštinska uprava, Odjeljenje za opštu upravu, broj: 03/1-8-56-28/14 od 04.11.2014. godine

T – 28 - Podaci o ranjenim, obolelim, nestalim i poginulim licima u jedinicama drinskog korpusa

DODATNI:

T – 29 – Podnesak Udruženja „Žena žrtva rata“ Sarajevo, broj BIH-300/2013 od 04.09.2013. godine

T – 30 – Ambulantni list RV-5, Klinike za psihijatriju Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu, broj protokola: ... od 04.09.2013. godine

T – 30a – Ambulantni pregleda RV-5, Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu, broj protokola: ... od 03.12.2013. godine

T – 31 – Fotodokumentacija Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-13/1-7-104/13 od 12.11.2013. godine

2. Dokazi Odbrane

(a) Svjedoci odbrane

*	Datum	Svjedok	Napomena
1.	15.10.2014.	Boško Trifković	
2.	15.10.2014.	Božo Tešević	
3.	22.10.2014.	Nenad Mirković	Z1
4.	22.10.2014.	Miloš Ivanović	
5.	22.10.2014.	Jelisavka Petrović	
6.	29.10.2014.	Miroslav Mirković	
7.	29.10.2014.	Dragan Mirković	
8.	05.11.2014.	Novak Miličević	
9.	05.11.2014.	Miloš Makljenović	
10.	05.11.2014.	Vojo Ćebić	
11.	05.11.2014.	Slaviša Marković	
12.	12.11.2014.	Želimir Đurić	
13.	12.11.2014.	Milovan Nikolić	
14.	12.11.2014.	Radomir Živković	
15.	19.11.2014.	Momir Ninković	
16.	19.11.2014.	Milan Zečević	
17.	26.11.2014.	Zoran Tasić	
18.	26.11.2014.	Milorad Mirković	
19.	03.12.2014.	Stanimir Zečević	Potpisao pouku za svjedoka
20.	03.12.2014.	Nenad Trifković	Potpisao pouku za svjedoka
21.	03.12.2014.	Žarko Krsmanović	Potpisao pouku za svjedoka

22.	10.12.2014.	Željko Rosić	Potpisao pouku za svjedoka
23.	10.12.2014.	Vlajko Mirković	Potpisao pouku za svjedoka
24.	24.12.2014.	Dušana Bukvić	Potpisala pouku za svjedoka
25.	24.12.2014.	Mihajlo Jelisavčić	Potpisao pouku za svjedoka
26.	DUPLIKA: 11.02.2015.	Slobodan Tešović	Potpisao pouku za svjedoka
27.	11.02.2015.	Pero Drašković	Potpisao pouku za svjedoka
28.	11.02.2015.	Miodrag Marković	Potpisao pouku za svjedoka

(b) Materijalni dokazi odbrane

○ – 1 – Uvjerenje MUP-a Republike Srpske, Centra javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, Policijska stanica Višegrad, broj: 11-9/04-222-21/14 od 06.02.2014. godine

○ – 2 – Potvrda MUP-a Republike Srpske, Policijska stanica Višegrad, broj: 11-09/01-29-157/14 od 19.11.2014. godine

○ – 3 – Ovjerena kopija vojne knjižice na ime Vitomir Racković

○ – 4 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Himzija Tvrković, Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0005041 od 13.08.2012. godine

○ – 5 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Himzije Tvrković, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-3-04-2-828/09 od 04.11.2009. godine

○ – 6 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Adila Čakar, MUP-a Bosansko – podrinjskog

kantona, Sektor kriminalističke policije Goražde, broj: 07-02/3-1 od 05.09.2003. godine

○ – 7 – Izjava Adila Čakar, MUP-a Cenatar službe bezbjednosti, Sektor SDB Goražde, broj: 03-40/94 od 25.03.1994. godine

○ – 8 – Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV – 13, MUP-a Cenatar službe bezbjednosti, Sektor SDB Goražde, broj: 03-38/94 od 23.03.1994. godine

○ – 9 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV – 13, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-3-04-2-680/13 od 01.11.2013. godine

○ – 10 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV – 12, MUP-a Goražde, broj: 07-02/3-1 od 29.09.2003. godine

○ – 11 – Izjava Adema Berberovića, data istražitelju Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju od 24.10.1997. godine, ovjeren od strane ICTY

○ – 12 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Adema Berberovića, MUP-a Cenatar službe bezbjednosti, Sektor SDB Sarajevo, nema broja od 06.11.1994. godine

○ – 13 – Izjava Halide Tvrtkovića (vjenčano Alić), MUP-a Cenatar službe bezbjednosti, Sektor SDB Goražde, broj: 03-9/94 od 02.02.1994. godine

○ – 14 – Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV - 6, Udruženja žena žrtava rata Sarajevo, broj: BIH – Višegrad - 0977/08 od 25.07.2008. godine

○ – 15 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 6, Tužilaštva BiH, broj: KTA-RZ-163/05 od 06.08.2008. godine

○ – 16 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 6, Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0006583 13 od 05.07.2013. godine

○ – 17 – Izjava svjedoka Salke Šabanović, MUP-a Cenatar službe bezbjednosti, Sektor SDB Goražde, broj: 03-41/94 od 10.01.1994. godine

- O – 18** – Zapisnik o saslušanju svjedoka Salke Šabanović, MUP-a, Uprava policije, Sektor kriminalističke policije Goražde, broj: 07-02/3-1-15/08 od 25.02.2008. godine
- O – 19** – Zapisnik o saslušanju svjedoka Salke Šabanović, Tužilaštva BiH, broj T20 0 KTRZ 0005041 05 od 10.09.2012. godine
- O – 20** – Zapisnik o saslušanju svjedoka Salke Šabanović, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-13/3-1-132/12 od 10.05.2012. godine
- O – 21** - Zapisnik o saslušanju svjedoka Salke Šabanović, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-04-2-39/08 od 17.01.2008. godine
- O – 22** - Zapisnik o saslušanju svjedoka Himzije Tvrtković, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-04-2-292/06 od 11.05.2006. godine
- O – 23** – Zapisnik o saslušanju svjedoka Remzija Liska, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-13/3-1-167/12 od 11.07.2012. godine
- O – 24** - Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 2, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-13/3-1-168/12 od 12.07.2012. godine
- O – 25** - Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 2, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-04/2-3-04-2-809/09 od 22.10.2009. godine
- O – 26** - Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV - 2, Tužilaštva BiH, broj T20 0 KTRZ 0005041 05 od 07.08.2012. godine
- O – 27** - Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV - 2, MUP, Centar službi bezbjednosti Zenica, broj 02-1242 od 10.08.1995. godine
- O – 28** – Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV -8, Udruženja žena žrtava rata, broj BIH-3/2013 od 06.02.2013. godine
- O – 29** – Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV - 9, Udruženja žena žrtava rata, broj: BIH – Višegrad – 0169/2013 od 25.01.2013. godine

O – 30 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Samira Šabanija, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-3-04-2-653/13 od 25.10.2013. godine

O – 31 - Zapisnik o saslušanju svjedoka Remzije Ajanović, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-3-04-2-639/13 od 10.10.2013. godine

O – 32 - Zapisnik o saslušanju svjedoka Nezira Mešić, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 16-04/2-3-04-2-678/13 od 31.10.2013. godine

O – 33 – Zapisnik o saslušanju svjedoka Nezira Mešić, MUP-a Sektora kriminalističke policije Goražde, broj: 07-02/3-1 od 30.09.2003. godine

O – 34 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV-1, Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0006583 13 od 28.08.2013. godine

O – 35 – Izjava svjedoka sa mjerama zaštite RV -1, Sektora službe SDB Goražde, broj: 03-77/94 od 04.11.1994. godine

O – 36 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV-1, Državne agencije za istrage i zaštitu, broj: 17-13/3-1-8/06 od 23.02.2006. godine

O – 37 – Zapisnik o saslušanju svjedoka sa mjerama zaštite RV-1, MUP-a Sektora kriminalističke policije Sarajevo, broj: 02/2-2-56/08 od 21.02.2008. godine.

O – 38 – CD snimak koji je puštan na ročištu

Duplika:

O – 39 – Roman „I Bog je zaplakao nad Bosnom“ autora Momira Krsmanovića, i to stranice: 19,20,22,23,26,27,34,52,53,57,76,77,184,185,174,175 i 176

O – 40 – Ovjerena kopija Uvjerenja, Odsjeka Ministarstva Goražde, broj: 02-103/95 od 05.04.1995. godine

O – 41 – Ovjerena kopija Uvjerenja, Odsjeka Ministarstva Goražde, broj: 02-104/95 od 05.04.1995. godine

O – 42 - Ovjerena kopija Uvjerenja, Odsjeka Ministarstva Goražde, broj: 02-102/95 od 05.04.1995. godine

O – 43 – Ovjerena kopija Potvrde BIRO-a Republike Srpske, Ministarstvo za pitanje boraca i žrtava rata, broj: 3703/93 od 09.08.1993. godine

O – 44 – Ovjerena kopija Otpusnog lista sa epikrizom, Opšte bolnice, jedinice Ortopedija Užice, mat. br. istorije bolesti ...sa prilogom Otpusne liste sa epikrizom, Opšte bolnice, jedinice Ortopedija Užice, mat. br. istorije bolesti..., Uputom za međukabinetski pregled VMA, Nalazom ljekara specijaliste, Specijalističke poliklinike VMA za građanska lica od 18.10.1993. godine, Nalazom, ocjenom i mišljenjem, Ministarstva odbrane Republike Srpske, Regrutne komisije, broj: ...od 30.05.1995. godine

O – 45 – Uputinica specijalisti za kardiologa, sa prilogom Nalaza i mišljenja prim. dr. Slavka Manojlović, Zavoda za ortopediju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr. Miroslav Zotović“ Banja Luka, Odjeljenje za ortopedsku hirurgiju od 04.03.2013. godine, sa sestrijskom otpusnom listom i otpusnom listom sa epikrizom iste ustanove

3. Dokazi Suda

(a) Vještak Suda

*	Datum	Svjedok	Napomena
1.	20.08.2014.	Vještak Omer Ćemalović	

(b) Materijalni dokazi Suda

DS - 1 - Dopuna Nalaza i mišljenja Vještaka Omera Ćemalović

DS – 2 – Zapisnik o obilasku lica mjesta sa CD-om audio video zapisom sačinjenim prilikom obilaska lica mjesta dana 17.10.2014. godine